

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

**«Χρήση όπλου από αστυνομικούς και αρχή της
αναλογικότητας»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αλέξιος Σταμπολόγλου

AM 7115M030

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Χάνος Αντώνιος, Επίκουρος Καθηγητής, Επιβλέπων

Κριάρη Ισμήνη, Καθηγήτρια

Νικολόπουλος Ηλίας, Καθηγητής

Αθήνα, Φεβρουάριος 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	5
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ- ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	11
ABSTRACT	13
ΜΕΡΟΣ Α΄	14
1. ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ	14
1.1 Ανακάλυψη των όπλων- νομική κατοχύρωση	14
1.1.1 Εξελικτική πορεία δημιουργίας όπλων	14
1.1.2 Όπλο- Νομοθετική κατοχύρωση	14
ΜΕΡΟΣ Β΄	17
2. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	17
2.1 Ιστορική εξέλιξη της αρχής	17
2.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός της αρχής.....	19
2.3 Συνταγματική και νομοθετική θεμελίωση	20
2.4 Διεθνή θεμελίωση	22
2.5 Στοιχεία συγκρότησης της αρχής.....	23
2.5.1 Αρχή της αναγκαιότητας.....	23
2.5.2 Αρχή της καταλληλότητας.....	25
2.5.3 Αρχή της αναλογικότητας υπό στενή έννοια (Stricto Sensu).....	26
2.5.3.1 Διάκριση της αρχής της αναλογικότητας υπό στενή έννοια.....	26
2.5.3.1.1 Η αρχή της ελάχιστης δυνατής προσβολής ή του ηπιότερου μέτρου	26
2.5.3.1.2 Η αρχή της αποφυγής των ασύμμετρων– δυσανάλογων συνεπειών	28
2.5.3.1.3 Η αρχή της απαγόρευση της χρονικής ασυνέπειας ή υπερβολής	29
2.5.4 Έλεγχος της αρχής της αναλογικότητας	29
2.6 Μορφές της αρχής της αναλογικότητας	30
2.6.1 Κλασική μορφή	30
2.6.2 Μετεξελιγμένη μορφή	30
2.7 Τομείς εφαρμογής και επίδρασης της αρχής της αναλογικότητας.....	31
2.7.1 Κρατικά όργανα	31

2.7.2 Αρχή της αναλογικότητας και αστυνομία.....	32
3. ΧΡΗΣΗ ΟΠΛΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ.....	38
3.1 Χρήση όπλου	38
3.1.1 Νομοθετική ρύθμιση χρήσης όπλου και αρχή της αναλογικότητας.....	39
3.2 Κλίμακα μέσων.....	41
3.3 Πρόταξη όπλου	42
3.4 Αξιολόγηση περιστατικού- Είδος πυροβολισμού	43
3.4.1 Εκφοβιστικός πυροβολισμός.....	44
3.4.1.1 Έννοια	44
3.4.1.2 Νόμιμες προϋποθέσεις εκφοβιστικού πυροβολισμού	44
3.4.2 Πυροβολισμός κατά πραγμάτων	44
3.4.2.1 Έννοια	44
3.4.2.2 Νόμιμες προϋποθέσεις πυροβολισμού κατά πραγμάτων	45
3.4.3 Πυροβολισμός ακινητοποίησης.....	45
3.4.3.1 Έννοια	45
3.4.3.2 Νόμιμες προϋποθέσεις πυροβολισμού ακινητοποίησης.....	45
3.4.4 Πυροβολισμός εξουδετέρωσης	50
3.4.4.1 Έννοια	50
3.4.4.2 Νόμιμες προϋποθέσεις πυροβολισμού εξουδετέρωσης.....	50
3.5 Παράγοντες επιρροής στην ορθή χρήση της αρχής της αναλογικότητας.....	52
3.5.1 Θεωρητική γνώση των νομικών διατάξεων	52
3.5.2 Εκπαίδευση αστυνομικών.....	52
3.5.2.1 Απόφαση 819/2002 Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης	54
3.5.3 Ψυχική ικανότητα αστυνομικών.....	55
3.5.4 Ιεραρχικός και δικαστικός έλεγχος.....	56
3.6 Προστασία έννομων αγαθών και αρχή της αναλογικότητας	57
3.6.1 Το δικαίωμα στη ζωή– κατοχύρωση και προστασία	57
4. ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	61
4.1 Διεθνές δίκαιο και χρήση όπλων.....	61
4.1.1 Υπόθεση Guerrero κατά Κολομβίας.....	61
4.1.2 Υπόθεση Neira Alegria κατά Περού	62
4.2 Κώδικας Ο.Η.Ε. σχετικά με τη χρήση των όπλων	62
4.3 Ευρωπαϊκό δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων	63

4.3.1 Υπόθεση Mc Cann κατά Μεγάλης Βρετανίας	64
4.3.2 Υπόθεση Μακαρατζή κατά Ελλάδας.....	65
4.4 Αστική ευθύνη παράνομων αστυνομικών ενεργειών από τη χρήση όπλων	66
4.5 Περιστατικά αστικής ευθύνης αστυνομικών	68
4.5.1 Απόφαση 1139/2000 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά	69
4.5.2 Απόφαση 441/2003 Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου	70
4.5.3 Απόφαση 273/2004 Διοικητικού Πρωτοδικείου Κέρκυρας.....	71
4.5.4 Απόφαση 3399/2004 Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών	74
ΜΕΡΟΣ Γ΄	77
5. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ν. 3169/2003	77
5.1 06 Δεκεμβρίου 2008.....	77
5.1.1 Ιστορικό Περιστατικού	77
5.1.2 Υποχρεώσεις – ορθή αντίδραση αστυνομικών	80
5.1.3 Κατηγορίες– ενοχή– ποινή κατηγορουμένων	82
ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	83
ΠΗΓΕΣ– ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	86

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
αποφ.	Απόφαση
Α.Π.	Άρειος Πάγος
Β.Δ.	Βασιλικό Διάταγμα
Δ.Α.Ε.Α.	Διεύθυνση Αστυνομικών Επιχειρήσεων Αττικής
Δ.Δ.Α.Δ.	Διαμερικανικό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Δ.Ε.Κ.	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δ.Σ.Α.Π.Δ.	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
εδ.	Εδάφιο
Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
Ε.Σ.Δ.Α	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
εκδ.	Εκδόσεις
επ.	Επόμενα
Ι.Χ.Ε.	Ιδιωτικής Χρήσης Επιβατηγό
Κ.Α.Δ.	Κέντρο Άμεσης Δράσης
Κ.Π.Δ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
κ.τλ.	Και τα λοιπά
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

παρ.	Παράγραφος
ΠΑ.ΣΟ.Κ.	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
π.χ.	Παραδείγματος χάριν
σελ.	Σελίδα-ες
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σ.	Σύνταγμα
τ.	Τόμος
Υ.Α.Τ.	Υποδιεύθυνση Αποκατάστασης Τάξης
υπ' αριθ.	Υπ' αριθμόν

ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ- ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Υπόθεση- Απόφαση	Σελίδα
Απόφαση 819/2002 Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης	54
Υπόθεση Ogur κατά Τουρκίας	59
Υπόθεση Guerrero κατά Κολομβίας	61
Υπόθεση Neira Alegria κατά Περού	62
Υπόθεση Mc Cann κατά Μεγάλης Βρετανίας	64
Υπόθεση Μακαρατζή κατά Ελλάδας	65
Απόφαση 1139/2000 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά	69
Απόφαση 441/2003 Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου	70
Απόφαση 273/2004 Διοικητικού Πρωτοδικείου Κέρκυρας	71
Απόφαση 3399/2004 Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών	74
06 Δεκεμβρίου 2008	77

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αρκετές φορές, ερχόμαστε αντιμέτωποι με γεγονότα, τα οποία έχουν ως περιεχόμενο τον τραυματισμό ή το θάνατο πολιτών από πυροβολισμούς αστυνομικών. Άλλες φορές πάλι, η χρήση όπλου από τον αστυνομικό που βρέθηκε στον τόπο του εγκλήματος για να επιληφθεί ήταν αυτή που έσωσε τη ζωή σε έναν αθώο πολίτη και οδήγησε ενώπιον της δικαιοσύνης έναν εγκληματία.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, διατυπώνεται η άποψη ότι ο αστυνομικός χρησιμοποίησε το όπλο του χωρίς να έχει το σχετικό δικαίωμα, χωρίς να το επιτρέπει ο νόμος, χωρίς να τήρησε τα τιθέμενα από την αρχή της αναλογικότητας όρια.

Πράγματι, ως προς το ζήτημα αυτό υπήρχε ένα τεράστιο κενό λόγω της απουσίας ενός σαφούς και σύμφωνου με το Σύνταγμα νομοθετικού πλαισίου, που να καθορίζει με ευκρίνεια το πώς και πότε πρέπει ο αστυνομικός να χρησιμοποιεί το όπλο του. Το κενό αυτό ήρθε πολύ εύστοχα να καλύψει ο νομοθέτης με τη θεσμοθέτηση του Ν. 3169/2003 «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις». Ο νόμος αυτός, από τη δημοσίευσή του μέχρι και σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς στη χρήση όπλων από τους αστυνομικούς και στις διατάξεις του, οφείλει να στηρίζεται κάθε αστυνομικός όποτε κρίνει ότι συντρέχει περίπτωση χρήσης του όπλου του, για να φέρει εις πέρας με το βέλτιστο δυνατό τρόπο την αποστολή του, που δεν είναι άλλη από την προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων κάθε πολίτη.

Εξίσου σημαντική θέση στην εκτέλεση των καθηκόντων των αστυνομικών, κατέχει και η αρχή της αναλογικότητας, η οποία εμφανίστηκε με τη σημερινή της μορφή ύστερα από τη αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001.

Αιτία επιλογής και συγγραφής της παρούσας εργασίας ήταν η επιθυμία μου για εμβάθυνση στα ζητήματα της οπλοχρησίας από τους αστυνομικούς και η εναρμόνιση αυτών με την αρχή της αναλογικότητας.

Μέσα από τις σελίδες της παρούσας εργασίας, επιχειρείται η βέλτιστη προσέγγιση των όρων οπλοχρησία και αρχή της αναλογικότητας καθώς και των στοιχείων που τους συγκροτούν. Για την πληρέστερη κατανόηση του συνόλου των ζητημάτων παρατίθενται πραγματικά περιστατικά από τα οποία μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα από κάθε ενδιαφερόμενο που θα τα μελετήσει.

Αλέξιος Σταμπολόγλου

Αθήνα, Φεβρουάριος 2017

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο άρθρο 25 παρ.1 Σ ορίζεται «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας». Μέσα από τα οριζόμενα στην παράγραφο αυτή είναι ευδιάκριτο ότι η αρχή της αναλογικότητας βρίσκει κατεξοχήν πρόσφορο πεδίο εφαρμογής και αποκτά ιδιαίτερη αξία κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας.

Η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, λειτουργεί ως πλαίσιο κατευθύνσεων και ορίων εντός του οποίου οφείλει να ασκεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντά του το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας καθορίζοντας ταυτόχρονα τους ποιοτικούς και ποσοτικούς περιορισμούς στα λαμβανόμενα υλικά μέτρα, τα οποία εμφανίζονται ως άσκηση αστυνομικής βίας, με σκοπό την επίτευξη της βέλτιστης αστυνόμευσης.

Η ασκούμενη από τους αστυνομικούς βία μπορεί να έχει τη μορφή της σωματικής βίας (σωματική βία συνιστά και η περιαγωγή άλλου σε κατάσταση αναισθησίας ή ανικανότητας για αντίσταση με υπνωτικά ή ναρκωτικά ή άλλα ανάλογα μέσα¹) αλλά και της ψυχολογικής βίας (όπως η άσκηση ψυχολογικού καταναγκασμού). Η βία, σε κάθε μορφή της, μπορεί να εκδηλωθεί είτε ως ανόργανη (για παράδειγμα η διάλυση μίας δημόσιας συνάθροισης), είτε ως ενόργανη (η οποία εκδηλώνεται με χρήση των υλικών μέσων που διαθέτει η αστυνομία).

Η χρήση όπλων από τους αστυνομικούς, συνιστά ενόργανη άσκηση βίας η οποία συγχωρείται από το νόμο στις περιπτώσεις που ασκείται όταν και όπως ορίζονται σαφώς σ' αυτόν. Σημαντικό στοιχείο επίσης αποτελεί και η αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών, ώστε μέσω αυτών να επιτυγχάνεται η προσαρμογή στον τρόπο, την ένταση και τη χρονική διάρκεια που απαιτείται για να αντιμετωπιστεί το

---

¹Άρθρο 13, εδ. δ', Π.Κ.

εκδηλωμένο περιστατικό προκειμένου να μη συντρέχει κίνδυνος προσβολής των δικαιωμάτων των πολιτών.

Η παρούσα εργασία προσεγγίζει το σύνολο των θεμάτων της αρχής της αναλογικότητας και της χρήσης των όπλων από τους αστυνομικούς. Πιο συγκεκριμένα στο Α' Μέρος αυτής θα αναπτυχθούν εισαγωγικά ζητήματα με σκοπό την προσέγγιση της έννοιας των όπλων και της χρήσης αυτών. Στο Β' Μέρος θα υπάρξει ανάλυση της αρχής της αναλογικότητας και των στοιχείων που θεμελιώνουν και συγκροτούν την ύπαρξή της. Επίσης θα αναφερθούν οι προϋποθέσεις ενέργειας πυροβολισμού από τους αστυνομικούς καθώς και τα είδη αυτών. Ακόλουθα θα αναπτυχθεί η εφαρμογή της αρχής στη χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς, ενώ θα υπάρξει θεμελίωση της αρχής κατά τη χρήση των όπλων από αστυνομικούς, σε διεθνές επίπεδο αλλά και αναφορά στην αστική ευθύνη που φέρουν οι αστυνομικοί αν προβούν σε παράνομη οπλοχρησία και εξ' αυτής προκληθεί βλάβη της υγείας ή της ζωής ατόμου. Κλείνοντας, θα αναπτυχθούν υποθέσεις οι οποίες έχουν απασχολήσει τόσο τις εγχώριες όσο και τις διεθνείς δικαστικές αρχές. Στο Γ' Μέρος της εργασίας αναπτύσσεται περιστατικό από το οποίο μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα στοιχεία που αφορούν την αρχή της αναλογικότητας και την οπλοχρησία από τους αστυνομικούς.

Η δομή της παρούσας εργασίας, αποσκοπεί στην πληρέστερη κατανόηση των τιθέμενων ζητημάτων επιδιώκοντας μία όχι μόνο θεωρητική αλλά και πρακτική προσέγγιση αυτών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του ανθρώπου στη γη, ανέκυψε η ανάγκη χρήσης των όπλων. Με το πέρασμα των αιώνων τα όπλα αυτά άρχιζαν να αλλάζουν μορφή όπως και χρήση και να μετατρέπονται σε εργαλεία τέλεσης αξιόποινων πράξεων. Αυτό οδήγησε στην ανάγκη δημιουργίας νομοθετικού πλαισίου το οποίο να καθορίζει τι είναι όπλο αλλά και πως αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά περίπτωση.

Το κράτος, θέλοντας να διασφαλίσει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών του, από περιπτώσεις προσβολής τους, καθιέρωσε την αρχή της αναλογικότητας στο Σύνταγμα καθορίζοντας τις σχέσεις των κρατικών οργάνων με τους πολίτες.

Η αρχή της αναλογικότητας εκφράζεται στην αντίληψη ότι το δίκαιο πρέπει να εξυπηρετεί τους σκοπούς των ανθρώπων και εκφράζεται ως μία ποσοτικά μετρήσιμη αναλογία μέσων κι αποτελεσμάτων σε σχέση με έναν επιδιωκόμενο σκοπό.

Η εν λόγω αρχή περιλαμβάνει τα επιμέρους στοιχεία της αναγκαιότητας, της καταλληλότητας και τέλος της αναλογικότητας υπό στενή έννοια. Η εν θέματι αρχή έχει αναγνωριστεί και τυγχάνει εφαρμογής όχι μόνο στο εθνικό αλλά και στο ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο.

Κύριος εγγυητής των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών είναι το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, το οποίο οφείλει κατά την άσκηση των καθηκόντων του να εφαρμόζει πιστά τα οριζόμενα στο Ν. 3169/2003 σχετικά με τη χρήση των πυροβόλων όπλων, νόμος εναρμονισμένος με την αρχή της αναλογικότητας.

Αρκετές φορές όμως, οι αστυνομικοί για διάφορους λόγους προβαίνουν σε ενέργειες οι οποίες αντίκεινται στο περιεχόμενο των διατάξεων του νόμου σχετικά με τη χρήση των όπλων και υποπίπτουν σε αξιόποινες πράξεις, οι οποίες επιφέρουν ποινικές, πειθαρχικές και αστικές ευθύνες και έχουν ως αποτέλεσμα την τιμωρία του παραβάτη αστυνομικού.

Το ζήτημα της χρήσης των όπλων από τους αστυνομικούς έχει απασχολήσει το Ευρωπαϊκό αλλά και το Διεθνές Δίκαιο τα οποία σε διατάξεις τους κατοχυρώνουν ρητά τις προϋποθέσεις χρήσης των όπλων από τους αστυνομικούς κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Σε κάθε ενέργειά του ο αστυνομικός, θα πρέπει να λειτουργεί με γνώμονα την τήρηση των οριζομένων στις νομοθετικές και συνταγματικές διατάξεις και σε

περίπτωση όπου τα τιθέμενα σε αυτές δεν καλύπτουν το περιστατικό στο οποίο καλείται να επιληφθεί οφείλει να εφαρμόζει πιστά την αρχή της αναλογικότητας, προκειμένου να μην υπάρχει προσβολή των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και τίθεται αντιμέτωπος με εις βάρος του κατηγορίες.

ABSTRACT

Since the early year appearance of man on earth, the need for the arms raised. Over the centuries these weapons began to change form as used and transformed into tools to commit offenses. This led to the need for a legislative framework which defines what is a weapon and how it can be used as appropriate.

The state interests of guaranteeing civil and social rights of citizens, in cases of attack, established the principle of proportionality in the Constitution defining relations between state institutions and citizens.

The principle of proportionality expressed in the notion that the law should serve the purposes of people and expressed as an average ratio quantitatively measurable and results in relation to an intended purpose.

This authority includes the elements of necessity, appropriateness and end of proportionality in the strict sense. The subject authority has not only recognized and is applicable to both national and European and international law.

The Main guarantor of individual and social rights of citizens is the staff of the Greek Police, which is responsible in the performance of his duties faithfully implement the provisions of Law 3169/2003 on the use of firearms, law harmonized with the principle of proportionality .

But several times, police officers for various reasons take actions which are contrary to the content of the law on the use of weapons and commit an offense, which cause criminal, disciplinary and civil liability and lead to the punishment of the offender police.

The question of the use of weapons by police officers has preoccupied the European and international law which, in their provisions explicitly guaranteeing the conditions of use of weapons by police officers in the performance of their duties.

It should be shaped in compliance with the stipulations of laws and constitutional provisions and in case where the wipers do not cover the incident is asked to address must strictly apply the principle of proportionality in any action of the police officer to there is no infringement of individual and social rights of citizens and put face in his weight categories.

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

1.1 Ανακάλυψη των όπλων- νομική κατοχύρωση

1.1.1 Εξελικτική πορεία δημιουργίας όπλων

Ο άνθρωπος από τα πρώτα χρόνια εμφάνισής του στον κόσμο, προκειμένου να μπορέσει να επιβιώσει από τις απειλές που υπήρχαν όπως ήταν αυτές των άγριων ζώων καθώς και για να μπορέσει να εξασφαλίσει την τροφή του κατασκεύασε όπλα.

Αρχικά σε πιο απλή μορφή κατόπιν σε περισσότερο σύνθετη, ανάλογα με τα μέσα που διέθετε και το εξελικτικό στάδιο στο οποίο βρισκόταν το ανθρώπινο είδος, φτάσαμε στη σύγχρονη εποχή, στην οποία τα όπλα δε θυμίζουν σχεδόν σε τίποτα αυτά των πρώτων χρόνων. Σε κάθε στάδιο εξέλιξης του ανθρώπου υπήρχαν διαφορετικοί λόγοι οι οποίοι δικαιολογούσαν την κατοχή και χρήση των όπλων.

Στην αρχή ήταν η ανάγκη επιβίωσης αντιμετώπισης απειλών και εξασφάλισης της τροφής η οποία οδήγησε τον άνθρωπο στην κατασκευή όπλων. Με το πέρασμα των αιώνων, η ανάγκη αυτή εξασθένησε και έτσι η κατοχή αλλά και η χρήση των όπλων άρχισε σιγά σιγά να απαγορεύεται. Ο άνθρωπος οργανώθηκε σε κοινωνίες και η ανεξέλεγκτη χρήση των όπλων άρχισε να οδηγεί στην τέλεση αξιόποινων πράξεων οι οποίες δεν ήταν σύμφωνες με τον αρχικό προορισμό χρήσης των όπλων. Στην Ελλάδα όπως και σε όλες τις χώρες παγκοσμίως εμφανίστηκε η ανάγκη δημιουργίας νόμων οι οποίοι να ορίζουν το τί είναι όπλο, ποιός μπορεί να το κατέχει, πότε μπορεί να χρησιμοποιηθεί και πολλές ακόμα λεπτομέρειες που άπτονται των ζητημάτων της οπλοφορίας και της οπλοχρησίας.

1.1.2 Όπλο- Νομοθετική κατοχύρωση

Ο Έλληνας νομοθέτης απαντά ρητά σ' όλα τα ερωτήματα σχετικά με το τι είναι όπλο, αρχικά στο Ν. 495/1976 «Περί όπλων, εκρηκτικών υλών και εκρηκτικών μηχανημάτων και άλλων τινών ποινικών διατάξεων», νόμος ο οποίος αντικαταστάθηκε με το Ν. 2168/1993 «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς μηχανισμούς και άλλες διατάξεις».

Στο πρώτο κιάλας άρθρο ο Ν. 2168/1993, ορίζει «Όπλο είναι κάθε μηχανήμα, το οποίο, με ωστική δύναμη που παράγεται με οποιονδήποτε τρόπο, εκτοξεύει βλήμα ή χημικές ουσίες ή ακτίνες ή φλόγες ή αέρια και μπορεί να επιφέρει κάκωση ή βλάβη της υγείας σε πρόσωπα ή βλάβη σε πράγματα ή να προκαλέσει πυρκαγιά και ιδίως κάθε πυροβόλο όπλο, χειροβομβίδα και νάρκη κάθε τύπου, όπως και κάθε συσκευή που μπορεί να προκαλέσει με οποιονδήποτε τρόπο τα ανωτέρω αποτελέσματα²». Συνεχίζοντας ο νομοθέτης στο ίδιο άρθρο αναφέρει «Όπλα θεωρούνται επίσης τα αντικείμενα που είναι πρόσφορα για επίθεση ή άμυνα και ιδιαίτερα: α. Μηχανισμοί και κάθε μέσο εκτόξευσης χημικών ουσιών (SPRAY) ή εκκένωσης ηλεκτρικής ενέργειας, β. Μαχαίρια κάθε είδους, εκτός εκείνων που η κατοχή τους δικαιολογείται για οικιακή ή επαγγελματική ή εκπαιδευτική χρήση, τέχνη, θήρα, αλιεία ή άλλη συναφή χρήση, γ. Μεταλλικές γροθιές, ρόπαλα μεταλλικά ή μη, και ρόπαλα συνδεδεμένα με αλυσίδα ή σχοινί, δ. Σπάθες, λόγχες, ξίφη, ξιφίδια, ξιφολόγχες, σιλέτα, τόξα, βαλλιστρίδες και αστυνομικές ράβδοι, ε. Αντικείμενα ή μέσα που χρησιμοποιούνται για εκτόξευση ουσιών που αναφλέγονται αυτόματα ή περιέχουν αναισθησιογόνες ή ερεθιστικές χημικές ουσίες και προορίζονται για επίθεση ή άμυνα, στ. Τυφέκια αλιείας (ψαροντούφεκα), που εκτοξεύουν αιχμηρό μεταλλικό αντικείμενο (καμάκι)³»

Μέσα από το περιεχόμενο του άρθρου αυτού διακρίνεται η πρόθεση του νομοθέτη να θεωρήσει ως όπλο οποιοδήποτε αντικείμενο μπορεί να επιφέρει κάκωση ή βλάβη της υγείας σε πρόσωπα ή βλάβη σε πράγματα ή να προκαλέσει πυρκαγιά μέσω ωστικής δύναμης την οποία παράγει καθώς και όσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επίθεση ή άμυνα. Έτσι μπορεί ένα μαχαίρι κουζίνας ανάλογα με τον τόπο στον οποίο θα ανευρεθεί να θεωρηθεί ως όπλο ή όχι. Αν το μαχαίρι αυτό χρησιμοποιηθεί για οικιακή χρήση τότε δε θεωρείται όπλο, αν όμως το ίδιο μαχαίρι μέσα στο χώρο της κουζίνας ή οπουδήποτε αλλού χρησιμοποιηθεί για πρόκληση επίθεσης ή ως αμυντικό μέσο τότε θεωρείται όπλο.

Στον ίδιο νόμο καθώς και στο ίδιο άρθρο, δίδονται οι ορισμοί των κυνηγητικών όπλων⁴ καθώς και των αεροβόλων όπλων⁵. Ανάμεσα στους διάφορους ορισμούς τους

---

²Άρθρο 1, παρ. 1, Ν. 2168/1993.

³Άρθρο 1, παρ. 2, Ν. 2168/1993.

⁴Άρθρο 1, παρ. 1, Ν. 2168/1993. Σύμφωνα με το οποίο ως κυνηγητικά όπλα ορίζονται: «Τα επωμιζόμενα μονόκαννα και δίκαννα, επαναληπτικά και ημιαυτόματα όπλα, που έχουν το εσωτερικό της κάνης τους λείο και όχι ραβδωτό, μήκος κάνης τουλάχιστον πενήντα εκατοστών του μέτρου και συνολικό μήκος τουλάχιστον ενός (1) μέτρου, σταθερό, μη πτυσσόμενο κοντάκι, λειτουργούν με δύναμη που παράγεται

οποίους δίδει ο νομοθέτης στο άρθρο 1 θα πρέπει να τονίσουμε τη σημασία των όσων ορίζει για τις απομιμήσεις (REPLICA) πυροβόλων όπλων τις οποίες θεωρεί και αυτές ως όπλα «εφόσον είναι δυνατό να μετατραπούν σε πραγματικά όπλα, ως και μη λειτουργούντα, λόγω ουσιώδους έλλειψης ή βλάβης, πυροβόλα όπλα⁶». Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό λοιπόν, ακόμα και οι απομιμήσεις πυροβόλων όπλων μπορούν να χαρακτηριστούν ως όπλα εφόσον μετατραπούν σε λειτουργικά.

Από όσα παραπάνω αναφέρθηκαν, για να θεωρηθεί ένα αντικείμενο ως όπλο, θα πρέπει να προορίζεται για να πλήξει πρόσωπο ή αντικείμενο, με σκοπό την άμυνα ή την επίθεση.

Ο αστυνομικός, εκπαιδεύεται στη χρήση όπλων προκειμένου να μπορέσει να προβεί σ' αυτή κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του, εφόσον οι συνθήκες καθιστούν την ενέργειά του νόμιμη. Στο Ν. 3169/2003 «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις» ορίζονται με κάθε ακρίβεια, οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο αστυνομικός μπορεί να προβεί σε χρήση του όπλου που διαθέτει.

Θα πρέπει να τονιστεί, ότι η χρήση όπλου από τους αστυνομικούς αποτελεί μία μορφή υλικής αστυνομικής βίας για την οποία δεν αρκεί μόνο η νομοθετική πρόβλεψη αλλά ταυτόχρονα απαιτείται ο τρόπος άσκησης, η ένταση και η χρονική διάρκεια, να βρίσκονται πάντα σε πλήρη εναρμόνιση με τα πραγματικά περιστατικά και να διέπεται από την αρχή της αναλογικότητας, η οποία αποτελεί το κριτήριο υπέρβασης ή μη του περιορισμού και της προσβολής των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών.

από την καύση πυρίτιδας, προορίζονται αποκλειστικά και μόνο για την άσκηση θήρας ή εξάσκηση στη σκοποβολή, φέρουν συνολικά μέχρι τρία φυσίγγια και δε δύναται να δεχθούν περισσότερα από τρία φυσίγγια. Τα όπλα αυτά κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες Α' και Β'. Στην κατηγορία Α' υπάγονται όσα έχουν κνήμη μήκους μέχρι 60 εκατοστών και στην κατηγορία Β' τα λοιπά κυνηγετικά όπλα, στα οποία περιλαμβάνονται και λειόκανα όπλα μικρού διαμετρήματος τύπου FLOBERT.

⁵Άρθρο 1, παρ. 1, Ν. 2168/1993.

⁶Άρθρο 1, παρ. 3, Ν. 2168/1993.

ΜΕΡΟΣ Β'

2. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.1 Ιστορική εξέλιξη της αρχής

Η αρχή της αναλογικότητας, αποτελεί κεντρικής σπουδαιότητας έκφραση σε ολόκληρο το σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, το οποίο δεν εκφράζεται μόνο από την δικαστική εξουσία αλλά και από όλους τους κλάδους άσκησης εξουσιών όπως αυτοί είναι συνταγματικά κατοχυρωμένοι στη χώρα μας. Το ίδιο ισχύει και για τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και για το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ.) για το οποίο αποτελεί αναγνωρισμένη αρχή του κοινοτικού δικαίου καθώς και για το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) κατ' εφαρμογή των διατάξεων που περιλαμβάνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.).

Η δικαιοσύνη είναι έκφραση της αρχής της αναλογικότητας, διότι η αναλογία είναι ισότητα των σταθμισμένων φαινομένων, («εστίν άρα το δίκαιον ανάλογων τι (...) η γαρ αναλογία ισότης εστί λόγων») διατύπωνε στο λόγο της διδασκαλίας του ο Αριστοτέλης⁷. Συνεπώς για να υπάρξει δικαιοσύνη θα πρέπει να εφαρμοστεί η αρχή της αναλογικότητας, η οποία θα οδηγήσει στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Η αρχή αυτή, δεν αποτελεί μία σύγχρονη αρχή αλλά μια αρχή η οποία έχει ιστορικές καταβολές, όπου ανατρέχουν στην ελληνική αρχαιότητα και από τότε μέχρι και σήμερα εκφράζει την τελολογική σχέση μέσου– σκοπού.

Εφαρμογή της αρχής υπήρξε και κατά τη δημιουργία της Magna Carta Libertatum (1251) όπου στις εκεί διακηρυχθείσες δεσμεύσεις της αγγλικής βασιλικής εξουσίας περιεχόταν και η υποχρέωση τήρησης της αρχής της αναλογικότητας κατά την επιβολή των ποινών. Η ρύθμιση αυτή δεν εφαρμόστηκε ποτέ και καταπνίχθηκε διότι η εφαρμογή της εναπόκειτο στη βούληση των βασιλέων, καθώς επίσης και στο γεγονός ότι η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήταν ακόμα ανύπαρκτη.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ανέκυψε και πάλι η ανάγκη εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας και αυτό διότι η κρατική εξουσία ξεκίνησε να

---

⁷Ηθικά Νικομάχεια, 1131a 33 και 35-36.

οργανώνεται βάσει νομικών κανόνων στα οποία θεμελιώνονταν τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η αρχή της αναλογικότητας αποτελούσε το μέσο της ορθής λειτουργίας και κατοχύρωσης αυτών. Το κοινωνικό κράτος, το οποίο επικράτησε, ενίσχυσε το ρόλο της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας ενώ η εφαρμογή της αρχής, είχε ως αποτέλεσμα την προστασία όλων των δικαιοϋκτών αξιών.

Στο ελληνικό δίκαιο, η απόφαση 2112/1984 του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ)⁸ εισάγει την αρχή της αναλογικότητας στη θεωρία και τη νομολογία, χαρακτηρίζοντάς τη ως «περιορισμό των περιορισμών» των ατομικών δικαιωμάτων, απορρέουσα από την αρχή του κράτους δικαίου⁹. Με την αναγνώρισή της στο ελληνικό δίκαιο αλλά και στα δίκαια των χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η αρχή της αναλογικότητας απέκτησε αναμφίβολα την απαιτούμενη ευρύτητα και καθολικότητα, όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της.

Με την οργάνωση των κοινωνιών και την παραχώρηση συνταγματικών εξουσιών στα κρατικά όργανα, ανέκυψε η ανάγκη ελέγχου αυτών ώστε να μη διακατέχει η ασυδοσία τις ενέργειές τους, καθώς επίσης και τα ίδια τα κρατικά όργανα να γνωρίζουν έως που μπορούν να ασκούν την κρατική εξουσία που τους παρέχεται. Η αρχή της αναλογικότητας θα μπορούσε να λεχθεί πως αποτελεί μία τεχνική συνταγματικού ελέγχου των κρατικών ενεργειών ώστε αυτές να μην καταλήξουν να βαραίνουν τους πολίτες ούτε να υπάρχει καταπάτηση των δικαιωμάτων των πολιτών.

Τα όργανα της κρατικής εξουσίας, θα πρέπει να μπορούν να αντιλαμβάνονται τα όρια άσκησης των καθηκόντων τους καθώς και τα όρια των δικαιωμάτων και ελευθεριών κάθε πολίτη, όρια τα οποία οφείλουν τόσο να μην υπερβαίνουν, όσο και να προστατεύουν σε περίπτωση προσβολής τους.

Σε κάθε ενέργεια τόσο των κρατικών οργάνων όσο και των ίδιων των πολιτών, η αρχή της αναλογικότητας εκφράζει τα ανώτατα όρια ώστε να υπάρχει εύλογη σχέση-αναλογία, ανάμεσα στον επιδιωκόμενο σκοπό και το μέσο (περιορισμό συνταγματικού δικαιώματος), ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός¹⁰.

---

⁸Στην απόφαση αυτή το ΣτΕ αναφέρει «Εκ της έννοιας του κράτους δικαίου απορρέουσα συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, κατά την οποία οι εκ μέρους του νόμου και της διοικήσεως επιβαλλόμενοι περιορισμοί εις την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων πρέπει να είναι μόνο οι αναγκαίοι και να συνάπτονται προς τον υπό του νόμου επιδιωκόμενο σκοπό»

⁹Κοντόγιωργα- Θεοχαροπούλου Δ., «Η αρχή της αναλογικότητας στο εσωτερικό δημόσιο δίκαιο», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκουλα, 1989, σελ. 59.

¹⁰Δημητρόπουλος Α., «Συνταγματικά Δικαιώματα», Έκδοση Β', Γενικό Μέρος, τ. Γ, Αθήνα, εκδ. Σάκουλα, 2005, σελ. 245.

2.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός της αρχής

Η αρχή της αναλογικότητας, προϋποθέτει ως βασικό συστατικό της στοιχείο τη σχέση μεταξύ δύο τουλάχιστον μεγεθών. Τα μεγέθη αυτά, θα πρέπει να είναι συγκρίσιμα ως προς ένα κοινό μέτρο- μια πραγματική κατάσταση, η αναγωγή στο οποίο θα επιτρέπει τη σύγκρισή τους. Επίσης πρέπει να υπάρχει μεταξύ του μέσου και του σκοπού μία εύλογη σχέση, για την πραγματική κατάσταση στην οποία πρόκειται να εφαρμοσθεί το μέτρο και για τις συνέπειες που θα προκύψουν. Σε κάθε περίπτωση που κρίνεται αναγκαία η εφαρμογή της αρχής θα πρέπει να συντρέχει η ύπαρξη ενός δικαιώματος, μία ενέργεια που μεσολαβεί και οδηγεί σε περιορισμό του δικαιώματος και μία διάταξη του Συντάγματος η οποία φαίνεται να παραβιάζεται.

Το αποτέλεσμα του εκάστοτε ελέγχου εξαρτάται από το ανά περίπτωση επιλεγόμενο κοινό μέτρο. Το γεγονός αυτό οδηγεί στην ανάγκη επιλογής εκ των προτέρων ενός συγκεκριμένου και σταθερού μέτρου συγκρίσεως των μεγεθών, ώστε ο έλεγχος της αναλογικότητας να ασκείται με ασφάλεια και το αποτέλεσμα να είναι κατά το δυνατόν προβλέψιμο και ελέγξιμο¹¹.

Διάφοροι ορισμοί έχουν δοθεί στην προσπάθεια ακριβέστερης προσέγγισης της αρχής της αναλογικότητας. Λέχθηκε ότι η αρχή απαιτεί «οι περιορισμοί των ατομικών ελευθεριών να ανταποκρίνονται προς το σκοπό για τον οποίο θεσπίζονται και να μην υπερβαίνουν το εκάστοτε απαραίτητο μέτρο»¹². Προς την ίδια κατεύθυνση και η άποψη της αναλογικότητας ως η εύλογη σχέση μεταξύ του συγκεκριμένου περιορισμού και του επιδιωκόμενου νόμιμου σκοπού¹³. Επίσης γίνεται λόγος για σχέση αναλογίας, μεταξύ του περιοριστικού μέτρου και του σκοπού που καλείται να υπηρετήσει ο περιορισμός¹⁴.

Σε όλους τους προαναφερθέντες ορισμούς, το κοινό τους σημείο εντοπίζεται στην αναφορά δύο μεγεθών, αυτών του μέσου και του σκοπού. Συνεπώς για την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας απαιτείται η ύπαρξη εννόμων συμφερόντων που

---

¹¹Βουτσάκης Β., «Η αρχή της αναλογικότητας: Από την ερμηνεία στη διάπλαση δικαίου σε Όψεις του κράτους δικαίου» Ιστορικές αναδρομές στην ελληνική θεωρία και σύγχρονες αναζητήσεις με επιμέλεια Κώστα Μ. Σταμάτη, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1990, σελ. 207.

¹²Μάνεσης Α., «Συνταγματικά Δικαιώματα Α' - Ατομικές Ελευθερίες», Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 1982, σελ. 77.

¹³Δαγτόγλου Π., «Γενικό Διοικητικό Δίκαιο», Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 2015, σελ. 135.

¹⁴Γσάτσος Δ., «Συνταγματικό Δίκαιο- Θεμελιώδη Δικαιώματα», Αθήνα- Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1988, σελ. 245.

απαιτούν την υλοποίηση της επέμβασης και εννόμων συμφερόντων που θίγονται από αυτή.

2.3 Συνταγματική και νομοθετική θεμελίωση

Η θεμελίωση της αρχής της αναλογικότητας αποτελεί ένα από τα βασικότερα ζητήματα διότι το προστατευτικό πεδίο λειτουργίας της καθορίζεται από τις νομοθετικές βάσεις στήριξής της.

Στην Ελλάδα, η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας θεμελιώνεται σε δύο διατάξεις του εσωτερικού μας δικαίου, στη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως διατυπώθηκε κατά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, και στις διατάξεις της Ε.Σ.Δ.Α. για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που έχει κυρωθεί από τη χώρα μας με το Ν. 53/1975 («Περί διατάξεων αναφερόμενων εις την ποινικήν διαδικασίαν και ρυθμίσεως θέματος αφορώντος εις τους δικαστικούς υπαλλήλους»), και δυνάμει του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος έχει υπερνομοθετική ισχύ.

Μέσω της συνταγματικής κατοχύρωσης της αρχής, αναδεικνύεται η χρησιμότητά της, σε περιπτώσεις σύγκρουσης κανόνων δικαίου, κατά τις οποίες δημιουργείται η ανάγκη οριοθέτησης αγαθών και αξιών. Επίσης η αρχή περιορίζει την ευρεία ευχέρεια που διαθέτει ο νομοθέτης, ο οποίος μέσω της επίκλησης του δημοσίου συμφέροντος μπορεί να περιορίσει θεμελιώδη δικαιώματα¹⁵.

Πριν από την αναθεώρηση του 2001, η αρχή της αναλογικότητας θεμελιωνόταν συνταγματικά στα άρθρα 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Σ. Στην πρώτη διάταξη οριζόταν ότι οι περιορισμοί της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας δε μπορούν να ξεπερνούν το αναγκαίο μέτρο για την προστασία του Συντάγματος, των χρηστών ηθών και των δικαιωμάτων των άλλων ενώ σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 Σ. εξασφαλιζόνταν τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου προστατευόμενα από το ίδιο το κράτος. Το κράτος, μέσω των οργάνων του, όφειλε να εξασφαλίζει την, ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή των δικαιωμάτων κάθε πολίτη, καθώς το Σύνταγμα δεν επέτρεπε δυσανάλογες προσβολές των δικαιωμάτων αυτών.

---

¹⁵Κοντιάδης Ξ., «Ο νέος Συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001», Αθήνα- Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2002, σελ. 233-234.

Με τη συνταγματική αναθεώρηση του Συντάγματος και τη σαφή πλέον θεσμοθέτηση της αρχής της αναλογικότητας, δημιουργείται η υποχρέωση ακόμα και των ίδιων των νομοθετικών διατάξεων, να είναι με τέτοιο τρόπο διατυπωμένες έτσι ώστε οι περιορισμοί οι οποίοι περιέχονται σε αυτές να προβλέπονται απευθείας από το Σύνταγμα ή να μην είναι αντίθετες στα οριζόμενα σ' αυτό.

Έτσι τα αστυνομικά όργανα, ως αποδέκτες και εφαρμοστές τόσο του Συντάγματος όσο και των νόμων, οφείλουν να τηρούν τα οριζόμενα στο περιεχόμενο των διατάξεων αυτών και να προβαίνουν σε χρήση των όπλων τους έχοντας πάντα ως γνώμονα των ενεργειών τους, την αρχή της αναλογικότητας.

Προκειμένου διαπιστωθεί αν υπάρχει παράβαση της αρχής της αναλογικότητας από τα κρατικά όργανα και συνεπώς υπέρμετρος περιορισμός των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών, θα πρέπει να εξεταστεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση η διαλαμβανόμενη υπηρεσιακή ενέργεια, ήταν αρχικά πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με αυτή, κατόπιν αναγκαία για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, με την έννοια ότι το αυτό αποτέλεσμα δε μπορεί να επιτευχθεί με ένα ηπιότερο ή ανώδυνο μέσο και τέλος ανάλογη εν στενή έννοια, δηλαδή τελεί σε εσωτερική αλληλουχία προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην είναι ποιοτικά και ποσοτικά κατώτερη από τη βλάβη που προκαλείται.

Εκτός από τις διατάξεις του Συντάγματος η αρχή της αναλογικότητας κατοχυρώνεται και σε ειδικότερες διατάξεις. Χαρακτηριστικές είναι εκείνες της αστυνομικής νομοθεσίας, οι οποίες καθορίζουν με κανόνες την υπηρεσιακή συμπεριφορά καθώς και τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, οι αστυνομικοί. Στο άρθρο 2 του Π.Δ. 538/1989 «Υποχρεώσεις και δικαιώματα του αστυνομικού προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης» ορίζεται, ότι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους οι αστυνομικοί χρησιμοποιούν τα κατά το δυνατόν ηπιότερα μέσα, αποφεύγοντας κάθε περιττή τραχύτητα, ενόχληση ή αδικαιολόγητη φθορά ιδιοκτησίας και επιδεικνύουν πνεύμα μετριοπάθειας και επιείκειας. Η αρχή της επιείκειας συνίσταται στο γεγονός, ότι ο αστυνομικός πρέπει να προβαίνει σε χρήση του όπλου του χωρίς να εξαντλεί τα όρια της αυστηρότητάς του.

Ακόμη το Π.Δ. 141/1991 «Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωσης υπηρεσιών» εξειδικεύει σε αρκετές διατάξεις του το περιεχόμενο της αρχής της αναλογικότητας

διευκολύνοντας και εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό την εφαρμογή της από τα αρμόδια όργανα.

Πολλοί νόμοι τέλος, οι οποίοι εφαρμόζονται στην αστυνομική δράση έχουν ρητές αναφορές στην αρχή της αναλογικότητας. Παράδειγμα αποτελεί ο Ν. 2928/2001 «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων» ο οποίος με στόχο την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος διέυρνε τις ανακριτικές πράξεις των αστυνομικών οργάνων έχοντας πάντοτε ως γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας.

2.4 Διεθνή θεμελίωση

Η αρχή της αναλογικότητας πρωτοεμφανίστηκε στο γερμανικό αστυνομικό δίκαιο¹⁶ και επεκτάθηκε στη συνέχεια σ' ολόκληρο το διοικητικό δίκαιο. Το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο την συνάγει από την αρχή του κράτους δικαίου και το περιεχόμενο των ατομικών δικαιωμάτων, και της αποδίδει συνταγματική ισχύ, που δεσμεύει το νομοθέτη¹⁷.

Το 1970, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, την αναγνώρισε ως αρχή του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου¹⁸, το δε Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου την θεωρεί ως εγγενή στο συνολικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹⁹. Η διεθνής αναγνώριση της αρχής της αναλογικότητας οδήγησε και στην υιοθέτησή της και από άλλα κράτη- μέλη. Χαρακτηριστικές αποτελούν οι περιπτώσεις της Αγγλίας και της Γαλλίας όπου στη μεν πρώτη παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας αποτελεί λόγο ακυρώσεως μίας διοικητικής πράξης, ενώ στη δεύτερη η αρχή της αναλογικότητας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη του 1789, στο άρθρο 8 του οποίου αναγράφεται «Ο νόμος οφείλει να επιβάλλει

---

¹⁶Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β', Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2005, σελ. 534.

¹⁷Κοκκινάκης Κ., «Η σχέση ποινικοδικονομικής δραστηριότητας και αστυνομικής πρόληψης ενόψει της κρατικής παρέμβασης στο χώρο των συνταγματικών δικαιωμάτων και εν γένει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», ΠοινΔικ 6/2002, σελ. 660-661.

¹⁸Στην απόφαση 118/75 από 07/07/1976, Lynne Watson and Alessandro Belmann, το Δ.Ε.Κ. δέχθηκε παράβαση της αρχής της αναλογικότητας.

¹⁹Στην απόφαση 10842/84 από 25/10/1989, Allan Jacobsson v. Sweden (No. 1), το Δ.Ε.Κ. ορίζει την αρχή της αναλογικότητας ως «the fair balance thereby required between the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights».

ποιές που είναι αποκλειστικά και απόλυτα αναγκαίες. Κανείς δεν μπορεί να τιμωρηθεί παρά με νόμο που είχε θεσπιστεί πριν το αδίκημα και ο οποίος εφαρμόζεται νόμιμα»²⁰.

Επίσης η αρχή αναγνωρίζεται στην Αυστρία από τη θεωρία και τη νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου, όπως επίσης και από το ομοσπονδιακό Σύνταγμα της Ελβετίας. Η αρχή καθιερώνεται ρητά στη διάταξη του άρθρου 36 παρ.3 του νέου ομοσπονδιακού Συντάγματος της Ελβετίας, κατά την οποία «Περιορισμοί θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να είναι ανάλογοι με τον επιδιωκόμενο σκοπό»²¹.

Τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της αναλογικότητας, καθιστά αυτή άμεσα εφαρμόσιμη έναντι πάντων των φορέων άσκησης εξουσίας.

2.5 Στοιχεία συγκρότησης της αρχής

Η αρχή της αναλογικότητας, η οποία χαρακτηρίζεται αρνητικά και ως αρχή της απαγόρευσης της υπερβολής, περιλαμβάνει τρία εννοιολογικά στοιχεία και, συγκεκριμένα αυτά της αναγκαιότητας, της καταλληλότητας και της αναλογικότητας υπό στενή έννοια.

2.5.1 Αρχή της αναγκαιότητας

Σύμφωνα με την αρχή της αναγκαιότητας, η λήψη μέτρων βίας από αστυνομικά όργανα δικαιολογείται κατ' αρχήν, εφόσον ασκείται κατ' εξαίρεση και είναι απολύτως αναγκαία. Ο έλεγχος της αναγκαιότητας του επιλεγμένου μέτρου ενέργειας προηγείται εκείνου της καταλληλότητας και της αναλογικότητας υπό στενή έννοια, προς την επαπειλούμενη διατάραξη της δημόσιας τάξης και αναφέρεται στις ουσιαστικές προϋποθέσεις περιορισμού των δικαιωμάτων του ατόμου ως μέλους του κοινωνικού συνόλου. Επομένως οι αστυνομικές επεμβάσεις δικαιολογούνται να περιορίσουν την ελευθερία του ατόμου στο μέτρο μόνο όπου κρίνεται απαραίτητο για τη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης²². Σε περίπτωση υπέρβασης του αναγκαίου μέτρου οι ενέργειες

---

²⁰<http://www.ambafrance-gr.org/%CE%97-%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%BF%CF%85>

²¹Ράκος Α., «Συνταγματικό Δίκαιο- Θεμελιώδη Δικαιώματα», έκδοση 4^η, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ. 163.

²²Άρθρα 74 παρ. 15 εδ. θ' και 96 παρ. 4 Π.Δ. 141/1991.

κρίνονται παράνομες. Ο σκοπός θα πρέπει να επιτυγχάνεται με το κατ' αντικειμενική κρίση απαραίτητο, δηλαδή αναγκαίο, μέσο δράσης από τους αστυνομικούς. Το μέσο δράσης, θεωρείται αναγκαίο, όταν ο αστυνομικός δε θα μπορούσε να επιλέξει ένα άλλο, εξίσου αποτελεσματικό, το οποίο δε θα περιόριζε ή θα περιόριζε λιγότερο αισθητά τα δικαιώματα του πολίτη²³.

Η αρχή της αναγκαιότητας ενεργοποιεί μία άλλη εξίσου θεμελιώδη αρχή των αστυνομικών επεμβάσεων, την αρχή της διαρκούς διατεταγμένης υπηρεσίας προβαίνοντας στην οριοθέτησή της²⁴. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 εδ. β του Ν. 1481/1984 «Οργανισμός Υπουργείου Δημόσιας Τάξης» και με το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 2800/2000 «Αναδιάρθρωση υπηρεσιών Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σύσταση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις» το αστυνομικό προσωπικό και οι συνοριακοί φύλακες θεωρούνται ότι βρίσκονται σε διατεταγμένη υπηρεσία σε κάθε περίπτωση όπου καθίσταται αναγκαία η παρέμβασή τους. Έτσι σε κάθε περίπτωση, ακόμα και αν ο αστυνομικός βρίσκεται εκτός διατεταγμένης υπηρεσίας, εφόσον κριθεί αναγκαία η παρέμβασή του, για την πρόληψη ή την καταστολή παράνομης ενέργειας ή παράλειψης, δημιουργείται η υποχρέωση του αστυνομικού να παρέμβει²⁵.

Η ανάγκη που δημιουργεί την αφετηρία της επέμβασης των αστυνομικών οργάνων, το χρονικό σημείο, τη διάρκεια και τον τρόπο επέμβασής τους δεν είναι δυνατό να προσδιορίζεται ακριβώς από το νόμο. Επιβάλλεται όμως, να προσδιορίζεται βάσει των γενικών αρχών του δικαίου και ιδιαίτερα της αρχής της αναλογικότητας, με αφετηρία την αναγκαιότητα του μέτρου υπό το πρίσμα της εκάστοτε συγκεκριμένης περίπτωσης. Υπό την έννοια αυτή, το αναγκαίο μέτρο, δηλαδή ότι κρίνεται σκόπιμο, απαραίτητο ή και ωφέλιμο για την αρχή, εντάσσεται στην έννοια της ανάγκης, μιας από τις βασικές έννοιες που θεμελιώνουν τις αστυνομικές επεμβάσεις. Η προσθήκη του όρου απόλυτη ή του απολύτως έχει την έννοια ότι η εν λόγω επιλογή δράσης είναι μοναδική κατά τρόπο αναμφισβήτητο.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το αναγκαίο μέτρο αποκτά εξέχουσα σημασία και ως βασικός όρος- όριο για την επισήμανση καταχρηστικής εφαρμογής των εκάστοτε περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο άσκησης της αστυνομικής

---

²³ Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β', Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2005, σελ. 539.

²⁴ Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 27.

²⁵ Τάχος Α., «Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 1990, σελ. 145-147.

εξουσίας²⁶. Με βάση το κριτήριο της αναγκαιότητας, ο περιορισμός ξεπερνά τα τιθέμενα από την αρχή της αναλογικότητας όρια, συνεπώς ακόμα και αν είναι πρόσφορος μπορεί να είναι επαχθέστερος σε ένταση, έκταση ή διάρκεια από το αναγκαίο για την επίτευξη του αποτελέσματος μέτρου (π.χ. διάλυση παράνομης συναθροίσεως από την αστυνομία με χρήση πυροβόλων όπλων, ενώ υπήρχε η δυνατότητα επέλευσης του ίδιου αποτελέσματος με χρήση ηπιότερων μέσων).

Το αναγκαίο μέτρο προστασίας της δημόσιας τάξης σε μία συγκεκριμένη χωροχρονική στιγμή, υποδεικνύει τον απαραίτητο περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων, ώστε να μη συντρέχει περίπτωση ύπαρξης παρανόμου ενέργειας. Η αναγκαιότητα προστασίας της δημόσιας τάξης, θεμελιώνει τα ληφθέντα κατά περίπτωση αστυνομικά μέτρα με κριτήριο αυτών, να αποτελούν τα όσα θεωρούνται αναγκαία σε μία δημοκρατική κοινωνία.

Εν κατακλείδι αξίζει να τονιστεί ότι το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 25 παρ. 1 Σ. κατοχυρώνει την από πλευράς του κράτους προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την υποχρέωση των κρατικών οργάνων να διασφαλίζουν την ακώλυτη και αποτελεσματική άσκηση αυτών, θέλοντας να δηλώσει ότι ο υπέρτερος νόμος του κράτους δεν επιτρέπει δυσανάλογες προσβολές των δικαιωμάτων αυτών.

2.5.2 Αρχή της καταλληλότητας

Δεύτερο στοιχείο της αρχής της αναλογικότητας, είναι η αρχή της καταλληλότητας. Το χρησιμοποιούμενο από τις αστυνομικές δυνάμεις μέτρο πρέπει να είναι κατάλληλο, δηλαδή ικανό να οδηγήσει στην πραγματοποίηση του προβλεπόμενου από το νόμο σκοπού ή τουλάχιστον να τον προωθήσει σημαντικά.

Το μέτρο, θα πρέπει να μπορεί να συνδράμει στην επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, χωρίς να υπάρχει όμως η δυνατότητα επιλογής- χρήσης ενός άλλου εξ' ίσου πρόσφορου μέτρου ή μέτρου λιγότερου επαχθούς για τα ατομικά δικαιώματα²⁷.

---

²⁶Εν προκειμένω οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων δεν μπορούν να ξεπερνούν το αναγκαίο μέτρο για την προστασία του Συντάγματος, των χρηστών ηθών και των δικαιωμάτων άλλων. Για τα όρια του περιορισμού των ατομικών δικαιωμάτων από την αρχή της αναλογικότητας. Δαγτόγλου Π. «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα», τ. Α, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2012, σελ. 177.

²⁷Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 31.

2.5.3 Αρχή της αναλογικότητας υπό στενή έννοια (Stricto Sensu)

Τέλος η αρχή της αναλογικότητας συμπληρώνεται από τα στοιχεία της αρχής της αναλογικότητας υπό στενή έννοια (stricto sensu) ή αρχή της αναλογίας. Η εν λόγω αρχή επιβάλλει την ύπαρξη εύλογης σχέσης μεταξύ του διοικητικού μέτρου και του επιδιωκόμενου σκοπού. Το λαμβανόμενο μέτρο, θα πρέπει να είναι κατάλληλο ώστε να καθίσταται εφικτός ο επιδιωκόμενος σκοπός, επιφέροντας τα κατά το δυνατόν λιγότερα μειονεκτήματα για τον πολίτη²⁸. Τα λαμβανόμενα μέτρα από τους αστυνομικούς για την αντιμετώπιση μίας κατάστασης θα πρέπει να είναι σύμφωνα με την εν λόγω αρχή. Έτσι, αν αποκλειστεί ένας δρόμος από διαδηλωτές η αστυνομία δε θα πρέπει κατευθείαν να ανατρέξει στη χρήση εκτοξευτήρων νερού και αυτό γιατί οφείλει χρησιμοποιώντας τα μέσα που διαθέτει σε όλη την κλίμακα αυτών, να προσπαθήσει με άλλους τρόπους να πείσει τους διαδηλωτές να προβούν στη διάνοιξη του δρόμου, χωρίς την απευθείας χρήση ενός μέτρου το οποίο δεν περιλαμβάνεται στις βέλτιστες τακτικές αντιμετώπισης της συγκεκριμένης κατάστασης²⁹.

2.5.3.1 Διάκριση της αρχής της αναλογικότητας υπό στενή έννοια

Η αρχή της αναλογικότητας υπό στενή έννοια διακρίνεται στις επιμέρους αρχές της ελάχιστης δυνατής προσβολής ή του ηπιότερου μέσου, της αποφυγής ασύμμετρων–δυσανάλογων συνεπειών και της απαγόρευσης της χρονικής ασυνέπειας– υπερβολής³⁰.

2.5.3.1.1 Η αρχή της ελάχιστης δυνατής προσβολής ή του ηπιότερου μέτρου

Η πρώτη από τις τρεις επιμέρους αρχές, επιβάλλει την επιλογή από την πλευρά του αστυνομικού προσωπικού, του μέσου εκείνου, που θα περιορίσει ελάχιστα τα δικαιώματα του ατόμου εναντίον του οποίου εφαρμόζεται αυτό.

Η επιλογή του είδους και της έκτασης των αστυνομικών μέτρων για την ικανοποίηση των προς επίτευξη σκοπών πρέπει να τελούν σε απόλυτη αναλογία. Το αστυνομικό όργανο οφείλει να επιλέγει το ηπιότερο μέσο, και μόνο αν αυτό χαρακτηριστεί ως ανεπαρκές για την πραγματοποίηση του προς επίτευξη σκοπού, έχει

---

²⁸Για παράδειγμα, η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς επιτρέπεται σύμφωνα με το άρθρο 133 του Π.Δ. 141/1991, εφόσον υπάρχει απόλυτη ανάγκη και εξαντληθούν τα ηπιότερα μέσα.

²⁹Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 31-33.

³⁰Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β', Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2005, σελ. 542.

τη δυνατότητα μετάβασης στο επόμενο αυστηρότερο ή επαχθέστερο μέσο ή μέτρο³¹. Σε περίπτωση κατά την οποία η προς αντιμετώπιση κατάσταση επιβάλλει αυξημένου βαθμού έντασης βία (π.χ. σεσημασμένος κακοποιός που οπλοφορεί), μπορεί ο αστυνομικός που καλείται να την αντιμετωπίσει, να προβεί σε χρήση ενός αυστηρότερου μέτρου, όπως αυτό της πρόταξης του όπλου με παράλληλη προειδοποίηση συμμόρφωσης προς τις εντολές του και ακινητοποίηση του. Αν ακόμα και στις ενέργειες αυτές του αστυνομικού, δεν υπάρξει συμμόρφωση του ελεγχόμενου ατόμου τότε μπορεί ο αστυνομικός, ενεργών τον έλεγχο, να προβεί σε ρίψη εκφοβιστικών πυροβολισμών, έχοντας λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να μην υπάρξει τραυματισμός κάποιου ατόμου από αστοχία ή εξοστρακισμό του βλήματος.

Η αστυνομική συμπεριφορά που παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, όπως της ζωής, της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, κ.τ.λ. είναι παράνομη διότι αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας, της χρηστής διοίκησης καθώς επίσης προσκρούει στην ειδικότερη αποστολή της Ελληνικής Αστυνομίας η οποία εντάσσει στο πλαίσιο των αστυνομικών καθηκόντων την προστασία των ατομικών ελευθεριών και των δικαιωμάτων των πολιτών³². Παράδειγμα αποτελεί η πρόκληση σωματικής βλάβης από αστυνομικό σε δράστη κατά τη διάρκεια νόμιμης σύλληψής του τελευταίου, εφόσον προβλήθηκε ειδικότερη αντίσταση κατά τη διενέργεια της αστυνομικής αυτής επέμβασης, συνιστά νόμιμη χρήση σωματικής βίας, χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις υπαγωγής στην έννοια των βασανιστηρίων της διάταξης 137^A Π.Κ., αρκεί σε κάθε περίπτωση να μην υπερβαίνει σε έκταση και σε ένταση το αναγκαίο για την περίπτωση μέτρο. Αντίθετα, αν εξαιτίας της παρεκτροπής του διωκόμενου, το αστυνομικό όργανο, το οποίο ενεργεί την πράξη της δέσμευσης θέλοντας να τον τιμωρήσει, προβεί πέραν της απολύτως αναγκαίας βίας σε κλιμάκωση αυτής προκαλώντας του σωματική κάκωση τότε υπερβαίνει τα αναγκαία μέτρα και διώκεται για παράβαση των ποινικών διατάξεων για τα βασανιστήρια³³.

---

³¹Για παράδειγμα η σύλληψη από τα αστυνομικά όργανα, ενός επ' αυτοφώρου καταλαμβάνοντος δράστη μπορεί να γίνει εφόσον δεν υπάρξει κάποια αντίσταση- αντίδραση από μέρος του με τη χρήση της απολύτου αναγκαίας σωματικής βίας (ακινητοποίηση, δέσμευση), χωρίς να υπάρξει χρήση της αστυνομικής ράβδου ή χρήση του υπηρεσιακού όπλου με ρίψη κάποιου είδους πυροβολισμού.

³²Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 35.

³³Σοφουλάκης Λ., «Η χρήση βίας από τα αστυνομικά όργανα ως υλικό μέτρο άσκησης αστυνομικής εξουσίας», Ποιν.Δικ., 2002, σελ. 653.

Η αρχή του ηπιότερου μέσου απορρέει από την έννοια του κράτους δικαίου. Η αρχή της αναλογικότητας, στοιχείο της οποίας αποτελεί η εν θέματι αρχή, φέρεται ως μια από τις πληρέστερες εκφράσεις της αρχής της νομιμότητας. Η εφαρμογή της θα πρέπει να διέπει όλες τις ενέργειες των αστυνομικών οργάνων.

2.5.3.1.2 Η αρχή της αποφυγής των ασύμμετρων– δυσανάλογων συνεπειών

Εν συνεχεία η αρχή της αποφυγής των ασύμμετρων– δυσανάλογων συνεπειών, εξετάζει την προσφορότητα στη σχέση μέσου- επιτεύξιμου σκοπού.

Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή το προσφερόμενο κατ' αρχήν ως δυνατό, κατάλληλο, ηπιότερο και ίσως μοναδικό αστυνομικό μέτρο, δεν επιτρέπεται να ληφθεί, αν στη συγκεκριμένη περίπτωση, κριθεί ότι οι συνέπειες του είναι δυσανάλογες με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Συνεπώς θα πρέπει, οι αναμενόμενες δυσμενείς συνέπειες του μέτρου, συγκρινόμενες με τον επιδιωκόμενο από το νόμο σκοπό, να είναι ανάλογες προς αυτόν. Σε περίπτωση που υπερβαίνει το σκοπό αυτό, το μέτρο θα πρέπει να αντικατασταθεί από άλλο. Τέτοια περίπτωση μπορεί να προκύψει, όταν το λαμβανόμενο μέτρο ή μέσο συνεπάγεται κατ' ένταση και διάρκεια υπέρμετρες δυσμενείς συνέπειες για κάποιον ιδιώτη³⁴.

Στο ίδιο αποτέλεσμα μπορεί να καταλήξει ένας αστυνομικός εάν εκτιμήσει ότι η λήψη του μέτρου θα προκαλέσει δυσμενείς συνέπειες σε αξιολογότερα αγαθά, όπως το συμφέρον της Ελληνικής Αστυνομίας γενικότερα. Συνήθως τέτοια φαινόμενα εμφανίζονται όταν ενέργεια ιδιώτη, η οποία διαταράσσει τη δημόσια τάξη και μπορεί να προκαλέσει την αστυνομική επέμβαση, κριθεί από το αρμόδιο αστυνομικό όργανο το οποίο έχει κληθεί να επιληφθεί, ότι κατ' εξαίρεση στη συγκεκριμένη περίπτωση δε θα πρέπει να αποκρούσει τον εξ' αυτής κίνδυνο, διότι τον θεωρεί ποσοτικά και ποιοτικά σχετικά ασήμαντο³⁵.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι εφικτή η ύπαρξη νομοθετικής ρύθμισης η οποία να προβλέπει ποιες περιπτώσεις μπορούν να λάβουν το χαρακτηρισμό «ασήμαντες». Η έννοια αυτή μπορεί να αποδοθεί μόνο από τους αρμόδιους αστυνομικούς, οι οποίοι

---

³⁴Για παράδειγμα σε ένα τροχαίο ατύχημα τα αστυνομικά όργανα πρέπει πρώτα να παράσχουν τις πρώτες βοήθειες στους τυχόν τραυματίες, αν δεν υπάρχουν άλλοι στο σημείο που να μπορούν να τις προσφέρουν και κατόπιν να αναζητήσουν με σκοπό να συλλάβουν τον υπαίτιο του ατυχήματος.

³⁵Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 37.

όταν τους ζητηθεί θα πρέπει να μπορέσουν να την τεκμηριώσουν στον έλεγχο που θα τους ασκηθεί.

2.5.3.1.3 Η αρχή της απαγόρευση της χρονικής ασυνέπειας ή υπερβολής

Τέλος, η απαγόρευση της χρονικής υπερβολής, αναφέρεται στη χρονική διάρκεια των αστυνομικών επεμβάσεων. Το λαμβανόμενο μέτρο θεωρείται νόμιμο και επιτρεπτό για χρονικό διάστημα τόσο, όσο απαιτείται για την επέλευση των νόμιμων συνεπειών του, μέχρι δηλαδή ο επιδιωκόμενος σκοπός επιτευχθεί. Έτσι οι αστυνομικές ενέργειες θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα, έως ότου καταστεί εφικτή η αποτροπή του σχετικού κινδύνου και εν συνεχεία μόλις επιτύχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, να τερματίσουν τη δράση τους³⁶.

Όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία συγκρότησης της αρχής της αναλογικότητας, οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι κάθε αστυνομική ενέργεια για να μπορέσει να κινηθεί εντός του επιτρεπτού πλαισίου το οποίο καθορίζει η εν θέματι αρχή θα πρέπει να είναι σύμφωνη με το σύνολο των οριζόμενων σ' αυτά.

2.5.4 Έλεγχος της αρχής της αναλογικότητας

Στη χώρα μας, ο έλεγχος των δύο πρώτων στοιχείων συγκρότησης της αρχής της αναλογικότητας (της αναγκαιότητας και της καταλληλότητας) παρουσιάζει ομοιότητες με τον ενεργούντα έλεγχο τον οποίο ασκεί σχετικά η γερμανική νομολογία, σε αντίθεση με τον έλεγχο του τρίτου στοιχείου της αρχής αυτό της αναλογικότητας *stricto sensu*³⁷.

Ο έλεγχος της αναλογικότητας με τη στενή έννοια, στην ελληνική έννομη τάξη, αποτελεί μία στάθμιση κόστους- οφέλους. Τούτο σημαίνει ότι η στάθμιση αυτή εκ της φύσεώς της είναι προβληματική διότι απουσιάζουν τα απαραίτητα νομικά κριτήρια στα οποία θα στηριχτεί³⁸. Τις περισσότερες φορές, η εκτίμηση για το κόστος ή το όφελος ενός μέτρου, βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα τα οποία συνήθως παραπέμπουν περισσότερο στη σφαίρα της σκοπιμότητας και ελάχιστα σ' αυτή της συνταγματικότητας. Κατά την αξιολόγηση των αστυνομικών μέτρων και επεμβάσεων, τόσο η ελληνική όσο και η γαλλική νομολογία, σπανίως προβαίνει σε πλήρη και

³⁶ Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 38-39.

³⁷ Βενιζέλος Ε., «Το γενικό συμφέρον και οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων- Κριτική προσέγγιση των τάσεων της νομολογίας», Θεσσαλονίκη, εκδ. Παρατηρητής, 1990, σελ. 219.

³⁸ Κοντόγιωργα- Θεοχαροπούλου Δ., «Η αρχή της αναλογικότητας στο εσωτερικό δημόσιο δίκαιο», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 1989, σελ. 118.

ενδεδεγμένη έλεγχος της αρχής της αναλογικότητας. Στο σύνολο των περιπτώσεων, αναγνωρίζεται η νομιμότητα του μέτρου, κρίνοντας τη δικαιολογημένη ή τη μη υπερβολική άσκηση αυτού επί τη βάση της αναγκαιότητάς του και της ύπαρξης σχέσης αναλογίας ανάμεσα σ' αυτό και στη διατάραξη της δημόσιας τάξης³⁹.

2.6 Μορφές της αρχής της αναλογικότητας

Η σύγχρονη θεωρία διακρίνει την αρχή της αναλογικότητας σε διμερή και τριμερή μορφή⁴⁰. Η εν λόγω κατάληξη προήλθε από τη σκέψη ότι η αρχή ανταποκρίνεται στις ανάγκες οριοθέτησης των περιορισμών τις οποίες υφίστανται τα ατομικά δικαιώματα προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος. Σε πλήθος περιπτώσεων τα ατομικά δικαιώματα συγκρούονται με το δημόσιο συμφέρον και εμφανίζεται η ανάγκη προστασίας τους. Και μεταξύ τους όμως τα ατομικά δικαιώματα τελούν σε ανταγωνιστική κατάσταση και τίθεται θέμα οριοθέτησής τους. Την οριοθέτηση ενεργεί ο νομοθέτης σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Σύνταγμα και εκφραζόμενα μέσω των κρατικών οργάνων.

Προκειμένου ανταποκριθεί στα ανωτέρω, η αρχή της αναλογικότητας εμφανίζει δύο μορφές, την κλασική και τη μετεξελιγμένη.

2.6.1 Κλασική μορφή

Η κλασική μορφή της αρχής της αναλογικότητας ανταποκρίνεται στην αναγνώριση της αμυντικής διάστασης των ατομικών δικαιωμάτων. Αναφέρεται στη σχέση ενός ιδιώτη με τη δημόσια εξουσία, συνεπώς αναφέρεται σε ατομικό και δημόσιο συμφέρον. Αυτός είναι ο λόγος όπου χαρακτηρίζεται ως διμερή αναλογικότητα.

2.6.2 Μετεξελιγμένη μορφή

Αντίθετα η μετεξελιγμένη αρχή της αναλογικότητας ανταποκρίνεται στις πρόσθετες διαστάσεις των ατομικών δικαιωμάτων, το χαρακτήρα τους ως αντικειμενικών κανόνων δικαίου, την αξίωση παροχής διαδικασίας και οργανωτικών μορφών για την πραγμάτωση των ατομικών δικαιωμάτων και την υποχρέωση προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων εκ μέρους των φορέων δημόσιας εξουσίας. Υπό τη μορφή αυτή, η

³⁹ Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 42.

⁴⁰ Μπέης Ε., «Η αρχή της αναλογικότητας από το δημόσιο στο αστικό και διοικητικό δικονομικό και ιδιωτικό δίκαιο», Δίκη, 1999, σελ. 383-386.

αναλογικότητα προϋποθέτει πάντα τρία πρόσωπα, δύο ιδιώτες, εκ των οποίων ο ένας ασκεί το ατομικό του δικαίωμα εις βάρος του άλλου και ένα φορέα δημόσιας εξουσίας. Ο ένας ιδιώτης έχει αξίωση έναντι του δημοσίου να μην επέμβει στο ατομικό του δικαίωμα, ο έτερος έχει αξίωση έναντι του δημοσίου να προστατεύσει το θιγόμενο ατομικό του δικαίωμα από τη δράση του πρώτου, ενώ το δημόσιο έχει υποχρέωση να οριοθετήσει τα συγκρουόμενα ατομικά συμφέροντα. Στην περίπτωση αυτή γίνεται φανερό ότι πρόκειται για την τριμερή αναλογικότητα η οποία διακρίνεται από την άμεση τριτενέργεια των ατομικών δικαιωμάτων. Η διαφορά της κρατικής υποχρέωσης προστασίας από την άμεση τριτενέργεια είναι ότι η πρώτη δημιουργεί μια τριγωνική σχέση ανάμεσα σε δύο ιδιώτες και στο κράτος, ενώ η δεύτερη περιορίζεται σε μία απ' ευθείας σχέση μεταξύ ιδιωτών. Επιπλέον η άμεση τριτενέργεια περιορίζεται στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, ενώ η υποχρέωση προστασίας καταλαμβάνει και τις περιπτώσεις που η έννομη σχέση μεταξύ ιδιωτών διέπεται από το δημόσιο δίκαιο.

2.7 Τομείς εφαρμογής και επίδρασης της αρχής της αναλογικότητας

2.7.1 Κρατικά όργανα

Τα κρατικά όργανα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους δεσμεύονται από την αρχή της αναλογικότητας. Η δέσμευση αυτή, εκπορεύεται από τη συνταγματική διάταξη η οποία επιβάλλει το σεβασμό των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων⁴¹, σε κάθε περίπτωση περιορισμού τους από τα κρατικά όργανα. Συνεπώς τόσο ο δικαστής, όσο και ο νομοθέτης αλλά και τα κρατικά όργανα στο σύνολό τους θα πρέπει να λειτουργούν με γνώμονα την πιστή τήρηση της εν θέματι αρχής.

Ο νομοθέτης θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση ενέργειας υπέρ του δημοσίου συμφέροντος, να εφαρμόζει την αρχή της αναλογικότητας ως προς τα ατομικά δικαιώματα με σκοπό την αποφυγή επιβολής δυσανάλογων μέτρων. Στο πλαίσιο αυτής της δράσης του, πρέπει να διαθέτει περισσότερες για κάθε περίπτωση εναλλακτικές λύσεις σύμφωνες με το Σύνταγμα, ώστε να έχει τη δυνατότητα εκτίμησης των πραγματικών δεδομένων και διάπλασης των αναγκαίων μέτρων προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Ο νομοθέτης με τις επιλογές του, δεσμεύει τις ενέργειες της διοίκησης και του δικαστή στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων τους. Οι ενέργειες αυτών θα πρέπει πάντα να βρίσκονται εντός του πλαισίου του νόμου.

---

⁴¹Άρθρο 25, παρ. 1, Σ.

Κατά την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας στη Διοίκηση, υπάρχει διάκριση μεταξύ διακριτικής ευχέρειας και δέσμιας αρμοδιότητας. Στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας η διοίκηση ελέγχεται στο κατά πόσο το έργο της ανταποκρίνεται στα οριζόμενα της υπό ευρεία έννοιας αναλογικότητας εξαιτίας των περισσότερων εναλλακτικών λύσεων από τις οποίες μπορεί να επιλέξει. Στην περίπτωση αυτή η αρχή της αναλογικότητας θέτει τα όρια της διακριτικής ευχέρειας είτε ως ακραίο όριο, είτε μειώνοντας τη δυνατότητα άσκησης της ευχέρειας.

Στην περίπτωση της δέσμιας αρμοδιότητας, η διοίκηση εξετάζει μόνο την υπό στενή έννοια αναλογικότητα, διότι το μέτρο που θα χρησιμοποιηθεί προδιαγράφεται ήδη από το νόμο. Σε κάθε περίπτωση δέσμιας αρμοδιότητας το ληφθέν μέτρο ελέγχεται στους τομείς της καταλληλότητας, της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας υπό στενή έννοια.

2.7.2 Αρχή της αναλογικότητας και αστυνομία

Η Αστυνομία ως σώμα, αποτελεί κύριο εκφραστή εφαρμογής και άσκησης του όρου «δημόσια ένοπλη δύναμη», η οποία παραχωρείται σ' αυτήν από την κεντρική διοίκηση.

Στο πλαίσιο άσκησης των αστυνομικών καθηκόντων σημαντική θέση κατέχει η λήψη των κατάλληλων αστυνομικών υλικών μέτρων, τα οποία θα αποτελέσουν τα μέσα εφαρμογής του νόμου. Τα μέτρα αυτά, θα πρέπει να λαμβάνονται με γνώμονα την εκπλήρωση των σκοπών που υπηρετεί το σώμα της Ελληνικής Αστυνομίας και δεν είναι άλλο από την τήρηση της δημόσιας τάξης και την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Κατευθυντήριο μοχλός στη λήψη των απαιτούμενων μέτρων είναι η αρχή της αναλογικότητας, η οποία αποκτά ιδιαίτερη σημασία και σπουδαιότητα, καθώς η εφαρμογή της κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας, αποτελεί κύρια δέσμευση και βασικό όριο της αστυνομικής δράσης⁴².

Η αρχή της αναλογικότητας συμβάλλει στη διαμόρφωση του βέλτιστου επιπέδου ισορροπίας μεταξύ δικαιωμάτων των πολιτών και έμμεσης άσκησης της κρατικής εξουσίας. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι διαμορφώνει το κατάλληλο αξιολογικό υπόβαθρο για την ορθή άσκηση της αστυνόμευσης καθώς βοηθά τους αστυνομικούς στην επιλογή των μέτρων που θα πρέπει κάθε φορά να λάβουν ώστε να μην υπάρξει παραβίαση της

---

⁴²Η αναγκαιότητα εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας στο αστυνομικό δίκαιο εκφράζεται ξεκάθαρα από τη φράση του W. Jellinek «Δεν πρέπει η αστυνομία να βάλει κατά των περιστερών με κανόνια».

αρχής, ιδίως στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες απαιτείται η επέμβαση με χρήση υλικής βίας⁴³.

Η λήψη αστυνομικών μέτρων με τη χρήση των προβλεπόμενων από το νόμο υλικών μέσων συνιστά νόμιμη άσκηση αστυνομικής– κρατικής εξουσίας, εφόσον αυτή εκδηλώνεται εντός των ορίων και με τους προβλεπόμενους από το νόμο τρόπους. Ωστόσο, θα πρέπει να τονισθεί, ότι για τη σύννομη χρήση αστυνομικής βίας δεν αρκεί απλώς να προβλέπεται νομοθετικά αλλά απαιτείται ο τρόπος άσκησης, η ένταση, και η χρονική της διάρκεια να προσαρμόζεται στις κατά περίπτωση συνθήκες.

Η χρήση όπλου από τους αστυνομικούς, μπορεί να επιφέρει περιορισμούς στο προστατευόμενο από τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 Σ δικαιώματος στη ζωή και στη σωματική ακεραιότητα, όταν στοχεύεται η πλήξη ανθρώπων, στο προστατευόμενο από τη διάταξη του άρθρου 17 Σ δικαιώματος στην ιδιοκτησία όταν στοχεύεται η πλήξη πραγμάτων, και τέλος στο προστατευόμενο από τη διάταξη του άρθρου 5 παρ.1 Σ., στην απορρέουσα γενική ελευθερία του πράττειν, όταν ο αστυνομικός πυροβολισμός λαμβάνει χώρα προς εκφοβισμό⁴⁴.

Η αρχή της αναλογικότητας, συνδέεται με το κράτος πρόληψης και ασφάλειας προσανατολισμένο προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής κάλυψης των αυξημένων αναγκών για ασφάλεια της σύγχρονης κοινωνίας. Ως αποτέλεσμα παρατηρείται η συνεχής εξάπλωση και διεύρυνση της αστυνομικής εξουσίας σε ένα ευρύτατο πεδίο ατομικών δικαιωμάτων και αγαθών των πολιτών, με αποτέλεσμα πολλές φορές οι υπηρεσιακές ενέργειες των αστυνομικών οργάνων να κατακρίνονται ως καταχρηστικές ή και αξιόποινες με την αιτιολογία, ότι πλήττουν τα ως άνω αγαθά και δικαιώματα.

Στην αστυνομική δραστηριότητα, προβάλλονται σοβαρές ενστάσεις από τη σύγχρονη νομική θεωρία με κεντρικό σημείο αναφοράς το γεγονός, ότι ο πολίτης λειτουργεί λιγότερο ως υποκείμενο δικαιωμάτων και περισσότερο ως αποδέκτης υποχρεώσεων. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των νέων τεχνικών και πράξεων της αστυνομίας που φτάνει σε αρκετές περιπτώσεις να χαρακτηριστεί ως επεμβατικός, όπως π.χ. οι ανακριτικές πράξεις που θεσπίζονται για την αντιμετώπιση του οργανωμένου

---

⁴³ Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 9.

⁴⁴ Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β', Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2005, σελ. 532.

εγκλήματος, επιτάσσει τη διενέργεια αυτών με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Η αρχή αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία τόσο στην απάντηση για το επιτρεπτό των ανωτέρω περιοριστικών επεμβάσεων σε θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα όσο και στη θέση ορίων κατά τη διενέργεια τους.

Η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας κατά την εκτέλεση των αστυνομικών καθηκόντων κρίνεται ως αναγκαία, αρχικά διότι η άσκηση αστυνομικής εξουσίας είτε αυτή χαρακτηρίζεται ως προληπτική είτε ως κατασταλτική, συνιστά τον πλέον επαχθή και επώδυνο τρόπο κρατικής επέμβασης στα δικαιώματα των πολιτών. Αποτελεί μια βασική, εν δυνάμει, πηγή διακινδύνευσης των ατομικών δικαιωμάτων και των ελευθεριών του πολίτη, όπως της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας, της ελευθερίας και της παρουσίας του, δυνάμενη να φθάσει μέχρι την ολοκληρωτική αφάνιση της ίδιας της ζωής του. Πρόκειται, για ένα διαχρονικό και παράλληλα ευαίσθητο και πάντα επίκαιρο πρόβλημα, ο τρόπος αντιμετώπισης του οποίου αντικατοπτρίζει θεμελιώδεις πολιτιστικές κατακτήσεις και συνιστά αλάνθαστο δείκτη για τη λειτουργία του κράτους δικαίου και της δημοκρατικής αρχής σε μία ορισμένη χώρα σε μία συγκεκριμένη εποχή.

Εν συνεχεία, επειδή η αστυνομική αρμοδιότητα ασκείται κατά κανόνα όχι ως δέσμια αρμοδιότητα αλλά κατά διακριτική ευχέρεια διεπόμενη στην περίπτωση αυτή από την αρχή του πλέον πρόσφορου μέσου, εξασφαλίζεται η αυξημένη ευλυγισία, προσαρμοστικότητα και ταχύτητα που πρέπει να διακρίνει την αστυνομική δράση, προκειμένου αυτή να ανταποκρίνεται έγκαιρα και με επιτυχία στη διαφύλαξη ή την επιβολή ειδικότερων μορφών δημοσίου συμφέροντος, όπως η δημόσια τάξη και ασφάλεια, οι οποίες χαρακτηρίζονται από το μεταβλητό, δυναμικό και πολυδιάστατο χαρακτήρα τους. Η λύση- αντίδοτο για τον ενδεχόμενο κίνδυνο μιας «υπερβολικής» χρήσης της ελευθερίας κινήσεως που επιτρέπουν οι παραπάνω αρχές είναι η απαρέγκλιτη τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

Και τέλος, η σχολαστική τήρηση της αρχής της αναλογικότητας κρίνεται αναγκαία για το λόγο, ότι η αρχή της νομιμότητας σχετικοποιείται ιδιαίτερα απέναντι στα αστυνομικά όργανα, αφού αυτά για την αντιμετώπιση του κινδύνου, της ανάγκης και του επείγοντος, έχουν το δικαίωμα ή τη δυνατότητα να αποκλίνουν άλλοτε de facto και άλλοτε de jure από τη νομιμότητα. Πρόκειται για την υπερέχουσα θέση των απροβλέπτων και αιφνίδιων πραγματικών γεγονότων που επιτρέπει την προσωρινή

βεβαίως και σε συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις κάμψη της αρχής της νομιμότητας υπέρ της αρχής της σκοπιμότητας⁴⁵.

Όταν περιεχόμενο των αστυνομικών ενεργειών είναι η λήψη μέτρων ενόργανης υλικής βίας, τα οποία δεν λαμβάνονται προς εκτέλεση διοικητικών πράξεων αλλά ασκούνται με πρωτοβουλία της αστυνομικής αρχής ως κυριολεκτικά άμεσος υλικός καταναγκασμός, ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος απομάκρυνσης των αστυνομικών από την αρχή της αναλογικότητας. Τέτοια μέτρα είναι για παράδειγμα η βίαιη διάλυση παράνομης συνάθροισης ή ο θανατηφόρος αστυνομικός πυροβολισμός για τη διάσωση ομήρων. Σ' αυτόν τον τομέα άσκησης αστυνομικής υλικής βίας, η αρχή της αναλογικότητας λειτουργεί συμπληρωματικά ερχόμενη να καλύψει το κενό της μη ύπαρξης προηγούμενων διοικητικών πράξεων. Η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας συμβάλλει καταλυτικά στην επιλογή των απαραίτητων μέτρων για την πρόληψη ή αποκατάσταση της δημόσιας τάξης κατά τρόπο που να μπορεί να επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Στην υπ' αριθ. 343/1943 απόφαση του ΣτΕ διατυπώθηκε «τα αστυνομικά όργανα δεν μπορούν να ασκήσουν βίαια μέτρα κατά των πολιτών, παρά μόνο κατ' εξαίρεση και μόνο όπου ο νόμος επιτρέπει ή η αντίσταση κακοποιού ή άλλος κίνδυνος καθιστούν τούτα απολύτως αναγκαία». Επομένως, νομολογιακά προκύπτει ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου επιτρέπεται να περιορίζονται από τα αστυνομικά όργανα τόσο όσο είναι αναγκαίο για να προστατευθούν είτε τα δικαιώματα άλλων είτε όψεις του δημοσίου συμφέροντος που κατοχυρώνονται συνταγματικά και η διαφύλαξη τους εντάσσεται στην αποστολή της Ελληνικής Αστυνομίας.

Με σκοπό την επίτευξη της χρήσης των κάθε φορά αναγκαίων μέσων, η άσκηση της αστυνομικής εξουσίας ακολουθεί μία κλίμακα η οποία περιλαμβάνει όλα τα μέσα που διαθέτει σε κάθε περίπτωση ο αστυνομικός. Η εν λόγω κλίμακα ξεκινά από τη χρήση των λεκτικών προτροπών συμμόρφωσης και συνεργασίας των πολιτών και καταλήγουν σε αυτή της χρήσης του όπλου είτε με σκοπό την πρόταξη είτε με σκοπό τη χρήση. Μέσω της εφαρμογή της οικείας αρχής, διαμορφώνεται το κατάλληλο αξιολογικό υπόβαθρο, το οποίο είναι πρόσφορο να συνεισφέρει τα μέγιστα στην άσκηση της αστυνομικής εξουσίας, καθώς μέσω των ποιοτικών όσο και των ποσοτικών περιορισμών που εφαρμόζονται, μπορεί ο ίδιος ο αστυνομικός κατά την άσκηση των

---

⁴⁵ Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση της αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 17.

καθηκόντων του να κρίνει αν και πότε μπορεί να προβεί σε χρήση οποιουδήποτε εργαλείου διαθέτει για την άσκηση των καθηκόντων του καταφεύγοντας στη χρήση του οπλισμού του, μόνο στις περιπτώσεις όπου βρίσκεται εντός των ορίων του νόμου και της αρχής της αναλογικότητας.

Η λήψη αστυνομικών υλικών μέτρων συνιστά άσκηση νόμιμης κρατικής υλικής βίας⁴⁶, αυτή όμως δεν πρέπει να διακατέχεται από ασυδοσία, διότι μία τέτοια μορφή άσκησης αστυνομικής εξουσίας αποτελεί χαρακτηριστική έκφραση ολοκληρωτικών καθεστώτων τα οποία ανήκουν στο παρελθόν. Η επικράτηση της δημοκρατίας δεν επέτρεψε την καλλιέργεια ενός αστυνομικού κράτους. Πρώτιστο μέλημα των δημοκρατικών πολιτευμάτων αποτέλεσε και αποτελεί η προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και μία από τις καθημερινές απειλές αυτών βρίσκεται στις ενέργειες των κρατικών οργάνων στα οποία ανήκει και το αστυνομικό προσωπικό.

Ο τρόπος άσκησης, η ένταση και η χρονική διάρκεια της αστυνομικής εξουσίας πρέπει να προσαρμόζεται στις κατά περίπτωση συνθήκες και να είναι πάντα σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας.

Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις όπου η αστυνομία καλείται να ερμηνεύσει και να προσδιορίσει το περιεχόμενο αόριστων νομικών εννοιών, οι οποίες περιέχονται εντός των πηγών του δικαίου, οι οποίες δικαιολογούν την επέμβασή της για την προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Σε κάθε περίπτωση, η ερμηνεία των εννοιών αυτών θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας, διότι σε αντίθετη περίπτωση οποιαδήποτε ενέργεια θα είναι προδήλως παράνομη δεδομένης της αντίθεσής της στην αρχή αυτή.

Προκειμένου επιτευχθεί η βέλτιστη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, έχουν εκδοθεί πλήθος αστυνομικών διατάξεων. Ανάμεσα στις διατάξεις αυτές προέχουσα θέση καταλαμβάνει το Π.Δ. 141/1991 το οποίο σε αρκετές διατάξεις του εξειδικεύει το περιεχόμενο της αρχής, χαρακτηριστικά παραδείγματα του πνεύματος που διέπει το εν λόγω Π.Δ. αποτελούν τα άρθρα 74 παρ. 15 εδ. ε', 96 παρ. 4, 97 παρ. 2 κ.λπ. Προς τον ίδιο σκοπό κινούνται και διατάξεις νόμων (π.χ. άρθρο 4 του Ν. 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας

---

⁴⁶Τάχος Α., «Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκουλα, 1990, σελ. 107-109.

και άλλες διατάξεις») αλλά και ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (π.χ. άρθρο 253 Α παρ.1 εδ. α) καθώς και το Σ. (π.χ. άρθρο 25 παρ. 1).

Η αλλοδαπή νομολογία και κυρίως η νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. έχει αναγάγει την αρχή της αναλογικότητας σε βασικό κριτήριο των αστυνομικών ενεργειών. Συνεπώς και με βάση τη νομολογία του Δικαστηρίου κάθε αστυνομική ενέργεια αντιμετωπίζεται ως θεμιτή είτε όταν κρίνεται ότι δεν μπορεί να υπάρξει άλλη ενέργεια εξίσου αποτελεσματική είτε όταν δεν μπορεί να τελεστεί με λιγότερο επαχθή τρόπο.

Οι αστυνομικές ενέργειες θα πρέπει να είναι σε κάθε περίπτωση σύμφωνες και σύννομες με τις οριζόμενες διατάξεις, ανεξαρτήτως πηγής προελεύσεως αυτών, αρκεί να πηγάζουν από το περιεχόμενο, δεσμευτικών για τις αστυνομικές ενέργειες κειμένων. Σε περίπτωση ασάφειας ή αοριστίας, οι αστυνομικές αρχές θα πρέπει πάντα να λειτουργούν σύμφωνα με τα οριζόμενα στην αρχή της αναλογικότητας καθώς και των αρχών που συγκροτούν αυτή, προκειμένου οι ενέργειες τους να είναι σύννομες με τα καθοριζόμενα όρια, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος υπέρβασης αυτών.

3. ΧΡΗΣΗ ΟΠΛΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ

3.1 Χρήση όπλου

Η χρήση όπλου αποτελεί το οριακό σημείο κατά το οποίο υπάρχει κίνδυνος προσβολής των εννόμων αγαθών της δημόσιας τάξης. Ο ορισμός της χρήσης πυροβόλου όπλου δίδεται από το νομοθέτη στις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 3169/2003.

Για να μπορέσει ο αστυνομικός να προβεί σε χρήση του όπλου του, θα πρέπει να συντρέχουν οι οριζόμενες στον προαναφερθέντα νόμο προϋποθέσεις, καθώς και να έχει προβεί σε μία σειρά από ενέργειες.

Αρχικά, θα πρέπει να έχει γνωστοποιήσει την αστυνομική ιδιότητά του⁴⁷. Ο νομοθέτης προβαίνει στην επισήμανση αυτή διότι η αντίδραση ενός πολίτη ο οποίος τελεί για πρώτη φορά μία αξιόποινη πράξη αλλά και ενός σεσημασμένου κακοποιού ο οποίος δε θα διστάσει να πυροβολήσει προκειμένου να μη στερηθεί την ελευθερία του, είναι τελείως διαφορετική σε περίπτωση όπου καλούνται από έναν αστυνομικό να σταματήσουν την έκνομη ενέργειά τους. Ο νομοθέτης, προκειμένου να μπορέσει να ενισχύσει την προστασία του αστυνομικού προσωπικού από τις εις βάρος του τελούμενες ενέργειες οι οποίες μπορούν να επιφέρουν τη βαριά ή θανατηφόρα σωματική του βλάβη κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας, όρισε στον Ποινικό Κώδικα ότι τούτο συνιστά επιβαρυντική περίπτωση⁴⁸.

Εν συνεχεία, ο αστυνομικός καλείται από το νομοθέτη να έχει προειδοποιήσει με σαφή και κατανοητό τρόπο αυτόν εναντίον του οποίου θα προβεί στη χρήση του όπλου του⁴⁹. Είναι πολύ σημαντική αυτή η προειδοποίηση εκ μέρους του αστυνομικού διότι παρέχει στον επιτιθέμενο τη δυνατότητα να κατανοήσει όχι μόνο το ποιον καλείται να αντιμετωπίσει αλλά και τις συνέπειες της μη συμμόρφωσής του. Μέσα από τις ενέργειες αυτές δίδεται στον επιτιθέμενο η δυνατότητα να ανταποκριθεί θετικά στις κλήσεις του αστυνομικού, αναπροσαρμόζοντας τα αρχικά σχέδιά του, καταλήγοντας στη ματαίωση αυτών. Θέλοντας να βοηθήσει προς την κατεύθυνση αυτή ο νομοθέτης ορίζει ότι θα πρέπει να παρασχεθεί ο απαραίτητος χρόνος ανταπόκρισης ώστε να προλάβει από τη διαδικασία της σκέψης ο επιτιθέμενος να μεταβεί σε αυτή της

⁴⁷Άρθρο 3, παρ. 1, εδ. β, Ν. 3169/2003.

⁴⁸Άρθρο 315, παρ. 2, Π.Κ.

⁴⁹Άρθρο 3, παρ. 2, εδ. β, Ν. 3169/2003.

συμμόρφωσης με τις οδηγίες του αστυνομικού. Η χρονική διάρκεια ανταπόκρισης θα πρέπει κάθε φορά να προσαρμόζεται αντικειμενικά ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες.

3.1.1 Νομοθετική ρύθμιση χρήσης όπλου και αρχή της αναλογικότητας

Η αστυνομία ως μόνη νόμιμη δημόσια αρχή επιβολής της τάξης εντός της κοινωνίας, παρέχει στο αστυνομικό προσωπικό το δικαίωμα να φέρει κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας αλλά και όταν βρίσκεται εκτός αυτής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 2800/2000, πυροβόλο όπλο το οποίο μπορεί να το χρησιμοποιεί μόνο στις περιπτώσεις όπου προβλέπονται ρητά από το νόμο. Σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις ακόμα και για τους αστυνομικούς σχηματίζεται δικογραφία για την αξιόποινη πράξη της οπλοχρησίας.

Η «εξουσία» η οποία παρέχεται από το νόμο στους αστυνομικούς, ώστε οι τελευταίοι να έχουν τη δυνατότητα της οπλοφορίας αλλά και της οπλοχρησίας αποτελεί ζήτημα το οποίο απασχόλησε, απασχολεί και θα συνεχίσει να απασχολεί τη νομοθετική εξουσία της χώρας μας. Η χρήση όπλου από αστυνομικό αποτελεί τον πλέον επαχθή τρόπο άσκησης κρατικής εξουσίας και αυτό διότι το κράτος μέσω των οργάνων του περιορίζει τα δικαιώματα των πολιτών, για τη σωματική και ψυχική τους ακεραιότητα, την τιμή, την προσωπική ελευθερία και το βασικότερο απ' όλα το δικαίωμα στη ζωή.

Έγιναν αρκετές προσπάθειες προσέγγισης του εν λόγω ζητήματος με την πρώτη εξ' αυτών να καταλήγει στην κατάρτιση του Ν. 29/1943, «Περί περιπτώσεων καθ' ας επιτρέπεται η χρήσις των όπλων υπό της δημόσιας δυνάμεως». Ο νόμος αυτός συμπληρώθηκε από το Π.Δ. 141/1991⁵⁰. Οι περιεχόμενες διατάξεις στο Ν. 29/1943 βρίσκονταν σε πλήρη αντίθεση με τα ισχύοντα στο Σύνταγμα και τις Διεθνείς Συμβάσεις. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο νόμος ήταν η ευρύτητα και η αοριστία των καταστάσεων κατά τις οποίες οι αστυνομικοί νομιμοποιούνταν να προβούν σε χρήση των όπλων τους «χωρίς καμία ευθύνη και συνέπεια». Επίσης δεν καθόριζε το είδος του πυροβολισμού στο οποίο μπορούσε να προβεί ο αστυνομικός ανάλογα με το περιστατικό στο οποίο έπρεπε να επιληφθεί, όπως επίσης ούτε την έκταση και την ένταση της επιτρεπόμενης χρήσης των όπλων. Αυτά οδηγούσαν στην

---

⁵⁰Χρήση όπλων από δημόσια δύναμη προβλέπεται και στο Β.Δ. 269/1972 «Περί εγκρίσεως του κανονισμού διαλύσεως δημοσίων συναθροίσεων». Το νομοθέτημα αυτό, βασίζεται στο Ν.Δ. 794/1971, πολλές διατάξεις του οποίου έρχονται σε ευθεία αντίθεση προς το άρθρο 11 του ελληνικού Συντάγματος και προς το άρθρο 11 της Ε.Σ.Δ.Α., διότι περιέχει αντισυνταγματικές ρυθμίσεις.

πλήρη αντίθεση της ρύθμισης με την αρχή της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας⁵¹. Τα κενά αυτά είχαν γίνει γρήγορα αντιληπτά καθώς δημιουργούσαν προβλήματα τόσο στην άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων, διότι υπήρχε συνεχής αμφισβήτηση περί της νομιμότητας ή μη χρήσης των όπλων από τους αστυνομικούς, όσο και στα ελληνικά δικαστήρια τα οποία όταν καλούνταν να επιλύσουν ένα τέτοιο ζήτημα δεν εφάρμοζαν το νόμο αλλά κατέφευγαν στα άρθρα 22 και 23 Π.Κ. αντιμετωπίζοντάς το από τη σκοπιά της άμυνας και της υπέρβασης των ορίων της.

Η πρώτη προσπάθεια προσέγγισης και εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας κατά την άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων έγινε με το Π.Δ. 141/1991. Στο άρθρο 133 «Χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς» και συγκεκριμένα στο εδ. α ορίζεται ότι η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς γίνεται στις περιπτώσεις όπου προβλέπονται από το Ν. 29/1943, μόνο αν υπάρχει απόλυτη ανάγκη και εφόσον εξαντληθούν όλα τα ηπιότερα μέσα. Έτσι, το Π.Δ. ορίζει το όπλο ως το έσχατο μέσο και επιτρέπει τη χρήση του μόνο σε περιπτώσεις απόλυτης ανάγκης και αφού εξαντληθούν όλα τα ηπιότερα μέσα.

Με το πέρασμα των χρόνων, η ανάγκη για δημιουργία ενός νέου νομοθετικού κειμένου το οποίο θα ανταποκρίνεται με τον όσο το δυνατό καλύτερο τρόπο στις συνεχώς ανακύπτουσες ανάγκες της κοινωνίας, οι οποίες προκύπτουν από την απουσία της αρχής της αναλογικότητας στο προϊσχύον νομοθετικό κείμενο και η αοριστία αυτού οδήγησε στην κατάρτιση του Ν. 3169/2003.

Ο νόμος αυτός ανταποκρίνεται με το βέλτιστο δυνατό τρόπο στα σημερινά δεδομένα τα οποία θέτουν ως πρώτη προτεραιότητα τα δικαιώματα των πολιτών καθώς και τις

---

⁵¹ Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 του Ν. 29/1943 «Περί περιπτώσεων καθ' ας επιτρέπεται η χρήσις των όπλων υπό της δημόσιας δυνάμεως», ορίζει ότι η χρήση των όπλων από τα αστυνομικά όργανα δικαιολογείται: «...α) όταν ενεργήται κατ' αυτών επίθεσις διά πυροβόλων όπλων ή άλλων αντικειμένων δυνάμενων να επιφέρωσιν αυτοίς σοβαράν σωματικήν βλάβην. β) Όταν δεν δύνανται να υπερασπισθώσιν άλλως τον τόπον τον οποίον κατέχουσιν ή τη θέσιν ή τα άτομα τα οποία παρεδόθησαν αυτοίς προς φύλαξιν ή των οποίων εκ καθήκοντος ανέλαβον την προάσπισιν ή τους δημόσιους υπαλλήλους εν τη εκτελέσει των καθηκόντων των ή τα δημόσια καταστήματα, γ) Όταν υφισταμένης συναθροίσεως το πλήθος προβαίνει εις λεηλασίας ή διαρπαγάς ή βιαιοπραγίας κατά πολιτών ή καταλείψει ή φθοράς δημοσίων ή ιδιωτικών οικιών ή καταστημάτων ή αποθηκών ή όταν η επιτραπέισα συνάθροισις παρά την απαγορευσιν αυτών υπό της Αρχής, οι δε συναθροισθέντες και περ δεν εκτρέπονται εις έκτροπα εντούτοις εις προσκλήσιν αυτοίς όπως διαλυθώσιν αρνούνται να πραξώσι τούτο. ε) Όταν κρατούμενοι αποπειρώνται την βίαιαν απόδρασίν των είτε η βία στρέφεται κατά των φυλάκων είτε κατά πραγμάτων. στ) Όταν κρατούμενος ανέλθη εν καιρώ ημέρας επί της στέγης ή αναρριχηθή επί των τοιχών του καταστήματος ή εξέλθη αυτού εις την οδό με σκοπόν αποδράσεως και δεν σταθή εις την πρόσκλησιν του φρουρού. Ομοίως εις πάσαν περίπτωσιν απόπειρας αποδράσεως κατά τη διάρκεια της νυκτός, εφόσον δεν ήθελε σταθή ο κρατούμενος εις την πρόσκλησιν του σκοπού «Άλτ ή πυροβολώ», ζ) Όταν εν περίπτωσει στάσεως, διαταχθέντες από της Αρχής να διαλυθώσι δεν υποτάσσονται εις τας δοθείσας διαταγάς».

αρχές και αξίες του δημοκρατικού και φιλελεύθερου πολιτεύματος. Οι διατάξεις του, αποτελούν τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ νόμιμης και παράνομης, δικαιολογημένης και αδικαιολόγητης χρήσης των όπλων από τους αστυνομικούς και δίδει τη δυνατότητα στους δικαστές να κρίνουν κάθε υπόθεση με απευθείας υπαγωγή στα οριζόμενα σ' αυτόν, αποφεύγοντας τις αναγκαίες προσφυγές του παρελθόντος.

Η αρχή της αναλογικότητας χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης από το νομοθέτη στις διατάξεις του παρόντος νόμου. Σε αντίθεση με το παρελθόν, το περιεχόμενο του ισχύοντα νόμου εφαρμόζει στο μέγιστο δυνατό βαθμό την αρχή της αναλογικότητας. Στις διατάξεις του προβλέπει ως εξαιρετική την άσκηση της ένοπλης αστυνομικής εξουσίας η οποία μπορεί να ασκηθεί μόνο εφόσον είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση του αστυνομικού καθήκοντος. Επίσης προβλέπει κλιμάκωση της χρήσης του όπλου, η οποία κυμαίνεται ανάλογα με το στόχο βολής σε εκφοβιστικό όταν η βολή δεν έχει σκοπό να πλήξει κάποιον άνθρωπο ή κάποιο αντικείμενο αλλά κατευθύνεται στον αέρα, κατά πραγμάτων, όταν στοχεύεται η πλήξη πραγμάτων, ακινητοποίησης, όταν στοχεύεται η πλήξη μη ζωτικών οργάνων και εξουδετέρωσης, όταν από τη βολή μπορεί να επέλθει ακόμη και ο θάνατος του επιτιθέμενου.

Έτσι, ο αστυνομικός σε κάθε περίπτωση που καλείται να ενεργήσει θα πρέπει πριν οδηγηθεί στην έξοδο του όπλου του από τη θήκη και στη χρήση αυτού, δηλαδή ακόμη και πριν την πρόταξη, η οποία αν δε συντρέχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελεί έκνομη ενέργεια, να προβεί σε πλήρη έλεγχο των προϋποθέσεων, και αν έχει τη δυνατότητα, να καταφύγει σε ηπιότερες μεθόδους αντιμετώπισης του περιστατικού.

3.2 Κλίμακα μέσων

Ηπιότερα της χρήσης του όπλου μέσα αποτελούν οι παραινήσεις (πρόκειται για συμβουλές του αστυνομικού προς τον πολίτη σε φιλικό και ήπιο τόνο), οι προτροπές (πρόκειται για εντολές του αστυνομικού, που μπορεί να εκδηλώνονται και επιτακτικά), η χρήση εμποδίων (με την τοποθέτηση αντικειμένων), η σωματική βία (εννοείται η άσκηση βίας στο σώμα ενός ανθρώπου χωρίς χρήση κάποιου αντικειμένου, αλλά μόνο με τη φυσική δύναμη του αστυνομικού), η εξαγωγή και χρήση της αστυνομικής ράβδου (η χρήση της αστυνομικής ράβδου επιτρέπεται σε περιπτώσεις άμυνας ή ύπαρξης σχετικής διαταγής προς εκτέλεση)⁵².

---

⁵²Άρθρο 3, παρ. 2, εδ. α, Ν. 3169/2003.

Η υποχρέωση του αστυνομικού να εφαρμόσει τα προαναφερθέντα ηπιότερα μέσα αντί ή πριν τον πυροβολισμό, προϋποθέτει ότι αυτά είναι διαθέσιμα προς χρήση. Έτσι, ανάλογα με το περιστατικό το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει ο αστυνομικός, θα πρέπει να αποφασίσει ποιο μέσο θα χρησιμοποιήσει για την αντιμετώπισή του.

Για παράδειγμα, ο αστυνομικός δεν επιτρέπεται να πυροβολήσει έναν ένοπλο ληστή εφόσον μπορεί στη συγκεκριμένη περίπτωση να τον εξουδετερώσει με χρήση της ράβδου του, ή με τη χρήση επιτρεπτών χημικών ουσιών ή άλλων ειδικών μέσων (πρόκειται για μέσα που συνήθως χρησιμοποιούνται για διάλυση πλήθους, π.χ. δακρυγόνα, κ.λπ.).

Ακόμα, αν ο αστυνομικός δέχεται επίθεση με μαχαίρι, δεν επιτρέπεται να αμυνθεί με το πυροβόλο όπλο του, εφόσον μπορεί εξίσου αποτελεσματικά να αποκρούσει την επίθεση με χρήση της αστυνομικής ράβδου που διαθέτει. Σε περίπτωση όμως που για οποιοδήποτε λόγο η αστυνομική ράβδος δεν είναι άμεσα διαθέσιμη στον αστυνομικό ή αν η επίθεση πραγματοποιείται ταυτόχρονα από πολλούς και δε μπορεί να τους αντιμετωπίσει αποτελεσματικά με τη χρήση αυτής, τότε εφόσον συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις ο αστυνομικός μπορεί να προβεί στην έσχατη αλλά πάρα πολύ σημαντική ενέργεια για τον ίδιο ή για το έννομο αγαθό το οποίο καλείται να προστατεύσει, στη χρήση του όπλου του.

3.3 Πρόταξη όπλου

Η χρήση του όπλου από τους αστυνομικούς, με σκοπό την επιβολή της κρατικής βούλησης αποτελεί ύστατη μορφή αστυνομικής βίας. Ο χαρακτηρισμός της ενέργειας αυτής ως «ύστατης» θέτει ως προαπαιτούμενο, προκειμένου να είναι πάντοτε εναρμονισμένη με την αρχή της αναλογικότητας, προ της χρήσης του όπλου να υπάρχει το στάδιο της απειλής για χρήση, υπό την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό από τις πραγματικές επικρατούσες συνθήκες. Σε περίπτωση όπου μία ενδεχόμενη καθυστέρηση θα οδηγούσε σε σοβαρή διακινδύνευση του εννόμου αγαθού, τότε η χρήση του όπλου επιτρέπεται και χωρίς προηγούμενη απειλή.

Ο Ν. 3169/2003 ορίζει ότι «Ο αστυνομικός επιτρέπεται κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του να προτάσσει το πυροβόλο όπλο, εφόσον συντρέχει κίνδυνος ένοπλης επίθεσης σε βάρος αυτού ή τρίτου⁵³». Η διάταξη αυτή θέτει ως προϋπόθεση για την

---

⁵³Άρθρο 3, παρ. 4, εδ. α', Ν. 3169/2003.

πρόταξη του όπλου την ύπαρξη κινδύνου ένοπλης επίθεσης εναντίον του αστυνομικού ή τρίτου.

Η υλική ενέργεια, έκφρασης της απειλής χρήσης βίας, είναι η πρόταξη του όπλου. Όταν ο αστυνομικός έχει βγάλει το όπλο από τη θήκη του και το έχει στρέψει προς κάποιο άτομο προβαίνει σε πρόταξη αυτού. Ο χαρακτηρισμός της κίνησης αυτής δε διαφοροποιείται αν το όπλο είναι ασφαλισμένο ή μη καθώς και αν είναι γεμάτο ή άδειο⁵⁴. Όπως ορίζεται και στο ανωτέρω άρθρο, απαιτείται η ύπαρξη συγκεκριμένου κινδύνου ένοπλης επίθεσης, χωρίς όμως να είναι αναγκαία η εκδήλωσή του. Θα πρέπει όμως σε κάθε περίπτωση κατά την οποία η επίθεση αυτή εκδηλωθεί να είναι δυνατή η χρήση του όπλου.

Στο πλαίσιο διενέργειας έρευνας, όταν ο αστυνομικός εισέρχεται σε άγνωστο χώρο με το όπλο στα χέρια του δεν υπάρχει πρόταξη. Επίσης δε νοείται πρόταξη κατά την περίπτωση όπου το όπλο είναι στραμμένο προς πράμα. Κάθε ενέργεια πρόταξης όπλου θα πρέπει να είναι πάντοτε σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας και της νομιμότητας, σε αντίθετη περίπτωση αποτελεί παράνομη υλική διοικητική ενέργεια η οποία επισύρει εκτός από πειθαρχική, ποινική αλλά και αστική ευθύνη.

3.4 Αξιολόγηση περιστατικού- Είδος πυροβολισμού

Η σπουδαιότητα της αρχής της αναλογικότητας, γίνεται εμφανής κατά το στάδιο ρυθμίσεως της έντασης των επεμβάσεων από τις αστυνομικές δυνάμεις, με σκοπό την ύπαρξη ενός ορίου ώστε να αποφεύγονται οι προσβολές στα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Το όριο τούτο δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου οι επεμβάσεις στρέφονται εναντίον ατόμων που μεταχειρίζονται βία εναντίον των αστυνομικών δυνάμεων.

Θέλοντας ο νομοθέτης να περιορίσει τη χρήση των όπλων μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, προέβη στη διάκριση των πυροβολισμών σε εκφοβιστικό, κατά πραγμάτων, ακινητοποίησης και εξουδετέρωσης.

---

⁵⁴ Μπέκας Γ., «Οπλοφορία και χρήση πυροβόλων όπλων από τους αστυνομικούς», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 78.

3.4.1 Εκφοβιστικός πυροβολισμός

3.4.1.1 Έννοια

Ως εκφοβιστικός, ορίζεται ο πυροβολισμός, όταν δεν στοχεύεται η πλήξη οποιουδήποτε στόχου. Το όπλο ενεργοποιείται και προβαίνει στην εκτόξευση βλήματος, χωρίς όμως να υπάρχει οποιοσδήποτε στόχος, αντικείμενο ή άνθρωπος. Στην περίπτωση του πυροβολισμού αυτού το όπλο δε χρησιμοποιείται με σκοπό την πρόκληση φθοράς, σωματικής βλάβης ή θανάτου αλλά απλά αποσκοπεί στον επηρεασμό της βούλησης του άλλου και στον εξαναγκασμό προς συμμόρφωση με τη βούληση του αστυνομικού που έχει απέναντί του, σκεπτόμενος τον πυροβολισμό που μπορεί να ακολουθήσει και την κατάληξή του.

3.4.1.2 Νόμιμες προϋποθέσεις εκφοβιστικού πυροβολισμού

Προϋπόθεση για το επιτρεπτό και νόμιμο του εκφοβιστικού πυροβολισμού, εφόσον συντρέχουν οι γενικές προϋποθέσεις χρήσης του όπλου, είναι ο αστυνομικός να έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μην πληγεί άνθρωπος από αστοχία ή εξοστρακισμό του βλήματος⁵⁵. Αν συνεπώς ο αστυνομικός προβεί από αμέλειά του, σε εκφοβιστικό πυροβολισμό, και από αυτόν κινδυνέψει να πληγεί άνθρωπος, τότε υπάρχει παράνομος εκφοβιστικός πυροβολισμός. Επίσης, παράνομος είναι ο εκφοβιστικός πυροβολισμός, αν ο προαναφερθείς κίνδυνος πλήξης ανθρώπου, προκλήθηκε από εξοστρακισμό του βλήματος.

Ο νομοθέτης αναφέρει ενδεικτικά ότι ο εκφοβιστικός πυροβολισμός επιτρέπεται σε περιπτώσεις κινδύνου από ζώο ή προειδοποίησης για πυροβολισμό εναντίον ανθρώπου⁵⁶.

3.4.2 Πυροβολισμός κατά πραγμάτων

3.4.2.1 Έννοια

Στον πυροβολισμό κατά πραγμάτων στοχεύεται, όπως υποδηλώνει και η ονομασία του, η πλήξη πραγμάτων. Σύμφωνα με τον Α.Κ. ως πράγματα νοούνται μόνο ενσώματα αντικείμενα, αυθύπαρκτα, απρόσωπα και δεκτικά εξουσιάζσεως από τον άνθρωπο⁵⁷.

⁵⁵Άρθρο 3, παρ. 4, εδ. α', Ν. 3169/2003.

⁵⁶Άρθρο 3, παρ. 4, Ν. 3169/2003.

⁵⁷Άρθρα 947 επ., Α.Κ.

3.4.2.2 Νόμιμες προϋποθέσεις πυροβολισμού κατά πραγμάτων

Για το επιτρεπτό και συνακόλουθα νόμιμο του πυροβολισμού αυτού, η μόνη ειδική προϋπόθεση η οποία τίθεται είναι η ίδια με αυτή του εκφοβιστικού πυροβολισμού, δηλαδή θα πρέπει να έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να μην πληγεί άνθρωπος από αστοχία ή εξοστρακισμό του βλήματος. Η νομιμότητα του πυροβολισμού αυτού δεν επηρεάζεται από την πλήξη ή τον κίνδυνο πλήξης άλλου, διαφορετικού από το στοχευόμενο, πράγματος λόγω αστοχίας ή εξοστρακισμού του βλήματος⁵⁸.

3.4.3 Πυροβολισμός ακινητοποίησης

3.4.3.1 Έννοια

Ως πυροβολισμός ακινητοποίησης νοείται ο πυροβολισμός με τον οποίο στοχεύεται η πλήξη ανθρώπου, σε μη ζωτικά σημεία και όπως ενδεικτικά αναφέρει ο νομοθέτης στα κάτω άκρα⁵⁹.

Η γενική αυτή αναφορά δεν αποκλείει, ως πυροβολισμός ακινητοποίησης να θεωρηθεί και αυτός ο οποίος στοχεύει στα χέρια και σε άλλα μέρη του σώματος εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση η γωνία βολής και οι λοιπές συνθήκες επιτρέπουν την εν λόγω στόχευση, χωρίς να υπάρχει σοβαρή πιθανότητα πρόκλησης θανάτου. Ο πυροβολισμός αυτός στοχεύει γενικότερα στην προσβολή της ανθρώπινης υγείας και όχι στην επέλευση θανατηφόρου αποτελέσματος.

3.4.3.2 Νόμιμες προϋποθέσεις πυροβολισμού ακινητοποίησης

Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται στις περιπτώσεις όπου ρητά καθορίζονται από το νομοθέτη. Αρχικά ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται «Για την απόκρουση ένοπλης επίθεσης, εφόσον η επίθεση άρχισε ή επίκειται, ώστε κάθε καθυστέρηση αντίδρασης να καθιστά αναποτελεσματική την άμυνα⁶⁰».

Ένοπλη επίθεση υφίσταται όχι μόνο όταν ο επιτιθέμενος χρησιμοποιεί ή απειλεί ότι θα χρησιμοποιήσει άμεσα οποιοδήποτε όπλο από όσα ορίζονται στο άρθρο 1 του Ν. 2168/1993, αλλά και όταν παριστάνει ότι απειλεί με όπλο ενώ στην πραγματικότητα

⁵⁸Άρθρο 1, παρ. 1, εδ. δ, Ν. 3169/2003.

⁵⁹Άρθρο 1, παρ. 1, εδ. δ, Ν. 3169/2003.

⁶⁰Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. α, Ν. 3169/2003.

χρησιμοποιεί «Replica». Στην τελευταία αυτή περίπτωση, παρά τη μη προσφορότητα του μέσου πρόκλησης σωματικής βλάβης, το γεγονός και μόνο της άγνοιας εκ μέρους του απειλούμενου, του αντικειμενικά απρόσφορου του μέσου αυτού, καθιστά νόμιμη την πράξη του πυροβολισμού ακινητοποίησης, υπό την προϋπόθεση ότι ενεργείται μέχρι το σημείο της αποτροπής της παρούσας επίθεσης, και ο αμυνόμενος κινείται εντός των ορίων της αρχής της αναλογικότητας.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η επίθεση θα πρέπει να είναι παρούσα. Παρούσα θεωρείται η επίθεση η οποία έχει αρχίσει αλλά δεν έχει τελειώσει. Η επίθεση θεωρείται ότι έχει αρχίσει είτε όταν έχει ξεκινήσει και συνεχίζεται η προσβολή του εννόμου αγαθού, είτε όταν δεν έχει αρχίσει ακόμα η προσβολή αυτή αλλά επίκειται άμεσα η προσβολή του. Και στις δύο περιπτώσεις αντιμετώπισης μίας παρούσας επίθεσης ο αμυνόμενος δεν έχει άλλο τρόπο αντίδρασης, πέρα από το να προβεί σε πυροβολισμό ακινητοποίησης⁶¹. Σκοπός σε κάθε περίπτωση δεν είναι η εξόντωση του επιτιθέμενου αλλά η προστασία των εννόμων αγαθών τόσο του επιτιθέμενου όσο και οποιουδήποτε άλλου ατόμου χρειάζεται στη δεδομένη στιγμή προστασία ώστε με τον πυροβολισμό αυτό να επέλθει η αποτροπή τέλεσης εγκλημάτων που προσβάλλουν με ιδιαίτερα επικίνδυνο τρόπο, άξια ιδιαίτερης προστασίας έννομα αγαθά.

Δεύτερη περίπτωση κατά την οποία επιτρέπεται ο πυροβολισμός ακινητοποίησης είναι «Για την αποτροπή επικείμενης τέλεσης ή εξακολούθησης κοινώς επικίνδυνου κακουργήματος ή κακουργήματος που τελείται με χρήση ή απειλή σωματικής βίας⁶²». Στην περίπτωση αυτή δεν αναφέρεται ο νομοθέτης σε ένοπλη επίθεση αλλά αναφέρεται σε περιπτώσεις κοινώς επικίνδυνου κακουργήματος (π.χ. εμπρησμός, πλημμύρα, έκρηξη, κ.λπ.) ή κακουργήματος το οποίο τελείται με χρήση ή απειλή χρήσης σωματικής βίας. Σε όλες τις περιπτώσεις ο κίνδυνος θα πρέπει να είναι παρώντας και αναπότρεπτος με άλλα μέσα.

Έτσι πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται εναντίον ενός εμπρηστή, αν από την πράξη του υπάρχει κίνδυνος ζωής ανθρώπου. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία ο δράστης επιχειρεί ανθρωποκτονία ή βαριά σκοπούμενη σωματική

---

⁶¹Για παράδειγμα ο ληστής της τράπεζας πλησιάζει το φύλακα αυτής, με το όπλο στο χέρι, αλλά δεν έχει προβεί ακόμα σε κάποια ενέργεια. Ο αστυνομικός ο οποίος έχει κληθεί να αντιμετωπίσει το εν λόγω περιστατικό θα πρέπει να προβεί σε πυροβολισμό ακινητοποίησης, υπό την προϋπόθεση ότι έχει εξαντλήσει όλα τα ηπιότερα μέσα, ώστε να αποτρέψει οποιαδήποτε ενέργεια του ληστή η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε προσβολή των εννόμων αγαθών του φύλακα.

⁶²Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. β, Ν. 3169/2003.

βλάβη, βιασμό, ακόμα και αν για την τέλεση των πράξεων αυτών δεν χρησιμοποιεί όπλο αλλά τη μυϊκή του δύναμη. Αυτό όμως δεν ισχύει στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το κακούργημα τελείται με απειλή άλλου κακού και όχι σωματικής βλάβης. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις κακούργηματικών και όχι πλημμεληματικών πράξεων και επιτρέπεται μόνο στις προαναφερθείσες περιπτώσεις.

Ακόμα «Για τη σύλληψη καταδικασθέντος ή υποδίκου ή καταδιωκόμενου που καταλαμβάνεται να τελεί επ' αυτοφώρω κακούργημα ή πλημμέλημα, εφόσον αντιδρά στη σύλληψή του και υπάρχει άμεσος κίνδυνος να κάνει χρήση όπλου⁶³».

Στις περιπτώσεις αυτές η πράξη του πυροβολισμού δεν αποσκοπεί στην αποτροπή κάποιου εγκλήματος αλλά στοχεύει στη σύλληψη του καταδιωκόμενου δράστη. Οι λόγοι της σύλληψης αναφέρονται ρητά και είναι η ιδιότητα του καταδιωκόμενου ως καταδικασθέντος, υποδίκου ή δράστη εγκλήματος που καταλήφθηκε επ' αυτοφώρω.

Προκειμένου επιτραπεί στην περίπτωση αυτή ο πυροβολισμός, απαιτείται ο δράστης να αντιδρά στη σύλληψή του και να υπάρχει άμεσος κίνδυνος να προβεί σε χρήση όπλου. Ως αντίδραση δε θεωρείται η απόπειρα φυγής του καταδιωκόμενου, αλλά θα πρέπει να αντιστέκεται, προσπαθώντας να υπερνικήσει τις αστυνομικές δυνάμεις.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρχει άμεσος κίνδυνος χρήσης του όπλου από τον καταδιωκόμενο εναντίον των αστυνομικών ή τρίτων. Δηλαδή για να μπορέσει να προβεί ο αστυνομικός σε πυροβολισμό ακινητοποίησης δεν αρκεί να χτυπά ο καταδιωκόμενος τον αστυνομικό με τα χέρια του, ακόμα και αν με τις κινήσεις αποκαλύφθηκε το όπλο το οποίο έφερε στη μέση του κρυμμένο. Αν πάνω στις επαναλαμβανόμενες κινήσεις που πραγματοποιούσε ο καταδιωκόμενος προκειμένου να επιφέρει σωματική βλάβη στον αστυνομικό, το ένα του χέρι πλησίασε το όπλο χωρίς όμως να το ακουμπήσει και ο αστυνομικός ο οποίος είχε προστρέξει στο σημείο προς ενίσχυση θεώρησε ότι η ενέργειά του αυτή αποσκοπούσε στο να χρησιμοποιήσει το όπλο, προέβη σε πυροβολισμό ακινητοποίησης, ο πυροβολισμός αυτός δεν είναι νόμιμος.

Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης στην περίπτωση αυτή αποσκοπεί στην προστασία της πολιτειακής εξουσίας αλλά και των αστυνομικών που την υπηρετούν και φροντίζουν για την διευκόλυνση της απονομής δικαιοσύνης.

---

⁶³Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. γ, Ν. 3169/2003.

Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται επίσης «Για την αποτροπή παράνομης εισόδου στη χώρα ή εξόδου απ' αυτή προσώπων που επιχειρούν παράνομη διακίνηση ανθρώπων και φέρουν όπλα του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Ν. 2168/1993⁶⁴».

Η διάταξη αυτή αναφέρεται στις περιπτώσεις λαθρεμπορίας ή διακίνησης παράνομων μεταναστών, περιορισμένη μόνο κατά τη διέλευση των συνόρων. Είναι αδιάφορος ο σκοπός του λαθροδιακινητή, αν δηλαδή αυτός αποσκοπεί στην εισαγωγή ή στην εξαγωγή των παράνομων μεταναστών ή στην μεταφορά τους μέσω της Ελλάδας σε τρίτη χώρα. Σε όλες τις περιπτώσεις, ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται μόνο εναντίον του διακινητή και όχι του διακινούμενου, όταν οι μόνες παράνομες πράξεις που αυτοί τελούν είναι της παράνομης εισόδου στη χώρα έστω και αν οπλοφορούν παράνομα. Ο πυροβολισμός θα πρέπει να είναι πρόσφορος για την αποτροπή της εισόδου και εξόδου από τη χώρα.

Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης είναι αποδεκτός «Για την προστασία εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας ή χώρων, στους οποίους φυλάσσονται αντικείμενα επικίνδυνα για τη δημόσια τάξη ή πειστήρια εγκλήματος, εφόσον η φύλαξή τους έχει ανατεθεί ειδικά στον αστυνομικό και επιχειρείται βίαιη είσοδος, προσβολή ή αφαίρεση των φυλασσομένων από ένοπλο⁶⁵».

Στην περίπτωση αυτή παρέχεται ειδική προστασία σε χώρους οι οποίοι λόγω του αντικειμένου που παρέχουν από τις υπηρεσίες τους ή λόγω των αντικειμένων που είναι αποθηκευμένα εκεί τελούν υπό καθεστώς ειδικής φύλαξης. Τέτοιοι χώροι θεωρούνται ιδίως οι εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, π.χ. υδραγωγεία, αεροδρόμια, νοσοκομεία κ.λπ., οι χώροι αποθήκευσης αντικειμένων επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία ή τη δημόσια τάξη, π.χ. αποθήκες φύλαξης κατασχεθέντων ναρκωτικών ουσιών μέχρι την καταστροφή τους, αποθήκες οπλισμού κ.λπ., καθώς και οι χώροι όπου φυλάσσονται πειστήρια εγκληματικών πράξεων, π.χ. αστυνομικό τμήμα.

Αν στους ανωτέρω χώρους γίνει προσπάθεια βίαιης εισόδου ή βίαιης προσβολής ή βίαιης αφαίρεσης πραγμάτων ο αστυνομικός ο οποίος έχει διατεθεί για τη φύλαξη τους επιτρέπεται να προβεί σε πυροβολισμό ακινητοποίησης εφόσον ο δράστης της ενέργειας αυτής είναι ένοπλος.

⁶⁴Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. δ, Ν. 3169/2003.

⁶⁵Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. ε, Ν. 3169/2003.

Με τη διάταξη αυτή ο νομοθέτης επιθυμεί να προστατεύσει σημαντικά κοινωνικά αγαθά, να απονέμει δικαιοσύνη καθώς και να αποτρέψει την κυκλοφορία επικίνδυνων αντικειμένων παράλληλα με την προστασία των αστυνομικών που έχουν διατεθεί στη φύλαξή τους.

Θέλοντας να εξασφαλίσει την αποτροπή της απόδρασης ή απελευθέρωσης κρατουμένου ο νομοθέτης ορίζει «Για την αποτροπή απόδρασης ή ελευθέρωσης κρατουμένου που επιχειρείται με ένοπλη επίθεση⁶⁶».

Ο Ποινικός Κώδικας στα άρθρα 172- 174 αναφέρεται στις περιπτώσεις ελευθέρωσης, απόδρασης και στάσης φυλακισμένων. Κύριο χαρακτηριστικό όλων των πράξεων αυτών, ώστε να επιτραπεί ο πυροβολισμός ακινητοποίησης είναι η τέλεσή τους με ένοπλη επίθεση. Δηλαδή, σε όλες τις περιπτώσεις ο δράστης θα πρέπει να φέρει οποιοδήποτε όπλο και να το χρησιμοποιήσει για να επιτύχει την ελευθέρωση ή την απόδρασή του.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο πυροβολισμός ακινητοποίησης εκφράζει την προστασία της πολιτειακής εξουσίας που έχει ήδη επιβληθεί, στο πλαίσιο της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης, σε συγκεκριμένο πρόσωπο, σε συνδυασμό με την προστασία των σωφρονιστικών και αστυνομικών υπαλλήλων.

Τέλος, ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται «Για την αποτροπή αφοπλισμού αστυνομικού κατά την υπηρεσία του⁶⁷». Στη συγκεκριμένη διάταξη, ο νομοθέτης δεν αναφέρει σαν προϋπόθεση την κατοχή ή τη χρήση όπλου από τον επιτιθέμενο εναντίον του αστυνομικού ώστε να επιτευχθεί ο αφοπλισμός του. Αποτελεί τη δεύτερη περίπτωση, ύστερα από τα οριζόμενα στο άρθρο 3, παρ. 5, εδ. β του Ν. 3169/2003, κατά την οποία ο αμυνόμενος δε θα πρέπει να εξετάσει αν η στρεφόμενη εναντίον του πράξη τελείται από ένοπλο ή μη άτομο. Η πράξη αυτή, θα πρέπει να έχει ως προσβαλλόμενο αντικείμενο το πυροβόλο όπλο και μόνο του αστυνομικού (ατομικό, στατικό) και όχι όλα τα υπόλοιπα μέσα τέλεσης της εργασίας του (π.χ. αστυνομική ράβδο, κ.λπ.).

Ο όρος «αφοπλισμός», αναφέρεται όχι μόνο στο χρονικό διάστημα της αφαίρεσης του όπλου, αλλά και το αμέσως επόμενο της θεμελίωσης νέας κατοχής στο όπλο από το δράστη. Τη στιγμή που ο δράστης ολοκληρώσει την πράξη της αφαίρεσης και πλέον φέρει το όπλο δεν επιτρέπεται εναντίον του η τέλεση πυροβολισμού ακινητοποίησης.

⁶⁶Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. στ, Ν. 3169/2003.

⁶⁷Άρθρο 3, παρ. 5, εδ. ζ, Ν. 3169/2003.

Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης επιτρέπεται στην περίπτωση αυτή για την προστασία της αυθεντίας της αστυνομικής αρχής. Ο νομοθέτης παρέχει το δικαίωμα αυτό στο αστυνομικό προσωπικό ώστε με όσες δυνάμεις διαθέτει να αποτρέψει μια τέτοια ενέργεια.

3.4.4 Πυροβολισμός εξουδετέρωσης

3.4.4.1 Έννοια

Από όλα τα είδη των πυροβολισμών, ο πυροβολισμός εξουδετέρωσης παρουσιάζει ιδιαίτερη πρακτική σημασία.

Όταν ο αστυνομικός προβαίνει σε χρήση του όπλου εξαντλώντας τα μέσα τα οποία του παρέχει ο νόμος εισέρχεται στο σημαντικότερο δικαίωμα του ατόμου, αυτό της ζωής, το οποίο προστατεύεται από πλήθος συνταγματικών αλλά και νομοθετικών διατάξεων.

Ο νομοθέτης θέλοντας να δείξει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του για το συγκεκριμένο θέμα, εστιάζει ο ίδιος στις περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις όπου ο αστυνομικός μπορεί να προβεί σε πυροβολισμό εξουδετέρωσης, προβαίνοντας σε στάθμιση των συγκρουόμενων αγαθών, δηλαδή της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας του ενεργούντος την έκνομη ενέργεια από τη μία και της δημόσιας τάξης και του γενικότερου δημόσιου συμφέροντος από την άλλη, έχοντας ως γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας και τη στάθμιση των δημόσιων ή ιδιωτικών αγαθών ή δικαιωμάτων. Από τη στάθμιση αυτή, προκύπτει ότι η χρήση όπλου δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι υπέρμετρα βλαπτική, έστω και αν είναι η μόνη αποτελεσματική.

3.4.4.2 Νόμιμες προϋποθέσεις πυροβολισμού εξουδετέρωσης

Στο άρθρο 3 παρ. 6 του Ν. 3169/2003 ρυθμίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται στους αστυνομικούς να προβαίνουν σε πυροβολισμό εξουδετέρωσης. Αυτού του είδους ο πυροβολισμός «επιτρέπεται αν αυτό απαιτείται: α) για την απόκρουση επίθεσης ενωμένης με επικείμενο κίνδυνο θανάτου ή βαριάς σωματικής βλάβης ανθρώπου, β) για τη διάσωση ομήρου, για τους οποίους απειλείται κίνδυνος θανάτου ή βαριάς σωματικής βλάβης⁶⁸».

---

⁶⁸Άρθρο 3, παρ. 6, Ν. 3169/2003.

Ο πυροβολισμός ακινητοποίησης ή εξουδετέρωσης απαγορεύεται: «α) εφόσον υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να πληγεί τρίτος από αστοχία ή εξοστρακισμό του βλήματος, β) εναντίον ενόπλου πλήθους, εφόσον υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να πληγούν άοπλοι, γ) εναντίον ανηλίκου, εκτός και αν αποτελεί το μοναδικό μέσο για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου θανάτου. Ως ανήλικος θεωρείται το πρόσωπο που δεν έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του και δ) εναντίον προσώπου που τρέπεται σε φυγή, όταν καλείται να υποστεί νόμιμο έλεγχο⁶⁹».

Αντιλαμβανόμενος ο νομοθέτης τη σπουδαιότητα της εν λόγω πράξης απαριθμεί τις εν δυνάμει περιπτώσεις τέλεσής της, λαμβάνοντας ως γνώμονα του αποδεκτού τη στάθμιση μεταξύ δύο σημαντικών αγαθών, της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας έναντι της επιβολής και της τήρησης της δημόσιας τάξης με βάση την αρχή της αναλογικότητας και της προστασίας του ουσιώδους πυρήνα των σταθμιζόμενων δημόσιων ή ιδιωτικών αγαθών ή δικαιωμάτων. Από την εν λόγω στάθμιση, γίνεται σαφές πως η χρήση όπλου δε θα πρέπει να είναι υπέρμετρα βλαπτική ακόμα και αν αποτελεί τη μόνη ενέργεια η οποία θα μπορούσε να επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα⁷⁰.

Από όσα ανωτέρω αναφέρθηκαν, γίνεται αντιληπτό πως ο αστυνομικός όταν προβεί σε χρήση του όπλου του, δε θα πρέπει να στοχεύει αρχικά στην εξουδετέρωση του επιτιθέμενου αλλά στην ακινητοποίησή του (π.χ. στόχευση και πλήξη του χεριού και όχι του κεφαλιού ή της καρδιάς του επιτιθέμενου). Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο αμυνόμενος αστυνομικός επιτρέπεται να προβεί στη θανάτωση του επιτιθέμενου και αυτό επιτρέπεται μόνο όταν δεν υπάρχει άλλος τρόπος διαφυγής⁷¹.

Σε περιπτώσεις όπου ο νομοθέτης σωπαίνει τα αστυνομικά όργανα μπορούν να προβούν σε χρήση του όπλου μόνο όταν δεν υπάρχει άλλο μέσο αποτροπής του σπουδαίου και άμεσου κινδύνου ο οποίος απειλεί άλλα ισόβαθμα ή υπέρμετρα έννομα αγαθά. Το δικαίωμα στη ζωή αποτελεί το σπουδαιότερο αγαθό και χρήζει ιδιαίτερης προστασίας και διαφύλαξης. Τα αστυνομικά όργανα θα πρέπει, λαμβάνοντας υπόψη τις επικρατούσες συνθήκες, να προσπαθούν για την αποφυγή της θανάτωσης του επιτιθέμενου ή τον βαρύ τραυματισμό του. Πριν προβούν σ' αυτά θα πρέπει να έχουν

⁶⁹Άρθρο 3, παρ. 7, Ν. 3169/2003.

⁷⁰Για παράδειγμα, απαγορεύεται η χρήση όπλου εναντίον προσώπου το οποίο προέβη σε αρπαγή τσάντας, ακόμα και αν η χρήση του αποτελεί το μοναδικό μέσο ακινητοποίησης και συλλήψεως του.

⁷¹Για παράδειγμα ο απαγωγέας έχει θέσει την κάνη του όπλου του στον κρόταφο ενός ομήρου και είναι έτοιμος να πατήσει τη σκανδάλη.

ενεργήσει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην τίθενται υπό αμφισβήτηση η ενέργειά τους αυτή. Η θανάτωση ενός προσώπου από τους αστυνομικούς χωρίς να συντρέχει το σύνολο των προϋποθέσεων, παραβιάζει το δικαίωμα στη ζωή τόσο του ατόμου που καλούνται να αντιμετωπίσουν όσο και των τυχόν ευρισκόμενων στο χώρο τρίτων οι οποίοι κινδυνεύουν σε περίπτωση αστοχίας ή εξοστρακισμού του βλήματος.

3.5 Παράγοντες επιρροής στην ορθή χρήση της αρχής της αναλογικότητας

Κατά την εκτέλεση των αστυνομικών καθηκόντων θα υπάρξουν αρκετές περιπτώσεις στις οποίες τα αστυνομικά όργανα θα κληθούν να λειτουργήσουν με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας. Η βέλτιστη εφαρμογή της εν θέματι αρχής εξαρτάται από τη σύγχρονη και αδιάκοπη εκπαίδευση που λαμβάνει το αστυνομικό προσωπικό, το βαθμό του ελέγχου (ιεραρχικό και δικαστικό) που ασκείται σ' αυτό καθώς και την εξ' ιδίου αντίληψη της αποστολής του Σώματος και της ευθύνης την οποία φέρει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, η οποία επιβάλλει την προστασία όλων των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων κάθε ατόμου που βρίσκεται εντός της ελληνικής επικράτειας.

3.5.1 Θεωρητική γνώση των νομικών διατάξεων

Προκειμένου επιτευχθεί η βέλτιστη εναρμόνιση της άσκησης των αστυνομικών καθηκόντων με την αρχή της αναλογικότητας θα πρέπει τα αστυνομικά όργανα να γνωρίζουν και να μπορούν να εφαρμόσουν τις νομικές διατάξεις οι οποίες αναφέρονται στον τρόπο ασκήσεως των αστυνομικών καθηκόντων καθώς και των αστυνομικών επεμβάσεων.

Μέσω της κατανόησης και επίτευξης της βέλτιστης αντίληψης του περιεχομένου των εν λόγω διατάξεων, θα μπορέσει αφενός να επιτευχθεί η εφαρμογή των νομικών κειμένων και αφετέρου να μην υπάρχει παραβίαση αυτών και προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων.

3.5.2 Εκπαίδευση αστυνομικών

Επιπλέον απαιτείται η συνεχής εκπαίδευση των αστυνομικών στη χρήση των όπλων, υποχρέωση η οποία προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν. 3169/2003. Στη διάταξη του άρθρου 9 του Ν. 2800/2000 και συγκεκριμένα στην παρ. 1 ορίζεται ότι η «Η Ελληνική Αστυνομία αποτελεί ιδιαίτερο ένοπλο Σώμα Ασφαλείας...», ενώ στην

παρ. 3 του ιδίου άρθρου αναφέρεται ότι «Το προσωπικό της προηγούμενης παραγράφου του άρθρου αυτού εκπαιδεύεται στη χρήση όπλων και ειδικών μέσων και μηχανημάτων και φέρει για την άσκηση των καθηκόντων του κατάλληλο οπλισμό, εφόδια και μέσα».

Σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτή η πρόθεση του νομοθέτη στο να διακρίνει έναν πυροβολισμό ο οποίος ενεργείται από έναν αστυνομικό από αυτόν ο οποίος ενεργείται από έναν ιδιώτη. Ο αστυνομικός κατά την εκπαίδευσή του, δεν διδάσκεται μόνο τον τρόπο χρήσης του οπλισμού του αλλά επίσης και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να προβεί σε χρήση αυτού σε αντίθεση με έναν ιδιώτη ο οποίος μπορεί απλά να έχει εκπαιδευτεί στη χρήση αυτού και να γνωρίζει τον γενικό κανόνα της απαγόρευσης χρήσης των όπλων.

Από την προαναφερθείσα εκπαίδευση, οι αστυνομικοί αποκτούν τη γνώση που τους επιτρέπει να μπορούν να προβούν, με πρωτοβουλία και ευθύνη τους, στη χρήση των όπλων λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου η ενέργειά τους να συμφωνεί με τα οριζόμενα στο Ν. 3169/2003.

Υπήρξαν συμβάντα στα οποία θύματα ήταν είτε αστυνομικοί, είτε άτομα τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως ύποπτα στην προσπάθεια σύλληψής τους και υπήρξε θανάτωσή τους ενώ θα μπορούσε να επέλθει το ίδιο αποτέλεσμα με λιγότερο επαχθή τρόπο. Υπήρξαν επίσης περιστατικά κατά τα οποία αποδείχθηκε η έλλειψη εκπαίδευσης των αστυνομικών στη χρήση των όπλων, έλλειψη εκπαίδευσης η οποία αποδείχτηκε από τις ενέργειες των αστυνομικών οι οποίοι έθεταν σε κίνδυνο τον εαυτό τους αλλά και τους άλλους πολίτες⁷².

Όλα τα προαναφερθέντα υποδηλώνουν τη μη πιστή συμμόρφωση στους κανόνες χρήσης των όπλων καθώς και την έλλειψη εκπαίδευσης στη χρήση αυτών, στοιχεία τα οποία μαρτυρούν προδήλως μια μη «επαγγελματική συμπεριφορά» από την πλευρά των αστυνομικών.

Ο καταλογισμός των ενεργειών πυροβολισμού από τους αστυνομικούς, θα κριθεί υπό το πρίσμα ότι οι αστυνομικοί είναι κρατικά όργανα ειδικά εκπαιδευμένα στη χρήση των όπλων, έχοντας λάβει το σύνολο των απαιτούμενων γνώσεων τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο.

---

⁷²Σοφουλάκης Λ., «Η χρήση βίας από τα αστυνομικά όργανα ως υλικό μέτρο άσκησης αστυνομικής εξουσίας», ΠοινΔικ, 2002, σελ. 649.

3.5.2.1 Απόφαση 819/2002 Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης

Στις 23/10/1998 οι Κ.Β. και Η.Κ., που υπηρετούσαν ως ανθυπαστυνόμος και αστυφύλακας αντιστοίχως, στο Τμήμα Εγκλημάτων κατά Ζωής της Διεύθυνσης Ασφαλείας Θεσσαλονίκης, εκτελούσαν διατεταγμένη υπηρεσία προανακρίσεως-αναζητήσεως υπόπτων για ληστεία μετά φόνου, που είχε λάβει χώρα από άγνωστους δράστες κατά την προηγούμενη ημέρα σε κατάστημα της Εμπορικής Τράπεζας στην περιοχή Τριανδρία της Θεσσαλονίκης. Κατά την διάρκεια της υπηρεσίας τους, λάβανε εντολή από το κέντρο της Διεύθυνσης Άμεσης Δράσης Θεσσαλονίκης να εντοπίσουν μία ομάδα νεαρών ατόμων που ήταν ύποπτα για κλοπή⁷³.

Κατόπιν υποδείξεων της παθούσας και της κόρης της, ο Κ.Β. κινήθηκε προς τα νεαρά άτομα, προκειμένου συλλάβει το υποδειχθέν άτομο ύποπτο κλοπής. Ο αστυνομικός στην ενέργειά του αυτή, έβγαλε το όπλο του από τη θήκη χωρίς, μάλιστα, να έχει μεριμνήσει να είναι ασφαλισμένο και, χωρίς να προβλέψει ότι κατά τη διείσδυσή του στην ομάδα υπήρχε ενδεχόμενος κίνδυνος να έλθει σε σωματική επαφή με τα άτομα αυτά και να δεχθεί μεγάλη σωματική πίεση με κίνδυνο εκτυρσοκροτήσεως αυτού.

Τα νεαρά άτομα θορυβημένα από την επέμβαση των αστυνομικών οργάνων και πάνω στη σύγχυση και στον πανικό τους, άρχισαν να απωθούν με δύναμη τον Κ.Β. δίνοντας την εντύπωση ότι προσπαθούν να διαφύγουν. Ο τελευταίος, καθώς προσπαθούσε να περιορίσει το ύποπτο άτομο, δέχθηκε πίεση και ώθηση από κάποιον από την ομάδα με αποτέλεσμα να προκληθεί εκτυρσοκρότηση του όπλου του, αφού δε φρόντισε να πάρει το χέρι του από τη σκανδάλη, και να τραυματισθεί θανάσιμα ο Μ.Μ. Σέρβος υπήκοος, εκδρομέας μαθητής, ηλικίας 18 ετών περίπου.

Επακολούθησε ένορκη διοικητική εξέταση μετά την διενέργεια της οποίας προτάθηκε να παραπεμφθεί ο ως άνω ανθυπαστυνόμος στο Πειθαρχικό Συμβούλιο με το ερώτημα της επιβολής σ' αυτόν της ανώτερης πειθαρχικής ποινής της αργίας με απόλυση. Παράλληλα, κατά του ιδίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για ανθρωποκτονία από αμέλεια και παράνομη οπλοχρησία, παραπέμφθηκε δε για να δικασθεί για τις πράξεις αυτές ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης με την 10587/2000 απόφαση του οποίου κρίθηκε ένοχος για τις αποδοθείσες σ' αυτόν πράξεις και επιβλήθηκε σε βάρος του συνολική ποινή φυλακίσεως 2 ετών και 3 μηνών.

---

⁷³<http://www.dsnet.gr/1024x768.htm>

Στο περιστατικό αυτό είναι ξεκάθαρη η έλλειψη τόσο των απαραίτητων γνώσεων από την πλευρά του αστυνομικού για το πότε μπορεί να προβεί σε χρήση του όπλου του καθώς επίσης και η έλλειψη εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση των περιστατικών αυτών. Ο συνδυασμός αυτών των στοιχείων είχε ως αποτέλεσμα να επέλθει ο θανατηφόρος τραυματισμός του ανήλικου μαθητή και η τιμωρία του αστυνομικού, τόσο πειθαρχική όσο και ποινική, για την πράξη του αυτή.

3.5.3 Ψυχική ικανότητα αστυνομικών

Εκτός όμως από τη γνώση των νομοθετικών κειμένων αλλά και την εκπαίδευση στη χρήση των όπλων, κυρίαρχο ρόλο κατέχει και ο ίδιος ο αστυνομικός ο οποίος έχει τη δυνατότητα χρήσης του όπλου. Η αναφορά στον ίδιο τον αστυνομικό σχετίζεται με την προσωπικότητα και τη ψυχосύνθεσή του, στοιχεία τα οποία συμβάλλουν καθοριστικά στην εξαγωγή όσο το δυνατόν ασφαλέστερων συμπερασμάτων για τον τρόπο αντίδρασης σε καταστάσεις πίεσης και φόρτισης εξαιτίας εξωτερικών ερεθισμάτων (φόβου, ταραχής, οργής από την επίθεση κακοποιού κλπ.)⁷⁴.

Έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε στην αστυνομική σχολή του Wiesbaden της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας εξήγαγε το συμπέρασμα ότι η προσωπικότητα και οι αντιλήψεις κάθε αστυνομικού καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό, περισσότερο από κάθε άλλο παράγοντα, την απόφαση χρήσης του όπλου του⁷⁵. Έτσι λοιπόν, διαφορετικά αντιμετωπίζει το θέμα της χρήσης των όπλων ένας αστυνομικός ο οποίος εφαρμόζει πιστά τα οριζόμενα στους νόμους και τα διδασκόμενα στις εκπαιδεύσεις- σεμινάρια χρήσης των όπλων, διαπνεόμενος στο σύνολο των πιστεύω και των αντιλήψεών του από τις αρχές του δημοκρατικού κράτους δικαίου και διαφορετικά ο αστυνομικός όπου αντιμετωπίζει όλα τα ανωτέρω με τελείως αντίθετο τρόπο⁷⁶.

Στο άρθρο 4 του Ν. 3169/2003 προβλέπεται ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατοχή όπλου από τους αστυνομικούς, εκτός από την εκπαίδευση στην οποία θα πρέπει να υποβάλλονται, είναι και η εξέτασή τους από επιτροπή η οποία μέσα από ψυχοτεχνικές δοκιμασίες και συνεντεύξεις θα διερευνά την εν γένει προσωπικότητα

---

⁷⁴Σοφουλάκης Λ., «Η χρήση βίας από τα αστυνομικά όργανα ως υλικό μέτρο άσκησης αστυνομικής εξουσίας», ΠοινΔικ, 2002, σελ. 659.

⁷⁵Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β', Αθήνα-Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2005, σελ. 568.

⁷⁶Κοκκινάκης Κ., «Η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς υπό το πρίσμα του Ποινικού Δικαίου», Αρμενόπουλος, 2001, σελ. 1308.

κάθε αστυνομικού και ιδιαίτερα την αυτοκυριαρχία του, την συναισθηματική σταθερότητά του, την κρίση και αντίληψη γεγονότων και την ικανότητα προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες καταστάσεις και απαιτήσεις. Η ανωτέρω επιτροπή θα αποφαινεται ως προς την καταλληλότητα του αστυνομικού να προβεί σε ορθή χρήση του όπλου του.

3.5.4 Ιεραρχικός και δικαστικός έλεγχος

Κριτήριο της ορθής εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας αποτελεί ο ιεραρχικός και δικαστικός έλεγχος του αστυνομικού προσωπικού. Ο συνεχής ασκούμενος έλεγχος οδήγησε στην αλλαγή της συμπεριφοράς των αστυνομικών και στην εκ μέρους τους καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Προκειμένου επιτευχθεί τούτο και με σκοπό τη συνέχιση της προστατευτικής αυτής τάσης, θα πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια τόσο από τα αστυνομικά όργανα για μη προσβολή των δικαιωμάτων αυτών, αλλά και σε περίπτωση καταγγελίας μίας τέτοιας συμπεριφοράς η αντίδραση των αρμοδίων για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης οργάνων θα πρέπει να είναι άμεση ώστε σε περίπτωση αποδείξεως ευθύνης των αστυνομικών οργάνων, να επιβάλλονται οι προβλεπόμενες κυρώσεις στους υπαίτιους, προκειμένου να υπάρξει η άμεση κατανόηση από το σύνολο των υπηρετούντων στο Σώμα της Ελληνικής Αστυνομίας ότι συμπεριφορές αντίθετες με το δημόσιο συμφέρον και την τήρηση της πειθαρχίας είναι προδήλως παράνομες και τιμωρούνται. Η επίδειξη ανοχής σε τέτοιου είδους συμπεριφορές μπορεί να οδηγήσει στην έμμεση αποδοχή των «εγκληματικών ενεργειών» με την ταυτόχρονη δημιουργία ενός καθεστώτος ατιμωρησίας, ευτελίζοντας επίσης την έννοια του θεσμού του πειθαρχικού ελέγχου.

Ακόλουθα την αμέλεια των πειθαρχικών οργάνων του αστυνομικού σώματος δε θα πρέπει να ακολουθεί η ατιμωρησία από τα αρμόδια ποινικά δικαστήρια. Τα τελευταία θα πρέπει να εξετάζουν με ιδιαίτερη επιμέλεια τα πραγματικά περιστατικά καθώς και όλα τα αποδεικτικά στοιχεία και σε περίπτωση διαπίστωσης αξιόποινης πράξης από αστυνομικό οφείλουν να επιβάλλουν τις καθοριζόμενες από το νόμο ποινές.

Η μη ορθή συμπεριφορά έναντι των πολιτών, η οποία είναι αποτέλεσμα της παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας, καταλήγει σε αυθαίρετη αστυνομική βία παραγκωνίζοντας τις καλώς δημιουργούμενες σχέσεις μεταξύ της Αστυνομίας και των πολιτών. Ταυτόχρονα εκτός από την παραβίαση της προαναφερθείσας αρχής υπάρχει

υπέρβαση και της αρχής της προσήκουσας συμπεριφοράς, της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών, της απαγόρευσης κατάχρησης εξουσίας, κ.λπ.

3.6 Προστασία έννομων αγαθών και αρχή της αναλογικότητας

Η αρχή της αναλογικότητας κατέχει προέχουσα θέση κάθε φορά που ο αστυνομικός καλείται να προστατεύσει ένα έννομο αγαθό και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου για να επιτύχει την προστασία του θα πρέπει να προβεί σε χρήση του όπλου του. Στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να προηγείται η στάθμιση του εννόμου αγαθού το οποίο καλείται ο αστυνομικός να προστατεύσει και του αγαθού το οποίο ενδέχεται να προσβληθεί από το αποτέλεσμα της χρήσης του όπλου. Σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει η χρήση του όπλου να εμφανίζεται ως υπερβολική και δυσανάλογη με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, έστω και αν ο μόνος τρόπος για να προστατευτεί ή για να αποτρέψει τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη ο αστυνομικός είναι η χρήση του όπλου.

Ο πυροβολισμός δεν επιτρέπεται, εφόσον αποτελεί υπερβολικό μέτρο σε σύγκριση με το είδος της απειλούμενης με το έγκλημα βλάβης ή την επικινδυνότητα της απειλής. Αν το συγκεκριμένο έγκλημα, το οποίο επίκειται να τελεστεί, θέτει σε κίνδυνο ένα μικρής αξίας έννομο αγαθό ή αν από τις επικρατούσες συνθήκες κρίνεται ως σχεδόν απίθανο να τελεστεί αυτό, θα πρέπει ο αστυνομικός να μην επέμβει με χρήση του όπλου του, αν αυτό είναι το μοναδικό μέσο το οποίο διαθέτει στην παρούσα περίπτωση, και να αφήσει το περιστατικό να εξελιχθεί με την υπαρκτή πιθανότητα ακόμη και τελέσεως της αξιόποινης πράξης, παρά προκειμένου αποτρέψει την τέλεσή του, προβεί σε χρήση του όπλου υπερβαίνοντας τα οριζόμενα από την κείμενη νομοθεσία.

Γίνεται αντιληπτό λοιπόν το γεγονός πως, αν ο αστυνομικός βρεθεί ενώπιον τέλεσης της αξιόποινης πράξης της κλοπής δε θα μπορέσει να χρησιμοποιήσει το όπλο του για να συλλάβει το δράστη, με πρόσχημα ότι δε μπορούσε με άλλο τρόπο να τον συλλάβει ή να αποτρέψει το έγκλημα. Αν όμως ο αστυνομικός κληθεί να αντιμετωπίσει περιστατικό ληστείας η οποία τελείται με χρήση πυροβόλων όπλων τότε μπορεί να προβεί σε χρήση του όπλου του, ποτέ όμως υπερβαίνοντας τον παρόντα κίνδυνο τον οποίο καλείται να αντιμετωπίσει.

3.6.1 Το δικαίωμα στη ζωή– κατοχύρωση και προστασία

Στο περιεχόμενο τόσο των συνταγματικών όσο και των νομοθετικών κειμένων μπορεί να βρει κανείς τα προσβαλλόμενα από τη χρήση των όπλων έννομα αγαθά. Ο

συνταγματικός νομοθέτης στις διατάξεις του άρθρου 5 του ισχύοντος Συντάγματος και συγκεκριμένα στη παρ. 2 διασφαλίζει την απόλυτη προστασία στο σημαντικότερο αγαθό του ανθρώπου τη ζωή. Ο μόνος αποκλειστικά αρμόδιος φορέας για τη διασφάλιση του πολύτιμου αυτού αγαθού είναι η Ελληνική Αστυνομία και κατά συνέπεια το αστυνομικό προσωπικό.

Το γεγονός ότι η προστασία της ζωής εμπεριέχεται στο σημαντικότερο νομοθετικό κείμενο, διότι τούτο υπερισχύει έναντι οποιουδήποτε άλλου, υποδηλώνει αφενός την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να αποφεύγουν οποιαδήποτε ενέργεια θίγει την ανθρώπινη ζωή, τη φυσική υπόσταση καθώς και τη σωματική ακεραιότητα οποιουδήποτε ατόμου βρίσκεται εντός της ελληνικής επικράτειας και αφετέρου δημιουργεί την υποχρέωση στους αρμόδιους φορείς να προστατεύουν τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά το εν λόγω αγαθό μόλις τεθεί σε κίνδυνο ανεξάρτητα την πηγή προελεύσεως του κινδύνου αυτού (έτεροι κρατικοί φορείς, ιδιώτες και φυσικές καταστροφές).

Η προσφερόμενη απόλυτη προστασία της ζωής υπάγει τη χρήση οποιασδήποτε μορφής θανατηφόρας βίας όχι μόνο στις προϋποθέσεις της καταλληλότητας και αναγκαιότητας αλλά και σε στάθμιση του κόστους- οφέλους. Έτσι, στο παράδειγμα του κλέφτη που τρέπεται σε φυγή προκειμένου να αποφύγει τη σύλληψη, δεν επιτρέπεται ο εναντίον του πυροβολισμός που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια της ζωής του, διότι η ζωή και γενικότερα η σωματική ακεραιότητα κάθε ατόμου έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα και απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία έναντι οποιουδήποτε άλλου αγαθού⁷⁷. Ταυτόχρονα, το άρθρο 7 παρ. 2 Σ. συμβάλλει στην προστασία της ανθρώπινης ζωής καθώς απαγορεύει τα βασανιστήρια οποιασδήποτε μορφής, ορίζοντας αυστηρές ποινές στους παραβάτες της διάταξης αυτής.

Σε διατάξεις της Ε.Σ.Δ.Α., προβλέπεται η προστασία της ζωής των ανθρώπων (άρθρα 2 «Δικαίωμα στη ζωή» και 3 «Απαγόρευση βασανιστηρίων»). Σε νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. διατυπώνεται η υποχρέωση των δημοσίων αρχών να εγγυώνται το δικαίωμα καθενός ακόμα και των υπόπτων, στη ζωή καθώς και να είναι πολύ προσεκτικοί στην αποδοχή και στη διαχείριση μίας πληροφορίας, πριν αυτή μεταδοθεί στο αστυνομικό

---

⁷⁷Σοφουλάκης Λ., «Η χρήση βίας από τα αστυνομικά όργανα ως υλικό μέτρο άσκησης αστυνομικής εξουσίας», ΠοινΔικ, 2002, σελ. 650.

προσωπικό, το οποίο είναι οπλισμένο και προκειμένου υπερασπιστεί τα δικαιώματα των πολιτών, μπορεί να προβεί ακόμα και στην πρόκληση θανατηφόρας βλάβης⁷⁸.

Το Ε.Δ.Δ.Α. σε αποφάσεις του τόνισε ότι οι μορφές παραβίασης του δικαιώματος στη ζωή είναι δύο⁷⁹. Η πρώτη συνίσταται στη χρήση βίας με αποτέλεσμα την απώλεια της ζωής ενός προσώπου, η μορφή της οποίας δε μπορεί υπό τις κρατούσες συνθήκες να χαρακτηριστεί ως «απολύτως αναγκαία». Ενώ η δεύτερη οφείλεται στην ελλιπή από την πλευρά των αρμόδιων κρατικών οργάνων, έρευνα των συνθηκών που επικρατούσαν κατά την στιγμή της θανάτωσης ενός προσώπου.

Στην υπόθεση *Ogur* κατά Τουρκίας, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι δυνάμεις ασφαλείας δεν προέβησαν στις απαραίτητες προειδοποιήσεις πριν από τη χρήση βίας. Από τα συλλεχθέντα στοιχεία, το Δικαστήριο δεν κατάφερε να πεισθεί ότι ο θάνατος του θύματος προήλθε από προειδοποιητική βολή αλλά ακόμα και στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε να γίνει δεκτό ότι η βολή εκτελέστηκε κατά τρόπο που συνιστά βαριά αμέλεια, είτε το θύμα είχε τραπεί σε φυγή είτε όχι. Από όλα τα στοιχεία προέκυψε το συμπέρασμα ότι χρησιμοποιήθηκε δυσανάλογη σε σύγκριση με την αναγκαία βία. Επίσης το Δικαστήριο στην ίδια υπόθεση κατηγόρησε την Τουρκία για παραβίαση της υποχρέωσής της για διεξαγωγή έρευνας κατάλληλης ώστε να εντοπιστούν και να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι της πράξης αυτής⁸⁰.

Εκτός από τις διατάξεις του Σ. αλλά και αυτές της Ε.Σ.Δ.Α. το δικαίωμα στη ζωή προβλέπεται και κατοχυρώνεται και από διατάξεις του αστυνομικού δικαίου. Αρχικά η Ελληνική Αστυνομία έχει ως αποστολή την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος⁸¹. Ειδικότερα, όπως ορίζεται στο Π.Δ. 178/2014 «Οργάνωση υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας», ο κλάδος τάξης ο οποίος χειρίζεται θέματα γενικής αστυνόμευσης στοχεύει στην παροχή έννομης προστασίας στους πολίτες, ο δε κλάδος ασφαλείας ο οποίος χειρίζεται θέματα δημόσιας ασφάλειας μέσα στο πλαίσιο των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του στοχεύει και στη δίωξη των εγκλημάτων κατά της ζωής⁸². Εντός του πλαισίου της δράσης της Ελληνικής Αστυνομίας περιλαμβάνεται και η αποτελεσματική προστασία της ζωής όλων των ατόμων τα οποία βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια

---

⁷⁸Ε.Δ.Δ.Α., υπόθεση *Mc Cann* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αριθμός απόφασης 18984/91 από 27/09/1995.

⁷⁹Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 564.

⁸⁰Ε.Δ.Δ.Α. υπόθεση *Ogur* κατά Τουρκίας, αριθμός απόφασης 21594/93 από 20/05/1999.

⁸¹Άρθρο 1 παρ. 4, Ν. 2800/2000.

⁸²Άρθρο 1 παρ.4 και 5, Π.Δ. 178/2014.

καθώς επίσης και των ατόμων τα οποία βρίσκονται υπό κράτηση από τις αστυνομικές αρχές.

Με τη θέση σε εφαρμογή του Ν. 3169/2003, ρυθμίστηκαν ζητήματα τα οποία αφορούν στη χρήση των όπλων από τις αστυνομικές δυνάμεις. Όλες οι διατάξεις του νόμου τούτου βρίσκονται πλήρως εναρμονισμένες με το Σ. και θέτουν τα επιβαλλόμενα από αυτό όρια ώστε το αστυνομικό προσωπικό να γνωρίζει πότε μπορεί να προβεί σε χρήση του όπλου με γνώμονα πάντα την προστασία των δικαιωμάτων κάθε ατόμου που βρίσκεται εντός της ελληνικής επικράτειας.

4. ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

4.1 Διεθνές δίκαιο και χρήση όπλων

Το ζήτημα της χρήσης όπλων από τους αστυνομικούς εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για το λόγο αυτό γίνεται αναφορά σ' αυτό εντός των διατάξεων διεθνών νομοθετικών κειμένων. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 6 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Δ.Σ.Α.Π.Δ) ορίζεται ότι, «Κάθε ανθρώπινο ον έχει ένα εγγενές δικαίωμα στη ζωή. Αυτό το δικαίωμα προστατεύεται νομικά. Από κανέναν άνθρωπο δεν αφαιρείται αυθαίρετα η ζωή».

Η επιτροπή κατάρτισης του προαναφερθέντος Συμφώνου εστιάζει ιδιαίτερα στην πρόταση «Από κανέναν άνθρωπο δεν αφαιρείται αυθαίρετα η ζωή», αναφέροντας παράλληλα, ότι υποχρέωση κάθε κράτος αποτελεί η λήψη των κατά την κρίση του αναγκαίων μέτρων, μέσω των οποίων θα εξασφαλίζεται τόσο η πρόληψη και τιμωρία της παράνομης αφαίρεσης της ζωής, όσο και η πρόληψη παράνομων ενεργειών από τις δυνάμεις επιβολής του νόμου που οδηγούν στην αφαίρεση της ζωής⁸³. Με τον τρόπο αυτό η επιτροπή ήθελε να εστιάσει στην ιδιαίτερη προστασία που πρέπει να παρέχεται στο πολύτιμο αυτό αγαθό της ζωής και στην ανάγκη προστασίας του από το ίδιο το κράτος το οποίο είναι αρμόδιο να περιορίζει τις ενέργειες των αστυνομικών του δυνάμεων, αποφεύγοντας έκνομες ενέργειες από τους τελευταίους που το προσβάλλουν.

4.1.1 Υπόθεση Guerrero κατά Κολομβίας

Στην υπόθεση Guerrero κατά Κολομβίας, η Επιτροπή σημείωσε ότι η αφαίρεση της ζωής κατά το άρθρο 6 παρ. 1 δεν πρέπει να θεωρείται αντίθετη στο νόμο στις περιπτώσεις αυτοάμυνας ή άμυνας τρίτων προσώπων ή όπου κρίνεται αναγκαία για τη σύλληψη ή αποτροπή απόδρασης νομίμως διωκόμενου προσώπου. Στις περιπτώσεις αποτροπής απόδρασης εγκληματία αυτός θα πρέπει, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη στις σχετικές αρχές που έχει υιοθετήσει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), να συνιστά κίνδυνο για τη ζωή άλλων προσώπων. Σε κάθε περίπτωση η αξιολόγηση θα πρέπει να στηρίζεται στα πραγματικά περιστατικά.

Στην υπόθεση Guerrero η Επιτροπή, με βάση τα πραγματικά περιστατικά, κατέληξε στο ότι οι ανθρωποκτονίες που τελέστηκαν από τα αστυνομικά όργανα κατά την είσοδό

---

⁸³Μπλάνης Α, «Χρήση όπλων από αστυνομικούς [Μέρος Α']», 2014, <http://policenet.gr>.

τους σε κατοικία στην οποία είχαν πληροφόρηση ότι κρατούταν όμηρος ένας πρεσβευτής, ήταν άδικες πράξεις διότι τα άτομα που βρίσκονταν εντός της οικίας ούτε προειδοποιήθηκαν για την επικείμενη εναντίον τους χρήση όπλων, ούτε τους δόθηκε η δυνατότητα να παραδοθούν ή να εξηγήσουν το λόγο της εμφάνισής τους στο χώρο αυτό. Η Επιτροπή στην απόφασή της αναφέρει ότι από τους αστυνομικούς υπήρξε παραβίαση της αρχής της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας, αρχές απαραίτητες να διέπουν τη χρήση βίας και συνεπώς και τη χρήση των όπλων⁸⁴.

4.1.2 Υπόθεση Neira Alegria κατά Περού

Σε νομολογία του Διαμερικανικού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Δ.Δ.Α.Δ.) και συγκεκριμένα στην υπόθεση Neira Alegria κατά Περού, υπόθεση η οποία αφορούσε υπερβολική χρήση βίας και όπλων από τις δυνάμεις ασφαλείας του Περού με σκοπό την καταστολή εξέγερσης σε φυλακή όπου κρατούνταν ιδιαίτερα επικίνδυνοι εγκληματίες οι οποίοι έφεραν και όπλα. Το Δ.Δ.Α.Δ., στην απόφασή του αναγνώρισε τις ειδικές συνθήκες αλλά ανέφερε ότι η έκτασή τους δεν ήταν τέτοια ώστε να δικαιολογεί την απεριόριστη χρήση των όπλων από τις δυνάμεις καταστολής, οι οποίες θα έπρεπε να είχαν ως γνώμονα των ενεργειών τους, ότι η παραχωρούμενη από το κράτος δύναμη επιβολής του νόμου και της τάξης δεν είναι απεριόριστη, ούτε επιτρέπει τη χρήση οποιουδήποτε μέσου για την εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού. Σε κάθε περίπτωση, κάθε εκ μέρους τους ενεργούμενη πράξη υπόκειται στα οριζόμενα στο νόμο και την αρχή της αναλογικότητας, ώστε σε καμία περίπτωση να μην προκαλείται υπέρμετρα και αδικαιολόγητη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας⁸⁵.

4.2 Κώδικας Ο.Η.Ε. σχετικά με τη χρήση των όπλων

Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκε και το Συμβούλιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το οποίο στον κώδικα του Ο.Η.Ε. αναφέρει ότι τα στελέχη τα οποία είναι επιφορτισμένα με το καθήκον επιβολής του νόμου, έχουν το δικαίωμα χρήσης βίας μόνο όταν αυτό κρίνεται απολύτως αναγκαίο και μέχρι το σημείο όπου απαιτείται για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Ιδιαίτερα η χρήση των όπλων θεωρείται καθ' όλα ακραίο μέτρο και θα πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια αποφυγής της χρήσης αυτών. Μια

---

⁸⁴Svensson-McCarthy Anna-Lena, «The International Law of Human Rights and States of Exception», published by Kluwer Law International, Netherlands, 1998, pages 398-399.

⁸⁵Rastegari Behnam, «Violation of fundamental liberties in counter- terrorism measures, A human rights approach», pages 70-71.

γενικότερα επικρατούσα αρχή έχει προβλέψει ότι τα όπλα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο σε περιστατικά κατά τα οποία ο επιτιθέμενος έχει στραφεί ένοπλος εναντίον των αστυνομικών δυνάμεων ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο θέτει σε κίνδυνο τις ζωές πολιτών και η αντιμετώπισή του δε θα ήταν, με τη χρήση οποιουδήποτε άλλου μέσου, εξίσου αποτελεσματική ώστε να καταστεί εφικτή η σύλληψή του.

Στις διατάξεις των Βασικών Αρχών του Ο.Η.Ε. σχετικά με τη χρήση βίας και όπλων από τα όργανα επιβολής του νόμου ορίζεται ότι τα ανωτέρω όργανα έχουν δικαίωμα χρήσης των όπλων τους εναντίον προσώπων μόνο όταν βρίσκονται σε κατάσταση αυτοάμυνας, ή άλλα πρόσωπα βρίσκονται σε άμυνα και συντρέχει κίνδυνος θανάτου ή σοβαρής βλάβης αυτών. Το ίδιο δικαίωμα έχουν επίσης και για την πρόληψη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος το οποίο συνιστά σοβαρή απειλή ζωής καθώς επίσης και για τη σύλληψη ατόμου το οποίο συνιστά κίνδυνο για τη δημόσια τάξη. Σε κάθε περίπτωση η χρήση όπλου θα πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση και εφόσον τα λιγότερα ακραία μέτρα κρίνονται ανεπαρκή για την επίτευξη του προαναφερθέντος σκοπού, τηρώντας σε όλες τις περιπτώσεις την αρχή της αναλογικότητας⁸⁶.

4.3 Ευρωπαϊκό δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Στο ίδιο πνεύμα με τα προαναφερθέντα, κινείται νομολογιακά και το Ε.Δ.Δ.Α. το οποίο στην ερμηνεία της παρ. 2 του άρθρου 2 (δικαίωμα στη ζωή) της Ε.Σ.Δ.Α. θέτει όρια στη χρήση βίας και ιδιαίτερα στη χρήση των όπλων από τις κρατικές δυνάμεις επιβολής του νόμου και αποκατάστασης της τάξης. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο προαναφερθέν άρθρο «Ο θάνατος δε θεωρείται ως επιβαλλόμενος κατά παράβαση του άρθρου τούτου, εις άς περιπτώσεις θα επήρχετο συνεπεία χρήσεως βίας κατάσταση απολύτως αναγκαίας : α) δια την υπεράσπισιν οιουδήποτε προσώπου κατά παρανόμου βίας, β) δια την πραγματοποιήσιν νομίμου συλλήψεως ή προς παρεμπόδισιν αποδράσεως προσώπου νομίμως κρατουμένου, γ) δια την καταστολήν, συμφώνως τω νόμο, στάσεως ή ανταρσίας»⁸⁷, έτσι θάνατος προσώπου επιτρέπεται μόνο αν αυτό είναι απολύτως αναγκαίο και μόνο στις περιπτώσεις όπου ρητά αναφέρονται σ' αυτό.

---

⁸⁶United Nation Human Rights, «Basic Principles on the use of force and firearms by law enforcement officials», 1990.

⁸⁷Άρθρο 2, παρ. 2, Ε.Σ.Δ.Α.

4.3.1 Υπόθεση Mc Cann κατά Μεγάλης Βρετανίας

Σε νομολογία του το Ε.Δ.Δ.Α. διατύπωσε την ίδια άποψη. Πιο συγκεκριμένα στην υπόθεση Mc Cann εναντίον Μεγάλης Βρετανίας⁸⁸, υπόθεση η οποία αφορούσε τη δολοφονία μελών του IRA από ειδικές βρετανικές δυνάμεις ασφαλείας στο Γιβραλτάρ, τόνισε ότι «απόλυτα αναγκαία βία», σημαίνει ότι η χρησιμοποιούμενη βία πρέπει να βρίσκεται σε αναλογία με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Το Ε.Δ.Δ.Α. στη λήψη των αποφάσεών του λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τη δράση των κρατικών οργάνων που προβαίνουν στη χρήση των όπλων τους, αλλά και τις κρατούσες συνθήκες υπό τις οποίες οδηγήθηκαν στη χρήση αυτών, όπως η δράση του επιτιθέμενου που τους οδήγησε στην αντίδραση αυτή.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το Ε.Δ.Δ.Α. καταδίκασε το Ηνωμένο Βασίλειο, για παραβίαση του άρθρου 2 παρ. 2, λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά που επικρατούσαν. Αρχικά στην απόφαση αναφέρθηκε η έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης ή οδηγιών για τη χρήση όπλων από τα αρμόδια κρατικά όργανα της εν θέματι υπόθεσης, με συνέπεια αυτής, την έλλειψη ικανότητας αξιολόγησης της αναγκαιότητας χρήσης όπλων και τραυματισμού των στόχων τους, βάσει των συνθηκών της συγκεκριμένης επιχείρησης. Επίσης εστίασε στην έλλειψη κατάλληλης οργάνωσης για τη σύλληψη και γενικότερη διαχείριση των τρομοκρατών.

Το Ε.Δ.Δ.Α. στην ίδια απόφαση τόνισε ότι η ύπαρξη μίας γενικής απαγόρευσης πρόκλησης θανατηφόρας βλάβης από τα κρατικά όργανα δεν αρκεί για την επιτυχή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία προστατεύει το Ε.Σ.Δ.Α. Σύμφωνα με αυτό, θα πρέπει σε εθνικό επίπεδο να δημιουργηθούν διαδικασίες ελέγχου της νομιμότητας χρήσης θανατηφόρας βίας από το αστυνομικό προσωπικό. Τυχόν παράλειψη σχετικών ενεργειών συνιστά παραβίαση του δικαιώματος της ζωής, δηλαδή το άρθρο 2 δε συνιστά μόνο υποχρέωση των κρατικών οργάνων να μην απέχουν από ενέργειες οι οποίες μπορούν να επιφέρουν το θάνατο προσώπων αν δεν είναι σύμφωνες σ' αυτό αλλά επίσης και την υποχρέωση έρευνας από πλευράς του κράτους σε περίπτωση όπου τελεστεί η πράξη.

---

⁸⁸Bantekas Ilias and Oette Lutz, «International human rights law and practice», published by Cambridge University Press, United States of America, 2013, page 317.

4.3.2 Υπόθεση Μακαρατζή κατά Ελλάδας

Εκτός από την προαναφερθείσα υπόθεση, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπόθεση Μακαρατζή κατά Ελλάδας⁸⁹. Στην υπόθεση αυτή η οποία έλαβε χώρα το 1995, αστυνομικοί κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, προσπάθησαν να σταματήσουν για έλεγχο τον Μακαρατζή, ο οποίος ενώ οδηγούσε το όχημά του προέβη σε παραβίαση ερυθρού σηματοδότη στο κέντρο της Αθήνας κοντά στην Πρεσβεία των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Σε σήμα των αστυνομικών, ο προσφεύγων αντί να σταματήσει προκειμένου δεχτεί τον απαραίτητο έλεγχο και να του επιδοθεί η προβλεπόμενη από το νόμο κλήση για την παράβαση στην οποία υπέπεσε, ανέπτυξε ταχύτητα με αποτέλεσμα να ακολουθήσει καταδίωξη από τους αστυνομικούς. Κατά τη διάρκεια της καταδίωξης, ο προσφεύγων διέφυγε από πέντε μπλόκα της αστυνομίας, και τότε οι αστυνομικοί άρχισαν να πυροβολούν το αυτοκίνητό του. Ο κατηγορούμενος ισχυρίστηκε ότι οι αστυνομικοί πυροβολούσαν προς την καμπίνα του αυτοκινήτου, ενώ οι αστυνομικοί υποστήριξαν ότι σημάδευαν τα λάστιχα του αυτοκινήτου. Τελικά, ο προσφεύγων συνελήφθη. Όπως διαπιστώθηκε έφερε τραύματα στο δεξί χέρι, το δεξί πόδι, τον αριστερό γλουτό και το δεξί ημιθώρακιο. Από το πόδι του αφαιρέθηκε μία βολίδα. Επίσης τραυματισμό υπέστη και η ψυχική υγεία του.

Η υπόθεση οδηγήθηκε ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών όπου ο εισαγγελέας άσκησε ποινική δίωξη στους αστυνομικούς για παράβαση των άρθρων 308 παρ. 1 εδ. α' και 309 Ποινικού Κώδικα (επικίνδυνη σωματική βλάβη) και άρθρο 14 του Ν. 2168/1993 (οπλοχρησία). Μέσα από την ακροαματική διαδικασία που ακολούθησε η απόφαση του δικαστηρίου ήταν αθωωτική για το σύνολο των αστυνομικών. Κατόπιν ο εισαγγελέας άσκησε ποινική δίωξη κατά του Μακαρατζή. Οι κατηγορίες που αντιμετώπιζε ήταν αυτές της πρόκλησης σύγκρουσης και συνεπεία αυτών τη σωματική βλάβη ατόμων καθώς και της απείθειας. Το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών καταδίκασε το Μακαρατζή σε φυλάκιση σαράντα ημερών.

Ο κατηγορούμενος προσέφυγε στο Ε.Δ.Δ.Α. ισχυριζόμενος ότι οι αστυνομικοί προέβησαν σε υπερβολική χρήση των όπλων τους θέτοντας τη ζωή του ιδίου σε κίνδυνο. Επίσης κατηγορήσε τις Ελληνικές Αρχές ότι δε διερεύνησαν την υπόθεση ως όφειλαν από το άρθρο 2 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο αφού άκουσε τα επιχειρήματα

---

⁸⁹Η υπ' αριθ. 50385/99 από 20/12/2004, απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

όλων των πλευρών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπήρξε παραβίαση των οριζόμενων στα άρθρα 2, 3 και 13 της Σύμβασης από την πλευρά των κρατικών οργάνων και συνεπώς το κράτος οφείλει να αποζημιώσει τον παθόντα για την ηθική βλάβη που υπέστη. Η πλειοψηφία υποστήριξε την άποψη της υπέρβασης από τους αστυνομικούς των οριζόμενων για την προστασία της ζωής του καταδιωκόμενου, διατυπώνοντας την άποψη ότι οι αστυνομικοί προσπάθησαν να προστατεύσουν τις ζωές των υπολοίπων πολιτών και δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούσαν ο μόνος τρόπος ήταν να προβούν σε χρήση των όπλων τους. Το Ελληνικό Κράτος καταδικάστηκε για υπερβολική χρήση των όπλων από τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς.

Η υπόθεση Μακαρατζή ήταν η πρώτη για την οποία οδηγήθηκε η Ελλάδα στο Ε.Δ.Δ.Α. και αφορούσε την αντίθετη προς τα οριζόμενα χρήση όπλων από τους αστυνομικούς. Κατόπιν τούτης, πολλές υποθέσεις οδηγήθηκαν στο Δικαστήριο, με τις αποφάσεις του να είναι καταδικαστικές για την Ελλάδα και να οδηγούν στην χρηματική ικανοποίηση των παθόντων⁹⁰.

4.4 Αστική ευθύνη παράνομων αστυνομικών ενεργειών από τη χρήση όπλων

Με αφορμή την υπόθεση Μακαρατζή θα πρέπει να γίνει αναφορά στην αστική ευθύνη του Δημοσίου, για πράξεις τελεσθείσες από τους αστυνομικούς.

Η αστική ευθύνη του Δημοσίου, για πράξεις τελεσθείσες από τα δημόσια όργανα, αποτελεί έναν από τους βασικούς επανορθωτικούς θεσμούς του δικαίου. Η προβληματική αυτή συνδέεται άμεσα με τη διάκριση μεταξύ της κυριαρχικής μορφής της διοίκησης και της συναλλακτικής. Η άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων εντάσσεται στο πλαίσιο της κυριαρχικής διοίκησης και αυτό διότι από την άσκηση των

---

⁹⁰Τελευταία υπόθεση η οποία οδηγήθηκε στο Ε.Δ.Δ.Α. για την Ελλάδα για χρήση όπλων από τους αστυνομικούς ήταν το 2005 η υπόθεση Λεωνίδα. Το δικαστήριο υπογράμμισε πως η διακίνηση της ζωής κατά τη διάρκεια σύλληψης με τη χρήση θανατηφόρας βίας, όταν δεν υπάρχει απειλή κατά του αστυνομικού, είναι απαράδεκτη ακόμα και αν χωρίς τη χρήση βίας υπάρχει περίπτωση ο πολίτης να διαφύγει τη σύλληψη. Στην προκείμενη περίπτωση, το θύμα ούτε είχε παρανομήσει ούτε είχε βίαιη ή απειλητική συμπεριφορά, απλώς μαζί με φίλους του έτρεξαν για να αποφύγουν έλεγχο ταυτότητας από άτομα με πολιτικά που βγήκαν από συμβατικό αυτοκίνητο και άρα δεν ήταν σίγουροι πως ήταν αστυνομικοί, όπως επισημαίνει το δικαστήριο. Ο αστυνομικός όταν τελικά συνέλαβε το θύμα, όφειλε να είχε βάλει το όπλο στη θήκη του και όχι να το κρατά με το χέρι στη σκανδάλη την ώρα που περνούσε τις χειροπέδες. Στην απόφασή του το Δικαστήριο (Αριθ. Αποφ. 43326/2005 από 08/01/2009) υπενθύμισε ότι: α) Ο αστυνομικός αν δε φοράει στολή, δε μπορεί να θεωρείται από τον πολίτη αστυνομικός, β) Η χρηματική αποζημίωση δεν αρκεί, αλλά πρέπει να υπάρχει και ποινική τιμωρία των υπαίτιων αστυνομικών.

αρμοδιοτήτων τους εκπορεύεται μία αδιάλειπτη και πολυσχιδής δραστηριότητα η οποία είναι έκδηλη στην καθημερινή ζωή κάθε πολίτη.

Η δραστηριότητα των αστυνομικών οργάνων διέπεται όχι μόνο από τις γενικότερες αστυνομικές διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν όρια στη δράση αυτών, αλλά και από τις διατάξεις του διοικητικού δικαίου. Προκειμένου συμβεί αυτό, θα πρέπει όχι μόνο η πράξη να τελέστηκε από αστυνομικούς αλλά αυτοί θα πρέπει να ενεργούν με μέσα «εξουσιαστικά», με χρήση υπερκείμενης εξουσίας βουλήσεως. Στην περίπτωση που συντρέχουν και οι δύο προϋποθέσεις οι ενέργειες των αστυνομικών ρυθμίζονται από το διοικητικό δίκαιο⁹¹. Σε κάθε άλλη περίπτωση, ο αστυνομικός δεν ενεργεί έχοντας υπερκείμενη εξουσία βουλήσεως και οι πράξεις του δεν ρυθμίζονται από το διοικητικό δίκαιο. Το σύνολο των κανόνων του διοικητικού δικαίου προσπαθεί να εξασφαλίσει τόσο τη νομιμότητα της οργάνωσης όσο και της λειτουργίας των πράξεων των δημόσιων υπηρεσιών και κατ' επέκταση των οργάνων τους. Όπως όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι έτσι και οι αστυνομικοί φέρουν ποινικές, πειθαρχικές και αστικές ευθύνες.

Σύμφωνα με το άρθρο 105 του Αναγκαστικού Νόμου 2783/1941, Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικα⁹², προκειμένου υπάρξει αστική ευθύνη του Δημοσίου, για πράξεις τελεσθείσες από τα όργανα ασκήσεως δημόσιας εξουσίας, θα πρέπει αρχικά να υφίσταται πράξη ή παράλειψη η οποία να χαρακτηρίζεται ως παράνομη. Εν συνεχεία, η ενέργεια να τελέσθηκε κατά την άσκηση της κυριαρχικής διοίκησης που τους είχε ανατεθεί, θα πρέπει να έχει παραβιασθεί διάταξη η οποία δεν έχει τεθεί για χάριν του γενικού συμφέροντος και τέλος να καταγιγνώσκεται εμφανής αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράνομης πράξης και της επελθούσας ζημιάς.

Προκειμένου υπάρξει άμεση ανταπόκριση και εναρμόνιση των ενεργειών τόσο των αστυνομικών όσο και των υπολοίπων δημοσίων υπαλλήλων στο προαναφερθέν άρθρο, στον υπαλληλικό κώδικα και συγκεκριμένα στο άρθρο 57 αυτού ρυθμίστηκε το εν λόγω ζήτημα. Έτσι ο δημόσιος υπάλληλος και συνεπώς και ο αστυνομικός ευθύνεται μόνο στις περιπτώσεις που από δόλια προαίρεση ή βαριά αμέλεια, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του προκάλεσε βλάβη. Συνεπώς αποκλείονται οι περιπτώσεις της ελαφράς

---

⁹¹ Παπαχατζής Γ., «Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου», Έβδομη Έκδοση, Αθήνα, 1991, σελ. 27-28.

⁹² Άρθρο 105 Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα «Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του Δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το Δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικότερου συμφέροντος. Μαζί με το Δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών».

αμέλειας. Η βλάβη μπορεί να επέλθει είτε από ενέργεια του δημοσίου υπαλλήλου στην περιουσία του κράτους είτε να καταδικάστηκε το Δημόσιο από τα διοικητικά δικαστήρια να αποζημιώσει έναν πολίτη εξαιτίας παράνομης πράξης ή παράλειψης των δημοσίων υπαλλήλων.

Εκτός της περιγραφόμενης στην προηγούμενη παράγραφο υπόθεση «Μακαρατζή», στην οποία το Δημόσιο καταδικάστηκε σε αποζημίωση ιδιώτη για παράνομη πράξη αστυνομικού και στην υπόθεση «Λεωνίδα» το Δημόσιο καταδικάστηκε σε αποζημίωση του ιδιώτη εξαιτίας παράνομων ενεργειών των αστυνομικών καθώς και σε πλήθος ακόμη υποθέσεων.

Συνεπώς το σύνολο των οριζομένων από τον υπαλληλικό κώδικα για την ευθύνη των δημοσίων υπαλλήλων εφαρμόζεται και στις ενέργειες των αστυνομικών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο παθών μπορεί να στραφεί μόνο κατά του Δημοσίου και να απαιτήσει αποζημίωση και όχι κατά του αστυνομικού ο οποίος με την ενέργεια ή παράλειψή του προκάλεσε τη βλάβη. Στη συνέχεια το Δημόσιο μπορεί να εγείρει αναγωγή αναζητώντας το ποσό της αποζημίωσης που εκείνο κλήθηκε να καταβάλει στον ιδιώτη, κατά του υπαλλήλου που προκάλεσε τη βλάβη αυτή⁹³.

Όπως αναφέρθηκε, αρμόδια εκδίκασης των υποθέσεων αυτών και ικανοποίησης ή μη της ηθικής βλάβης ή της ψυχικής οδύνης είναι τα διοικητικά δικαστήρια, τα οποία πλέον επιβάλλουν υψηλά χρηματικά ποσά αποζημίωσης υπέρ των θιγόμενων από τις παράνομες πράξεις των αστυνομικών και την προκληθείσα από αυτές ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη.

Οι αστυνομικοί οφείλουν να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στις ενέργειές τους διότι σε περίπτωση όπου προβούν σε παράνομη πράξη ή παράλειψη όχι μόνο ζημιώνουν το Δημόσιο σε αποζημίωση αλλά φέρουν επιπλέον ποινικές και πειθαρχικές ευθύνες.

4.5 Περιστατικά αστικής ευθύνης αστυνομικών

Τα Διοικητικά Πρωτοδικεία στη χώρα μας έχουν λάβει μία σειρά αποφάσεων στις οποίες διαπιστώθηκε η αστική ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία στοιχειοθετείται από το αρ. 105 ΕισΝΑΚ, για παράνομες πράξεις των αστυνομικών υπαλλήλων, υποχρεώνοντας το Δημόσιο να καταβάλλει χρηματική ικανοποίηση για

---

⁹³Άρθρο 98, παρ. 1, εδ. ζ, Σ.

ηθική βλάβη στους παθόντες και ψυχική οδύνη στα μέλη της οικογένειας των θυμάτων⁹⁴.

4.5.1 Απόφαση 1139/2000 Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά με την απόφαση 1139/2000⁹⁵ έκρινε ότι υπάρχει αστική ευθύνη του Δημοσίου και υποχρέωση για αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση για ψυχική οδύνη συγγενών φονευθέντος, από αστυνομικό, πολίτη.

Από τα στοιχεία της δικογραφίας προέκυψε ότι, στις 10/1/1994 οι Ε.Λ. και Κ.Π., που υπηρετούσαν στο Ζ' Τμήμα Ασφαλείας Πειραιά, εκτελούσαν διατεταγμένη υπηρεσία εποχούμενης περιπολίας, από 15.00 έως 23.00 ώρα στις περιοχές Μοσχάτου και Νέου Φαλήρου. Κατά τη διάρκεια της περιπολίας τους και συγκεκριμένα στις 20.45 αντιλήφθηκαν ένα άτομο, που όπως διαπιστώθηκε στη συνέχεια επρόκειτο για τον Θ.Γ., 28 ετών, καθηγητή έως το έτος 1993 κλασσικής κιθάρας σε διάφορα ωδεία της χώρας, το οποίο αποφάσισαν να ελέγξουν. Ο Θ. Γ. μόλις αντιλήφθηκε την πρόθεση αυτή των αστυνομικών τράπηκε σε φυγή και ο Ε.Λ. τον ακολούθησε καταδιώκοντάς τον. Κατά τους ισχυρισμούς του Ε.Λ., ο Θ.Γ. σταμάτησε και στράφηκε προς αυτόν, με επιθετικές τάσεις, κρατώντας ένα μαχαίρι. Τότε ο Ε.Λ. πυροβόλησε δύο φορές με το περίστροφό του. Μετά από αυτό, ο Θ.Γ. τράπηκε πάλι σε φυγή, καταδιωκόμενος από τον Ε.Λ. και σε μικρή απόσταση σταμάτησε και πάλι στράφηκε προς τον τελευταίο, προτείνοντας απειλητικά το μαχαίρι που εξακολουθούσε να κρατά στο δεξί του χέρι με το οποίο επιχείρησε να πλήξει τον Ε.Λ. στην κοιλιά και στο θώρακα. Ο Ε.Λ., προκειμένου να αντιμετωπίσει την εναντίον του επίθεση, οπισθοχώρησε και πυροβόλησε δύο ή τρεις φορές προς το μέρος του Θ.Γ., με αποτέλεσμα αυτή τη φορά να τον τραυματίσει θανάσιμα.

Κατά του Ε.Λ. ασκήθηκε ποινική δίωξη για ανθρωποκτονία από πρόθεση τελεσθείσα καθ' υπέρβαση των ορίων της άμυνας από πρόθεση και παράνομη οπλοχρησία. Για τις πράξεις του αυτές παραπέμφθηκε για να δικαστεί, ενώπιον του Μεικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Αθήνας, το οποίο με τις υπ' αριθ. 135 και 136/1997 αποφάσεις έκρινε ένοχο για τις πράξεις του, με την αιτιολογία ειδικότερα όσον αφορά την πρώτη από αυτές ότι σκότωσε τον Θ.Γ. σε ήρεμη ψυχική κατάσταση αμυνόμενος κατά της δικής του επίθεσης, αλλά καθ' υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου της άμυνας,

⁹⁴Άρθρο 932, Α.Κ.

⁹⁵<http://www.dsnet.gr/1024x768.htm>

λαμβάνοντας υπόψη ότι διέθετε επικινδυνότερο και αποτελεσματικότερο όπλο, το υπηρεσιακό του περίστροφο, από τον επιτιθέμενο που του επέτρεπε να προσβάλει τον τελευταίο ευκολότερα και από απόσταση, όπως και έκανε, αλλά δεν περιορίστηκε να βάλλει εναντίον του σε όχι καίριο σημείο του σώματός του, όπως χαμηλά στα πόδια του, ούτε καν πυροβόλησε στον αέρα για να τον εκφοβίσει, αλλά αντίθετα άδειασε το περίστροφό του κυριολεκτικά στο σώμα του Θ.Γ., επέβαλε δε σε βάρος του κατηγορουμένου συνολική ποινή κάθειρξης 10 ετών και φυλάκισης 6 μηνών. Εφόσον λοιπόν ο Ε.Λ. προκάλεσε κατά την άσκηση των καθηκόντων του υπό τις συνθήκες που προαναφέρθηκαν το θάνατο του Θ.Γ., στοιχειοθετείται και η κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ αστική ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου.

4.5.2 Απόφαση 441/2003 Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Ηρακλείου με την απόφαση 441/2003 έκρινε ότι υπάρχει αστική ευθύνη του δημοσίου λόγω θανάτου που προήλθε από παράνομες πράξεις αστυνομικού οργάνου κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, καθώς και υποχρέωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης στην οικογένεια του θύματος⁹⁶. Από τα στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας προκύπτει ότι, ο Ι.Γ. ο οποίος υπηρετούσε στον Α.Σ.Κ.Π.Ν. Ηρακλείου, διατάχθηκε στις 10/8/1995 από το Α.Τ. Μοιρών να εκτελέσει υπηρεσία γενικού αστυνομικού ελέγχου βάσει του επιχειρησιακού σχεδίου «Αίγαγρος», ως επικεφαλής δυνάμεως που αποτελούνταν από τους αστυφύλακες, Χ.Γ. και Σ.Κ. κατά το ωράριο 22.00 ώρα της 10/8/1995, έως 04.00 πρωινή της 11/8/1995. Οι ανωτέρω ήταν επιφορτισμένοι να εκτελέσουν την ως άνω διατεταγμένη υπηρεσία περί πραγματοποίησης γενικών αστυνομικών ελέγχων στη θέση «Α.», κείμενη στη διασταύρωση των οδών Π.-Μ.-Π. Περί την 23.00 ώρα, οι ανωτέρω αστυνομικοί, φορώντας τις στολές τους και τα πηλίκια τους, ευρίσκονταν στην προαναφερόμενη θέση και διενεργούσαν τον διαταχθέντα αστυνομικό έλεγχο. Οι Ι.Γ. και Σ.Κ., ειδικότερα, κρατούσαν στα χέρια τους φακούς και με τη βοήθεια αυτών σταματούσαν με σήμα τους οδηγούς των διερχομένων οχημάτων για έλεγχο, οι οποίοι και πειθαρχούσαν στα αστυνομικά σήματα.

Σε μια περίπτωση, όμως ο οδηγός μοτοσυκλέτας ανέπτυξε ιλιγγιώδη ταχύτητα και εξαφανίστηκε, πίσω από αυτή και σε μικρή απόσταση ακολούθησε άλλη μοτοσυκλέτα

---

⁹⁶<http://www.dsnet.gr/1024x768.htm>

χωρίς πινακίδες κυκλοφορίας, με οδηγό τον αδερφό του Β.Π. ο οποίος, αν και αρχικά εμφανιζόταν με διάθεση υπακοής στο αστυνομικό σήμα για έλεγχο, εν συνεχεία, φοβούμενος τη σύλληψή του, προέβη σε διάφορους επικίνδυνους ελιγμούς, αναπτύσσοντας ταχύτητα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο Ι.Γ. χρησιμοποίησε το υπηρεσιακό του περίστροφο και πυροβόλησε με αποτέλεσμα η βολίδα να πλήξει τον οδηγό της μοτοσυκλέτας (Β.Π.) στο κεφάλι και να τον τραυματίσει θανάσιμα. Με απόφαση του Μεικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Χανίων, ο Ι.Γ. καταδικάστηκε σε πρόσκαιρη κάθειρξη επτά (7) ετών και έξι (6) μηνών αφού κηρύχθηκε ένοχος για πράξεις, οι οποίες τιμωρούνται από τις διατάξεις των άρθρων 1,12,14,16 παρ. 1, 17,18,28,29,51, 52,53,60, 63,79,94 παρ.1 και 311 σε συνδυασμό με το άρθρο 308 του Ποινικού Κώδικα και από τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ.1α και 14 του Ν. 2168/1993, ήτοι για το ότι: 1) «Στον ανωτέρω τόπο και χρόνο, γνωρίζοντας ότι από την πράξη του ενδέχεται να παραχθούν περιστατικά που κατά το νόμο απαρτίζουν την έννοια της σωματικής βλάβης απεδέχθη αυτό, η ενέργεια του όμως αυτή είχε ως επακόλουθο το θάνατο του παθόντος, αποτέλεσμα το οποίο αποδίδεται σε αμέλειά του, 2) κατά την τέλεση της πιο πάνω κακουργηματικής πράξεως με πρόθεση έκανε χρήση όπλου απαγορευμένου».

4.5.3 Απόφαση 273/2004 Διοικητικού Πρωτοδικείου Κέρκυρας

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Κέρκυρας με την απόφαση 273/2004⁹⁷ έκρινε ότι υπάρχει αστική ευθύνη του δημοσίου λόγω ζημίας που προκλήθηκε από αστυνομικό διότι προέβη σε χρήση του όπλου του καθ' υπέρβαση των ακραίων ορίων και εσφαλμένης χρήσης της διακριτικής εξουσίας του.

Τα αστυνομικά όργανα, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιλέγουν μεταξύ περισσότερων λύσεων, την κατά την κρίση τους ενδεικνυόμενη. Η επιλογή τους αυτή, ελέγχεται ως προς την υπέρβαση των ακραίων ορίων ή της κακής χρήσης της διακριτικής εξουσίας τους και ως προς την κατάχρηση εξουσίας, εφόσον από τις ενέργειες ή παραλείψεις τους επέλθει βλάβη στη ζωή, την προσωπικότητα και τα λοιπά ατομικά δικαιώματα των πολιτών.

Κατ' αρχήν, η εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων από τους αστυνομικούς για την επιλογή της ενδεικνυόμενης λύσης, ανάγεται στην κατ' ουσία κρίση αυτών και δεν

---

⁹⁷<http://www.dsnet.gr/1024x768.htm>

ελέγχεται από το Δικαστήριο. Ακόμα και η χρήση όπλου από αστυνομικό ελέγχεται μόνο ως προς την υπέρβαση των λογικών ορίων της διακριτικής ευχέρειας. Για να θεωρηθεί δε ότι συνιστά υπέρβαση αυτών, πρέπει η ενέργεια να μη διέπεται από τις αρχές της νομιμότητας, της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας, διαφορετικά σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε πολίτη, το Δημόσιο ευθύνεται σε αποζημίωση κατ' άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, μεταξύ του συγκεκριμένου διοικητικού μέτρου της χρήσης όπλου από το αστυνομικό όργανο και του επιδιωκόμενου νόμιμου σκοπού πρέπει να υπάρχει μια εύλογη σχέση. Η σχέση αυτή υφίσταται μόνο όταν το μέτρο που λαμβάνεται είναι το πλέον κατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, συνεπάγεται κατ' ένταση και διάρκεια τα λιγότερα δυνατά μειονεκτήματα για τον πολίτη και το κοινό. Κάθε δε χρήση του όπλου από τους αστυνομικούς, κατά τρόπο που έρχεται σε αντίθεση με την παραπάνω αρχή της αναλογικότητας, είναι παράνομη. Εξάλλου τα πραγματικά περιστατικά, που συνιστούν την υπέρβαση των ακραίων ορίων της διακριτικής εξουσίας ή την κατά τα ως άνω κατάχρηση εξουσίας, πρέπει με πληρότητα να εκτίθενται στην αγωγή και να αποδείξει εκείνος που στηρίζει την αξίωσή του περί αποζημίωσης σ' αυτή, την υπέρβαση ή την κατάχρηση εξουσίας.

Κατ' αρχήν η εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων από τα ανωτέρω όργανα, κατά την επιλογή του συγκεκριμένου μέτρου, ανάγεται στην κατ' ουσία κρίση αυτών εντός των ορίων της διακριτικής τους εξουσίας και δεν ελέγχεται από το Δικαστήριο. Εάν όμως λάβουν χώρα πράξεις ή παραλείψεις των αστυνομικών αρχών, παράνομες σύμφωνα με τα ανωτέρω, κατά την εκτέλεση της αποστολής τους για την εξασφάλιση της ευταξίας και της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των πολιτών και εξαιτίας αυτών των παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων προκληθούν σε πολίτη ζημιές, το Δημόσιο ευθύνεται σε αποζημίωση κατά το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ.

Στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία της δικογραφίας, προέκυψε ότι στις 07/8/1996 ο Αρχιφύλακας Μ.Α. που υπηρετούσε στην Υποδιεύθυνση Ασφαλείας Κέρκυρας και την ημέρα εκείνη ήταν εκτός υπηρεσίας, επιστρέφοντας στην οικεία του αντιλήφθηκε ένα άτομο να πηδάει από τη βεράντα του σπιτιού του και να κατευθύνεται προς ένα αυτοκίνητο, το οποίο τον ανέμεινε λίγο μακρύτερα. Εντός του οχήματος βρισκόνταν δύο άτομα. Μόλις αυτός εισήλθε στο όχημα, όλοι μαζί απομακρύνθηκαν

από το σημείο. Μπαίνοντας στο σπίτι του ο Μ.Α. κατάλαβε ότι είχε γίνει διάρρηξη και συμπέρανε ότι αυτοί ήταν οι δράστες. Για το λόγο αυτό αποφάσισε να τους καταδιώξει, έχοντας μαζί και το υπηρεσιακό του περίστροφο. Στη διάρκεια της καταδίωξης, ο οδηγός του οχήματος, έχασε τον έλεγχο αυτού, εξετράπη της πορείας του και το όχημα με τα τρία άτομα εντός έπεσε στην αυλή παρακείμενης οικείας όπου και οι τρεις εγκατέλειψαν το όχημά τους.

Φτάνοντας στο σημείο αυτό ο αστυνομικός είδε έναν άνδρα σε κοντινή απόσταση από το αυτοκίνητο και πίστεψε ότι ήταν ένας από τους δράστες. Αμέσως επιχείρησε να τον συλλάβει απειλώντας τον με το υπηρεσιακό του περίστροφο και με φράσεις απειλητικές. Ενώ ο Β είχε υπακούσει στην προσταγή να σηκώσει τα χέρια ψηλά, ο Μ.Α. χρησιμοποιώντας την κάνη του όπλου του, τον τραυμάτισε κτυπώντας τον στο κεφάλι, προκειμένου να τον απωθήσει και να μην τον πλησιάσει περισσότερο. Στη συνέχεια πυροβόλησε προς το μέρος του στοχεύοντας χαμηλά και κοντά στα πόδια του, χωρίς όμως προηγούμενη προειδοποίηση ώστε να σταματήσει να πλησιάζει, προκαλώντας διαμπερή τρύπα στη μύτη του αριστερού του παπουτσιού χωρίς να τον τραυματίσει. Οι ενέργειές του αυτές, ήταν μέτρα που δεν ήταν αναγκαία για την επίτευξη του ως άνω επιδιωκόμενου αποτελέσματος και η επιλογή τους έγινε καθ' υπέρβαση των ακραίων ορίων της διακριτικής εξουσίας του οργάνου και συνεπώς, συνιστούν παράνομες πράξεις, κατά το άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ και ενόψει του ότι συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις του άρθρου αυτού (ζημία και πρόσφορη αιτιώδης συνάφεια μεταξύ πράξης και ζημίας) δημιουργούν ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση του Β για τη ζημία, την οποία υπέστη από αυτές.

Εξάλλου, στο άρθρο 275 Κ.Π.Δ. «Σύλληψη επί αυτοφώρων εγκλημάτων» ορίζεται «1. Προκειμένου για αυτόφωρα κακουργήματα και πλημμελήματα οι ανακριτικοί υπάλληλοι του άρθρου 33 καθώς και κάθε αστυνομικό όργανο, έχουν υποχρέωση ενώ οποιοσδήποτε πολίτης το δικαίωμα να συλλάβουν το δράστη, τηρώντας τις διατάξεις του Συντάγματος και του άρθρου 279 του Κώδικα για την άμεση προσαγωγή του στον εισαγγελέα... 2....» και στο άρθρο 278 «Σύλληψη κατηγορουμένου» του ίδιου Κώδικα ορίζεται «Τα αρμόδια για τη σύλληψη όργανα .... δεν πρέπει να μεταχειρίζονται βία παρά μόνο αν υπάρχει ανάγκη...». Στο δε άρθρο 2 του Π.Δ. 28/1986 «Χρόνος εργασίας και συναφή θέματα προσωπικού της γενικής Γραμματείας Δημόσιας Τάξης του Υπουργείου Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης», που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο

ορίζεται ότι «1. Το αστυνομικό προσωπικό, κατά το χρόνο που δεν έχει διατεθεί σε υπηρεσία α) ... γ) θεωρείται ότι βρίσκεται σε διαταγμένη υπηρεσία σε κάθε περίπτωση που καθίσταται αναγκαία η παρέμβαση του» και στο άρθρο 3 του Ν. 1481/1984 «Οργανισμός Υπουργείου Δημόσιας Τάξης», ορίζεται «Όλες οι υπηρεσίες και το προσωπικό του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης τελούν σε διαρκή ετοιμότητα για την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος, την περιφρούρηση του δημοκρατικού πολιτεύματος και της έννομης τάξης και την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών, πάντοτε σύμφωνα με τους νόμους και τις εντολές της εκλεγμένης από το λαό κυβέρνησης. Το προσωπικό θεωρείται ότι βρίσκεται σε διατεταγμένη υπηρεσία σε κάθε περίπτωση που καθίσταται αναγκαία η παρέμβασή του⁹⁸». Εξάλλου στο άρθρο 133 του Π.Δ. 141/1991 ορίζεται «Η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς γίνεται α. Στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 29/1943 «Περί περιπτώσεων καθ' ας επιτρέπεται η χρήση των όπλων υπό της δημόσιας Δυνάμεως», εφόσον υπάρχει απόλυτη ανάγκη και αφού εξαντληθούν όλα τα ηπιότερα μέσα, β. Για τη διάλυση των παράνομων δημόσιων συναθροίσεων, σύμφωνα με τις διατυπώσεις του κανονισμού διάλυσης δημόσιων συναθροίσεων, γ. Στις περιπτώσεις που συγχωρείται από τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα για την άμυνα και την κατάσταση ανάγκης⁹⁹».

4.5.4 Απόφαση 3399/2004 Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών

Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών με την απόφαση 3399/2004¹⁰⁰ έκρινε ότι υπάρχει αστική ευθύνη του Δημοσίου και υποχρέωση για αποζημίωση λόγω τραυματισμού πολίτη από όπλο αστυνομικού, καθώς και χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη στον ίδιο και στην οικογένειά του. Αναγκαίο στοιχείο για τον καταλογισμό της πράξης ή παράλειψης του αστυνομικού στο Δημόσιο είναι η πράξη ή η παράλειψη να βρίσκεται σε άμεση εσωτερική συνάφεια προς τα καθήκοντά του. Υπάρχει δε τέτοια συνάφεια όταν η πράξη ή η παράλειψη είναι σχετική με την ανατεθειμένη στο όργανο υπηρεσία, ή στις περιπτώσεις που το όργανο ενεργεί με την ιδιότητα του δημοσίου οργάνου και εξαιτίας της ιδιότητας αυτής. Το γεγονός και μόνο ότι, κατά τη διενέργεια της πράξης, το όργανο βρίσκεται σε άδεια ή τελεί σε υπηρεσία δεν αποκλείει εκ των προτέρων ότι ενήργησε κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας

⁹⁸ Άρθρο 3, παρ. 2, Ν. 1481/1984.

⁹⁹ Άρθρο 133, Π.Δ. 141/1991.

¹⁰⁰ <http://www.dsnet.gr/1024x768.htm>

που του έχει ανατεθεί, διότι είναι δυνατόν το εκτός υπηρεσίας όργανο να χρησιμοποιήσει εξ' απροόπτου την υπηρεσιακή του ιδιότητα και να δράσει υπό την ιδιότητα αυτή.

Πιο συγκεκριμένα, στις 20/02/2000, ο Γ βρισκόταν ως επιβάτης σε αυτοκίνητο με φίλους του κατευθυνόμενοι σε φιλικό σπίτι για να συμμετάσχουν σε πάρτι γενεθλίων. Ο Θ.Χ., Υπαστυνόμος Β' του Αστυνομικού Τμήματος Αερολιμένος Σπάτων, οδηγώντας το Ι.Χ.Ε. αυτοκίνητο ιδιοκτησίας του, έχοντας εγκαταλείψει διατεταγμένη υπηρεσία σε άλλη περιοχή (Αεροδρόμιο Σπάτων), θεώρησε την παρέα που επέβαινε στο πιο πάνω αυτοκίνητο ύποπτη και ακολούθησε το αυτοκίνητό τους έως την οικία όπου δινόταν το πάρτι. Εκεί, επιχείρησε, χωρίς να έχει εντολή προς τούτο, να διενεργήσει έλεγχο στα άτομα αυτά φορώντας πολιτική περιβολή και όχι τη στολή του, προτείνοντάς το ιδιωτικό περίστροφο, που κατείχε νομίμως, καθώς και χωρίς να επιδείξει, ως όφειλε, την αστυνομική του ταυτότητα, ώστε να αντιληφθούν οι επιβαίνοντες του αυτοκινήτου την ιδιότητά του.

Ο οδηγός του αυτοκινήτου, τρομοκρατημένος, όπως και οι υπόλοιποι επιβάτες, από τη συμπεριφορά και, ιδίως, από το όπλο που κρατούσε ο Θ.Χ., ξεκίνησε να φύγει. Τότε, ο εν λόγω αστυνομικός, χωρίς να προκληθεί προς τούτο, βρισκόμενος σε ήρεμη ψυχική κατάσταση και έχοντας επίγνωση ότι ο πυροβολισμός μπορεί να προκαλέσει ακόμη και θάνατο ή τουλάχιστον, σοβαρή αναπηρία, πυροβόλησε προς το αυτοκίνητο δύο φορές. Η μία σφαίρα χτύπησε στο οδόστρωμα, ενώ η άλλη αφού διαπέρασε την τρίτη (πίσω) πόρτα του αυτοκινήτου και τη διαχωριστική λαμαρίνα που μεσολαβεί ανάμεσα στο πορτμπαγκάζ και το πίσω κάθισμα, σφηνώθηκε στη σπονδυλική στήλη του πρώτου ενάγοντος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το βαρύτατο τραυματισμό του πρώτου Γ και την εξαιτία τούτου πρόκληση πλήρους αναπηρίας, εφ' όρου ζωής, σ' αυτόν. Ο εν λόγω αστυνομικός, με την 13Α/2002 απόφαση του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας αποτάχθηκε από το σώμα, ενώ με την 25/2001 απόφαση του Μεικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Χαλκίδας, κρίθηκε ένοχος για απόπειρα ανθρωποκτονίας με ενδεχόμενο δόλο και για παράνομη οπλοχρησία, και του επιβλήθηκε συνολική ποινή κάθειρξης δέκα ετών και τριών μηνών. Το γεγονός ότι ο αστυνομικός αυτός, κατά τη χρονική στιγμή του συμβάντος, δε βρισκόταν σε διατεταγμένη υπηρεσία στη συγκεκριμένη περιοχή, δεν απαλλάσσει το Δημόσιο από την κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ ευθύνη του για αποζημίωση, εφόσον ο

αστυνομικός, κατά τον έλεγχο που επιχείρησε να κάνει στην παρέα του πρώτου ενάγοντος, ενήργησε με την ιδιότητα του δημοσίου οργάνου και εξαιτίας της ιδιότητας αυτής, αφού επικαλέστηκε, προκειμένου να διενεργήσει τον έλεγχο, την ιδιότητα του αστυνομικού. Επομένως, η πράξη του βρίσκεται σε εσωτερική συνάφεια προς τα καθήκοντά του ως αστυνομικού, με συνέπεια να ιδρύεται ευθύνη του Δημοσίου προς αποκατάσταση της ζημίας.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

5. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ Ν. 3169/2003

Οι ενέργειες των αστυνομικών, δε θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αντίκεινται στα οριζόμενα στις Συνταγματικές, νομοθετικές διατάξεις και στα προεδρικά διατάγματα, το σύνολο των οποίων καθορίζει τη στάση του αστυνομικού ώστε αυτή να εξασφαλίζει, τόσο την προστασία των δικαιωμάτων και την απρόσκοπτη κοινωνική διαβίωση των πολιτών όσο και την προστασία της δημόσιας τάξης.

Από τα περιστατικά τα οποία έχουν ήδη περιγραφεί, αλλά και αυτό που ακολουθεί γίνεται εύκολα αντιληπτό το γεγονός, ότι αν ο αστυνομικός δεν προβεί σε ορθή και σύμφωνη με το Ν. 3169/2003, χρήση του όπλου του το αποτέλεσμα το οποίο επέρχεται είναι δυσάρεστο καθώς εισέρχεται στη σφαίρα των δικαιωμάτων κάθε πολίτη προσβάλλοντας κυρίως το δικαίωμα στη ζωή και στη σωματική ακεραιότητά του.

Το ακόλουθο περιστατικό περιέχει στοιχεία, από τα οποία προκύπτουν οι λανθασμένες ενέργειες δύο αστυνομικών, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη δολοφονία ενός ανήλικου παιδιού και την εις βάρος τους άσκηση ποινικής δίωξης. Πιο συγκεκριμένα στον πρώτο ασκήθηκε ποινική δίωξη για ανθρωποκτονία με άμεσο δόλο, παράνομη οπλοχρησία και ενέργεια πυροβολισμού εξουδετέρωσης, και στον δεύτερο για απλή συνέργεια στην ανθρωποκτονία με πρόθεση που ο πρώτος τέλεσε.

5.1 06 Δεκεμβρίου 2008

Την 06 Δεκεμβρίου 2008, στην περιοχή των Εξαρχείων στην Αθήνα, δύο αστυνομικοί κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των καθηκόντων τους προέβησαν σε πράξεις οι οποίες αντίκεινται στις Συνταγματικές και νομοθετικές διατάξεις καθώς με την ενέργεια τους αφαιρέθηκε η ζωή ενός ανήλικου παιδιού¹⁰¹.

5.1.1 Ιστορικό Περιστατικού

Ήταν 6 Δεκεμβρίου του 2008, όταν δύο αστυνομικοί υπηρετούντες στο Α.Τ. Εξαρχείων, επέβαιναν στο περιπολικό όχημα της Υπηρεσίας τους, εκτελώντας διατεταγμένη υπηρεσία εποχούμενης περιπολίας, με τομέα ευθύνης τους την ευρύτερη περιοχή των Εξαρχείων. Οδηγός του περιπολικού ήταν ο Ε.Κ. και συνοδός ο Β.Σ. Καθ'

¹⁰¹Το υπ' αριθ. 1847/2009 Βούλευμα Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών που επικυρώθηκε από το υπ' αριθ. 1511/2009 Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, ΠοινΔικ, τόμος 2009, σελ. 887- 899.

όλη τη διάρκεια της υπηρεσίας τους, πρέπει να τονιστεί ότι σημειώνονταν επιθέσεις ομάδων ατόμων του λεγόμενου αντιεξουσιαστικού χώρου, που προκαλούσαν καταστροφές και επιθέσεις σε αστυνομικούς και άλλους στόχους. Ενώ οι δύο αστυνομικοί βρίσκονταν στην οδό Ζ.Π. στο ύψος της συμβολής αυτής με την οδό Ν., εντόπισαν στην οδό Τ. μία ομάδα τεσσάρων- πέντε αγνώστων ατόμων. Στάθμευσαν το περιπολικό όχημά τους στη συμβολή των οδών Ζ.Π. και Τ., αντάλλαξαν ύβρεις και ήρθαν σε φραστική διένεξη με τα άγνωστα άτομα τα οποία με τη σειρά τους, τους επιτέθηκαν με μπουκάλια και άλλα αντικείμενα προξενώντας υλικές ζημιές στο περιπολικό όχημα.

Τότε ο κατηγορούμενος Β.Σ. ευρισκόμενος στο ρείθρο της οδού Τ. και περί το μέσον της συμβολής αυτής με την οδό Ζ.Π. έριξε προς τα άγνωστα άτομα μία χειροβομβίδα κρότου λάμψης για να τα εκφοβίσει. Αποτέλεσμα της ρίψης της χειροβομβίδας ήταν να εξοργιστούν περισσότερο τα μέλη της ομάδας, να κινηθούν προς το μέρος των αστυνομικών και να συνεχίσουν να εκσφενδονίζουν αντικείμενα προς αυτούς υβρίζοντάς τους. Οι κατηγορούμενοι τότε μπήκαν στο περιπολικό και μέσω της οδού Ν. κατευθύνθηκαν στην οδό Χ.Τ. όπου ο πρώτος κατηγορούμενος στάθμευσε το περιπολικό στο ύψος του αριθμού 37 αυτής, ενώ πιο πάνω και δεξιά τους υπήρχε η διμοιρία Α-545 της Υ.Α.Τ, η οποία εκτελούσε υπηρεσία φύλαξης και αποτροπής επιθέσεων στα παρακείμενα γραφεία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Περί την 21.01 ώρα, οι κατηγορούμενοι ενημέρωσαν από τον ασύρματο το Α' Κέντρο της Άμεσης Δράσης (Κ.Α.Δ.) για την επίθεση που είχαν δεχθεί και τους δόθηκε αμέσως εντολή να απομακρυνθούν.

Παρά τη συγκεκριμένη αυτή εντολή, οι δύο αστυνομικοί αποβιβάστηκαν από το περιπολικό όχημα. Ο Β.Σ. συνομίλησε με τους αστυνομικούς Α.Δ. και Α.Ρ. της Α-545 διμοιρίας Υ.Α.Τ., και τους προέτρεψε να κατέβουν στη συμβολή των οδών Ν. και Ζ.Π. όπου οι κατηγορούμενοι είχαν μόλις δεχθεί επίθεση, πλην όμως, προς τούτο χρειαζόταν να δοθούν μέσω ασυρμάτου σχετικές οδηγίες στη διμοιρία για τη σύνταξη και τις ειδικότερες κινήσεις της. Παρά δε το γεγονός ότι ο Α.Δ. προέτρεψε τους κατηγορουμένους να περιμένουν μέχρι να δοθούν οι οδηγίες και να συνταχθεί η διμοιρία ώστε πιθανώς να κινηθούν μαζί ή με την κάλυψη της, εκείνοι δεν υπάκουσαν και εγκατέλειψαν σταθμευμένο το περιπολικό διακόπτοντας αυθαίρετα με τον τρόπο αυτό και την μέχρι τότε επικοινωνία τους με το Κ.Α.Δ. από το οποίο, όπως

προαναφέρθηκε τους είχε συσταθεί η άμεση απομάκρυνση από την περιοχή. Περί ώρα 21.02, κατήλθαν πεζοί στην οδό Ν. στη συμβολή της με την οδό Ζ.Π. Στην οδό Τ. βρίσκονταν σε απόσταση λίγων μέτρων, ομάδα αρκετών ατόμων (περί τα τριάντα πέντε), μεταξύ των οποίων κατά πάσα πιθανότητα και τα άτομα που είχαν προηγουμένως επιτεθεί στο περιπολικό και στους ίδιους.

Μεταξύ των κατηγορουμένων και της ομάδας έλαβε χώρα διάλογος με υβριστικό περιεχόμενο, προκλήσεις και υβριστικές χειρονομίες, ιδίως από την πλευρά των κατηγορουμένων. Στη θέα των αστυνομικών τα μέλη της ομάδας άρχισαν να εκσφενδονίζουν αντικείμενα προς το μέρος αυτών, υβρίζοντάς τους, έχοντας αντιληφθεί και τον κρότο της χειροβομβίδας κρότου λάμψης που προ ολίγων λεπτών είχε πετάξει ο Β.Σ.

Ο Ε.Κ. αντιλαμβανόμενος τις απειλητικές διαθέσεις του πλήθους, έχοντας στο πλευρό του τον Β.Σ. στη συμβολή της οδού Ζ.Π. με την οδό Τ. και ενώ εξελισσόταν επίθεση εναντίον τους με διάφορα αντικείμενα και με αναφλεγόμενες βόμβες μολότοφ, ευρισκόμενος σε ήρεμη ψυχική κατάσταση έβγαλε από τη θήκη το ημιαυτόματο πιστόλι του, το έστρεψε προς την οδό Τ. και πυροβόλησε δύο φορές, όπως προκύπτει από τον αριθμό των καλύκων που βρέθηκαν στον τόπο.

Μία από τις βολίδες (πιθανόν η πρώτη) στην πορεία της προσέκρουσε πλαγίως στην τρίτη κατά σειρά πακτωμένη διακοσμητική μπάλα από μπετόν που βρισκόταν στη δεξιά πλευρά της οδού Τ. και αφού υπέστη την αναμενόμενη παραμόρφωση από την πρόσκρουσή της στη μπάλα, εξοστρακίστηκε και ακολούθως κατέληξε στο αριστερό ημιθωράκιο του ανήλικου Α.Γ. επιφέροντας το θανάσιμο τραυματισμό του.

Ο Β.Σ., ο οποίος έφερε επίσης ημιαυτόματο πιστόλι δεν το απομάκρυνε καθ' όλη τη διάρκεια του περιστατικού από τη θήκη του, πολλώ μάλλον δε πυροβόλησε εναντίον οποιουδήποτε στόχου, αλλά έβαλε το χέρι του πάνω από τη θήκη του όπλου δίνοντας την εντύπωση της ετοιμότητας, του να το σύρει και να πυροβολήσει. Κατά το χρόνο που ο συγκατηγορούμενος του έπραξε τους προαναφερθέντες πυροβολισμούς με το θλιβερό αποτέλεσμα του θανάτου του Α.Γ., η όλη στάση και συμπεριφορά του Β.Σ. έδινε την εντύπωση ότι επικροτεί τις ενέργειες του Ε.Κ.

Εν συνεχεία αμφότεροι κατηγορούμενοι αποχώρησαν μέσω της οδού Ν. με κατεύθυνση την οδό Χ.Τ. με κανονικό βηματισμό. Όταν έφτασαν στην οδό Χ.Τ. όπου είχαν σταθμεύσει το περιπολικό όχημα επιβιβάστηκαν σ' αυτό και απομακρύνθηκαν

χωρίς να απαντήσουν στους συναδέλφους τους της Υ.Α.Τ που τους ρωτούσαν τι συνέβη στο χώρο που είχαν μεταβεί. Η ενημέρωση του Κέντρου της Δ.Α.Ε.Α σχετικά με το περιστατικό των πυροβολισμών έλαβε χώρα περί ώρα 21.23 από τους αστυνομικούς της Α-545 διμοιρίας της Υ.Α.Τ όταν τα επεισόδια είχαν πια κλιμακωθεί.

Οι κατηγορούμενοι είχαν αντιληφθεί ότι κάποιος είχε τουλάχιστον πληγεί –αν όχι υποστεί μεγαλύτερη βλάβη- από τους πυροβολισμούς του Ε.Κ. Αμέσως μετά τη ρίψη του πυροβολισμού, προέκυψε ότι ο παθών κατέρρευσε και οι φίλοι του έσπευσαν να τον μετακινήσουν. Το περιστατικό έγινε αντιληπτό και στους λοιπούς παρευρισκόμενους, η δε αντίδραση που δημιουργήθηκε ήταν οι δυνατές φωνές των τελευταίων, οι οποίες ήταν αδύνατο να μη γίνουν αντιληπτές από τους αστυνομικούς. Παρά ταύτα, οι κατηγορούμενοι απομακρύνθηκαν προφανώς φοβούμενοι τις αντιδράσεις του πλήθους, το οποίο αμέσως μετά κινήθηκε προς τη διμοιρία Υ.Α.Τ που βρισκόταν στην οδό Χ.Τ.

5.1.2 Υποχρεώσεις – ορθή αντίδραση αστυνομικών

Από τα ανωτέρω εκτεθέντα, γίνεται αντιληπτή η παράβαση από τους αστυνομικούς των διατάξεων του Ν. 3169/2003 αλλά και της αρχής της αναλογικότητας. Ο Ε.Κ. ενώ θα μπορούσε να τηρήσει την αρχή της αναλογικότητας στην αντιμετώπιση του συγκεκριμένου περιστατικού προτίμησε να μην προσφύγει προηγουμένως σε ηπιότερα μέσα (άρθρο 3 παρ. 2 του Ν. 3169/2003) αλλά να προβεί σε χρήση του όπλου του, ήτοι του πλέον επαχθέστερου και υπερβολικού μέσου που διέθετε διότι με αυτό μπορεί να επέλθει ακόμα και ο θάνατος κάποιου ατόμου όπως και συνέβη. Ο κατηγορούμενος όφειλε εξαιτίας της εκπαίδευσής του, αλλά και της δεκαετούς προϋπηρεσίας του στο Α.Τ. Εξαρχείων να είναι εξοικειωμένος με τέτοιου είδους περιστατικά και να χρησιμοποιεί μεθόδους και τρόπους αντιμετώπισης αυτών που να προσφέρουν τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια, τόσο για τον ίδιο και το συνάδερφό του όσο και για τους πολίτες.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο κατηγορούμενος όφειλε αρχικά να συμμορφωθεί με την εντολή του Κ.Α.Δ., να απεμπλακεί από το χώρο της επίθεσης. Επίσης, θα έπρεπε να αναμείνει τη συνδρομή της διμοιρίας της Υ.Α.Τ., ώστε να μπορέσει να αναχαιτίσει με ασφάλεια, την ομάδα των ατόμων που επιτέθηκαν στους ιδίους και στο περιπολικό. Ο Ε.Κ. όφειλε ακόμα, όταν βρέθηκε ενώπιον της ομάδας των νεαρών ατόμων, να προβεί

σε χρήση ηπιότερων μέσων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 3 παρ. 2 του Ν. 3169/2003, όπως έπραξε στη δεδομένη στιγμή ο συνάδερφός του, ρίπτοντας κατ' αυτών χειροβομβίδα κρότου- λάμψης, και όχι να χρησιμοποιήσει το πυροβόλο όπλο του στην προσπάθεια εξαναγκασμού αυτών σε οπισθοχώρηση.

Παρ' όλα αυτά ο κατηγορούμενος Ε.Κ. αποφάσισε και εκτέλεσε πυροβολισμό. Πριν από την ενέργειά του αυτή, θα έπρεπε να λάβει υπόψη του τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν στο χώρο, ιδίως τη νυχτερινή ώρα η οποία περιόριζε αισθητά την ορατότητα του αστυνομικού, αυξάνοντας σε μεγάλο βαθμό την πιθανότητα αστοχίας του σε έναν ενδεχόμενο πυροβολισμό, επίσης το πλήθος των ατόμων το οποίο βρισκόταν στο δρόμο εκείνη τη στιγμή, το πλάτος του δρόμου όπου εξελισσόταν το περιστατικό το οποίο δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλο και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το πλήθος να μπορεί να βρίσκεται οπουδήποτε καθ' όλο το πλάτος της οδού στην οποία υπήρχαν χαμηλά δέντρα τα οποία με το σκοτάδι που επικρατούσε απέκλειαν την άριστη εποπτεία του χώρου, καθώς επίσης και δε μπορούσε να αποκλειστεί και η παρουσία κάποιου ανηλίκου εντός του συνόλου της ομάδας των ατόμων.

Πριν από την ενέργεια του πυροβολισμού, ο Ε.Κ. θα έπρεπε να σταθμίσει όλους τους προαναφερθέντες παράγοντες και να αντιληφθεί τη μεγάλη πιθανότητα που υπήρχε από την ενεργοποίηση του όπλου του να πληγεί ευθέως κάποιο άτομο ή ακόμα και το ενδεχόμενο να επέλθει το ίδιο αποτέλεσμα ακόμα και σε περίπτωση αστοχίας του αν το βλήμα εξοστρακιστεί και καταλήξει να πλήξει κάποιο άτομο, όπως και συνέβη στο συγκεκριμένο περιστατικό.

Από την άλλη πλευρά η απόφαση του κατηγορουμένου Β.Σ. να συνοδεύσει τον Ε.Κ. στον τόπο όπου είχαν προηγουμένως δεχθεί την επίθεση, παρά τις αντίθετες σαφείς εντολές του Κ.Α.Δ., δεν αποτελούσε υπηρεσιακή υποχρέωση αλλά αποτελούσε ενέργεια αυθαίρετη και πέραν του υπηρεσιακού καθήκοντος. Με την ενέργειά του αυτή, ενίσχυσε την απόφαση του συγκατηγορουμένου του να προκαλέσει την ομάδα των συγκεντρωθέντων ατόμων αποδεχόμενος σιωπηρά οποιοδήποτε αποτέλεσμα και αν επερχόταν συνεπεία τούτου. Η παρουσία του ενθάρρυνε το συνάδερφό του στο να μεταβεί στον τόπο της επίθεσης. Με όλη του τη στάση ο Β.Σ. έδινε την εντύπωση στον Ε.Κ. της ενίσχυσης και της συμφωνίας του σε οποιαδήποτε πράξη προβεί, σε αντίθεση με όσα ρητά ορίζονται στις υπηρεσιακές του υποχρεώσεις.

5.1.3 Κατηγορίες– ενοχή– ποινή κατηγορουμένων

Από τα συλληθέντα στοιχεία (αποδεικτικό υλικό, αυτοψίες πραγματογνωμοσύνες, απολογίες, κ.τ.λ.) προέκυψε η ύπαρξη ποινικής ευθύνης τόσο του Ε.Κ. όσο και του Β.Σ.

Εναντίον του Ε.Κ. ασκήθηκε ποινική δίωξη για ανθρωποκτονία με πρόθεση, οπλοχρησία και παράνομη εκτέλεση πυροβολισμού εξουδετέρωσης από αστυνομικό ενώ κατά του Β.Σ. ασκήθηκε ποινική δίωξη για απλή συνέργεια στην ανθρωποκτονία με πρόθεση που ο πρώτος τέλεσε.

Στον Ε.Κ. σε πρώτο βαθμό επιβλήθηκε ποινή ισόβιας κάθειρξης για την πράξη της ανθρωποκτονίας με άμεσο δόλο όπως μετατράπηκε η κατηγορία από το δικαστήριο ενώ αρχικά είχε αποδοθεί σ' αυτόν η πράξη της ανθρωποκτονίας με πρόθεση και επιπλέον φυλάκιση δεκαπέντε μηνών για την πράξη της οπλοχρησίας και της ενέργειας του πυροβολισμού εξουδετέρωσης, ενώ στον Β.Σ. επιβλήθηκε ποινή δεκαετούς κάθειρξης για την πράξη του. Εναντίον της απόφασης αυτής οι δύο κατηγορούμενοι έχουν ασκήσει έφεση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από όσα εκτέθηκαν στην παρούσα εργασία, μπορεί να ειπωθεί ότι η χρήση όπλων από τους αστυνομικούς αποτελεί το επαχθέστερο μέσο αντιμετώπιση ενός περιστατικού, που τις περισσότερες φορές οδηγεί στην προσβολή των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών.

Για το λόγο αυτό, η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς, θα πρέπει να είναι πάντα σύμφωνη με τις διατάξεις του Ν. 3169/2003 ο οποίος διαπνέεται από την προσπάθεια διαφύλαξης της κοινωνικής ειρήνης και του συνόλου των δικαιωμάτων κάθε ατόμου. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο πολύτιμο αγαθό της ζωής του ανθρώπου, το οποίο μπορεί να προσβληθεί μόνο όταν αυτό καθίσταται απολύτως αναγκαίο. Με το νόμο αυτό, τίθενται τα αναγκαία όρια στη χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς, διασφαλίζοντας την αποφυγή υπέρμετρης χρήσης τους, η οποία μπορεί να επιφέρει δυσμενείς συνέπειες.

Κάθε αστυνομικός θα πρέπει να επιδεικνύει την προσήκουσα συμπεριφορά, για την οποία έχει λάβει τα απαραίτητα εφόδια κατά το στάδιο της εκπαίδευσής του, ώστε να μπορεί να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών και να αποφεύγει οποιαδήποτε έκνομη ενέργεια, στην οποία μπορεί εσφαλμένα να υποπέσει, επιφέροντας διατάραξη της κοινωνικής ηρεμίας και μείωση του κύρους της Ελληνικής Αστυνομίας, διότι θα πληγεί το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών και η εμπιστοσύνη την οποία η τελευταία αποπνέει.

Η Ελληνική Αστυνομία, τα τελευταία χρόνια, καταβάλει προσπάθειες ώστε μέσα από συνεχείς εκπαιδεύσεις του αστυνομικού προσωπικού να υπάρξει η κατά το δυνατό βέλτιστη κατανόηση του περιεχομένου των νομοθετικών κειμένων στις διατάξεις των οποίων είναι ευδιάκριτη η τάση του νομοθέτη για εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

Σημαντικό για κάθε αστυνομικό είναι να αντιληφθεί ότι η χρήση των πυροβόλων όπλων που λόγω της ιδιότητάς του κατέχει, αποτελεί την έσχατη και την πλέον επώδυνη λύση στην αντιμετώπιση ενός περιστατικού. Η καταφυγή στη χρήση του, εμπεριέχει πάντοτε τον κίνδυνο προσβολής της ζωής, της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων του προσώπου εναντίον του οποίου στρέφεται, και ως εκ τούτου πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να αποφεύγεται. Για το λόγο αυτό θα πρέπει ο αστυνομικός να εξετάζει τη δυνατότητα χρήσης ηπιότερων μη βίαιων μέσων,

που θα είναι διαθέσιμα, προσβάσιμα και επαρκή και τα οποία δεν θα προκαλούν ασύμμετρες ή δυσανάλογες συνέπειες, λειτουργώντας με κριτήριο την αρχή της αναγκαιότητας, της καταλληλότητας και της αναλογικότητας υπό στενή έννοια.

Εκτός από τη θεωρητική εκπαίδευση θα πρέπει να υπάρχει και η πρακτική εκπαίδευση των αστυνομικών στη χρήση των μέσων που διαθέτουν για την αντιμετώπιση του συνόλου των περιστατικών. Η συνέχιση και αύξηση του αριθμού των πραγματοποιούμενων εκπαιδεύσεων των αστυνομικών, κρίνεται αναγκαία. Μέσω της εκπαίδευσης, οι αστυνομικοί αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που τους καθιστούν ικανούς να ανταποκριθούν με αποτελεσματικό τρόπο στο δύσκολο και σύνθετο, ομολογουμένως, έργο τους ενώ συνάμα καθίστανται επαρκώς αντιληπτά τα όρια μεταξύ επιτρεπτής και παράνομης συμπεριφοράς, νόμιμης και παράνομης χρήσης των όπλων.

Παράλληλα κρίνεται αναγκαίος, και ο έλεγχος της ικανότητάς των αστυνομικών στη χρήση όπλων υπό συνθήκες προσομοίωσης, ώστε να διασφαλίζεται ότι είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις πραγματικών περιστατικών και άρα είναι ικανοί να φέρουν και να χρησιμοποιούν όπλα. Παραδείγματος χάριν, δε νοείται να οπλοφορεί αστυνομικός ο οποίος εύκολα χάνει την ψυχραιμία ή τον αυτοέλεγχό του και μπορεί να θέσει σε δυσανάλογο κίνδυνο τόσο το ίδιο το πρόσωπο εναντίον του οποίου στρέφεται, όσο και άλλα πρόσωπα ή περιουσίες.

Επίσης, για περιστατικά στα οποία το αστυνομικό προσωπικό προβαίνει σε χρήση των όπλων του και έχουν ως αποτέλεσμα τον τραυματισμό και ιδίως το θάνατο προσώπων, θα πρέπει τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα να προβαίνουν στη διεξαγωγή αποτελεσματικής και αμερόληπτης επίσημης έρευνας για έλεγχο της αρχή της αναλογικότητας και της νομιμότητας στη χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς και σε περίπτωση καταλογιστέας σε αυτούς πράξης να επιβάλουν τις ανάλογες κυρώσεις. Στο πλαίσιο αυτών των ερευνών, θα πρέπει να ελέγχονται όχι μόνο οι συγκεκριμένες ενέργειες των αστυνομικών που χρησιμοποίησαν τα όπλα, αλλά και οι πραγματικές συνθήκες υπό τις οποίες αυτοί κλήθηκαν να επιληφθούν και το αν και κατά πόσο ήταν εφικτό να χρησιμοποιήσουν κάποιο άλλο μέσο, το οποίο να λειτουργούσε εξίσου αποτελεσματικά.

Τέλος, σκόπιμη θα είναι η θεσμοθέτηση διαδικασίας περιοδικής αξιολόγησης διατάξεων που διέπουν την άσκηση των αστυνομικών καθηκόντων, με σκοπό τη

βελτίωση του σχετικού κανονιστικού πλαισίου, προκειμένου αυτές να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εκάστοτε εποχής, δεδομένου ότι τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας τα επίπεδα της εγκληματικότητας έχουν αυξηθεί και νέες μορφές επικίνδυνων εγκλημάτων έχουν κάνει την εμφάνισή τους, επιπλέον οι εγκληματίες είναι αρτιότερα εκπαιδευμένοι, πιο μεθοδικοί και οργανωμένοι και το κυριότερο περισσότερο ανενδοίαστοι. Το γεγονός αυτό, δημιουργεί τεράστιες επιπτώσεις στην κοινωνία και τους πολίτες της, οι οποίοι χρειάζονται μία αστυνομία που να διαθέτει τα πιο σύγχρονα μέσα στην αντιμετώπιση του εγκλήματος χωρίς να υπάρχουν νομοθετικά εμπόδια, λειτουργώντας πάντα με γνώμονα την εξασφάλιση των ατομικών και κοινωνικών τους δικαιωμάτων.

Με την εφαρμογή των ανωτέρω, θα μπορέσει να καταστεί εφικτή η βελτίωση του επιπέδου προστασίας κάθε πολίτη, οικοδομώντας σχέσεις εμπιστοσύνης και σεβασμού μεταξύ του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας και των μελών της κοινωνίας.

ΠΗΓΕΣ– ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

Α' Συνταγματικές Διατάξεις

Άρθρο 5

Άρθρο 17

Άρθρο 25

Άρθρο 28

Άρθρο 98

Β' Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Άρθρο 2

Γ' Νόμοι

Άρθρο 1, Ν. 29/1943 «Περί περιπτώσεων καθ' ας επιτρέπεται η χρήση των όπλων υπό της δημόσιας δυνάμεως».

Άρθρο 3, Ν. 1481/1984 «Οργανισμός Υπουργείου Δημόσιας Τάξης».

Άρθρο 1, Ν. 2168/1993, «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς μηχανισμούς και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 1, Ν. 2800/2000, «Αναδιάρθρωση υπηρεσιών Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σύσταση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 9, Ν. 2800/2000, «Αναδιάρθρωση υπηρεσιών Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σύσταση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 3, Ν. 3169/2003, «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 4, Ν. 3169/2003, «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 5, Ν. 3169/2003, «Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευσή τους σε αυτά και άλλες διατάξεις».

Δ' Ποινικός Κώδικας

Άρθρο 13

Άρθρο 315

Ε' Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

Άρθρο 275

Άρθρο 278

Άρθρο 279

ΣΤ' Αστικός Κώδικας

Άρθρο 105

Άρθρο 932

Άρθρα 947

Ζ' Προεδρικά Διατάγματα

Άρθρο 2, Π.Δ. 28/1986 «Χρόνος εργασίας και συναφή θέματα προσωπικού της γενικής Γραμματείας Δημόσιας Τάξης του Υπουργείου Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης».

Άρθρο 2, Π.Δ. 538/1989 «Υποχρεώσεις και δικαιώματα του αστυνομικού προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης».

Άρθρο 74, Π.Δ. 141/1991 «Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωσης υπηρεσιών».

Άρθρο 96, Π.Δ. 141/1991 «Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωσης υπηρεσιών».

Άρθρο 133, Π.Δ. 141/1991 «Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωσης υπηρεσιών».

Άρθρο 1, Π.Δ. 178/2014 «Οργάνωση υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας».

Η' Αποφάσεις Δ.Ε.Κ.

Αριθμός Απόφασης 118/75 από 07/07/1976, υπόθεση Lynne Watson and Alessandro Belmann.

Αριθμός Απόφασης 10842/84 από 25/10/1989, υπόθεση Allan Jacobsson v. Sweden.

Θ' Αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α.

Αριθμός απόφασης 18984/91 από 27/09/1995, υπόθεση Mc Cann κατά Ηνωμένου Βασιλείου.

Αριθμός απόφασης 21594/93 από 20/05/1999, υπόθεση Ogur κατά Τουρκίας.

Αριθμός απόφασης 50385/99 από 20/12/2004, υπόθεση Μακαρατζή κατά Ελλάδας.

Αριθμός απόφασης 43326/2005, από 08/01/2009, υπόθεση Λεωνίδα κατά Ελλάδας.

Γ' Αποφάσεις Δικαστηρίων

Η υπ' αριθ. 343/1943 Απόφαση ΣτΕ.

Η υπ' αριθ. 2112/1984 απόφαση ΣτΕ.

Η υπ' αριθ. 1139/2000 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά.

Η υπ' αριθ. 819/2002 Απόφαση του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης.

Η υπ' αριθ. 441/2003 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου.

Η υπ' αριθ. 273/2004 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Κέρκυρας.

Η υπ' αριθ. 3399/2004 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών.

Το υπ' αριθ. 1847/2009 Βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών, ΠοινΔικ, τόμος 2009.

Το υπ' αριθ. 1511/2009 Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, ΠοινΔικ, τόμος 2009.

Κ' Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

<http://policenet.gr>

<http://www.dsanet.gr>

<http://www.ambafrance-gr.org>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α' Ελληνική

Βενιζέλος Ε., «Το γενικό συμφέρον και οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων- Κριτική προσέγγιση των τάσεων της νομολογίας», εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1990.

Βουτσάκης Β., «Η αρχή της αναλογικότητας: Από την ερμηνεία στη διάπλαση δικαίου σε Όψεις του κράτους δικαίου» Ιστορικές αναδρομές στην ελληνική θεωρία και σύγχρονες αναζητήσεις με επιμέλεια Κώστα Μ. Σταμάτη, Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 1990.

Δαγτόγλου Π., «Γενικό Διοικητικό Δίκαιο», Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 2015.

Δαγτόγλου Π. «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα», τ. Α, Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 2012.

Δημητρόπουλος Α., «Συνταγματικά Δικαιώματα», Έκδοση Β', Γενικό Μέρος, τ. Γ, Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 2005.

Ηθικά Νικομάχεια, 1131a 33 και 35-36.

Κοκκινάκης Κ., «Η σχέση ποινικοδικονομικής δραστηριότητας και αστυνομικής πρόληψης ενόψει της κρατικής παρέμβασης στο χώρο των συνταγματικών δικαιωμάτων και εν γένει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», ΠοινΔικ 6/2002.

Κοκκινάκης Κ., «Η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς υπό το πρίσμα του Ποινικού Δικαίου», Αρμενόπουλος, 2001.

Κοντιάδης Ξ., «Ο νέος Συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001», Αθήνα- Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2002.

Κοντόγιωργα- Θεοχαροπούλου Δ., «Η αρχή της αναλογικότητας στο εσωτερικό δημόσιο δίκαιο», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 1989.

Μάνεσης Α., «Συνταγματικά Δικαιώματα Α' - Ατομικές Ελευθερίες», Αθήνα, εκδ. Σάκκουλα, 1982.

Μπέης Ε., «Η αρχή της αναλογικότητας από το δημόσιο στο αστικό και διοικητικό δικονομικό και ιδιωτικό δίκαιο», Δίκη, 1999.

Μπέκας Γ., «Οπλοφορία και χρήση πυροβόλων όπλων από τους αστυνομικούς», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003.

Μπλάνης Α., «Χρήση όπλων από αστυνομικούς [Μέρος Α']», <http://policenet.gr>, 2014.

Παπαϊωάννου Ζ., «Αστυνομικό Δίκαιο», έκδοση Β΄, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2005.

Παπαϊωάννου Ζ., «Η αρχή της αναλογικότητας κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2003.

Παπαχατζής Γ., «Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου», Έβδομη Έκδοση, Αθήνα, 1991.

Ράικος Α., «Συνταγματικό Δίκαιο- Θεμελιώδη Δικαιώματα», έκδοση 4^η, Αθήνα, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

Σοφουλάκης Λ., «Η χρήση βίας από τα αστυνομικά όργανα ως υλικό μέτρο άσκησης αστυνομικής εξουσίας», Ποιν.Δικ., 2002.

Τάχος Α., «Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, εκδ. Σάκκουλα, 1990.

Τσάτσος Δ., «Συνταγματικό Δίκαιο- Θεμελιώδη Δικαιώματα», Αθήνα- Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1988.

Β' Ξενόγλωσση

Bantekas Ilias and Oette Lutz, «International human rights law and practice», United States of America, published by Cambridge University Press, 2013.

Rastegari Behnam, «Violation of fundamental liberties in counter- terrorism measures, A human rights approach».

Svensson-McCarthy Anna-Lena, «The International Law of Human Rights and States of Exception», Netherlands, published by Kluwer Law International, 1998.

United Nation Human Rights, «Basic Principles on the use of force and firearms by law enforcement officials», 1990.